

ПОЛИТИКИНИ

ЗАБАВНИК

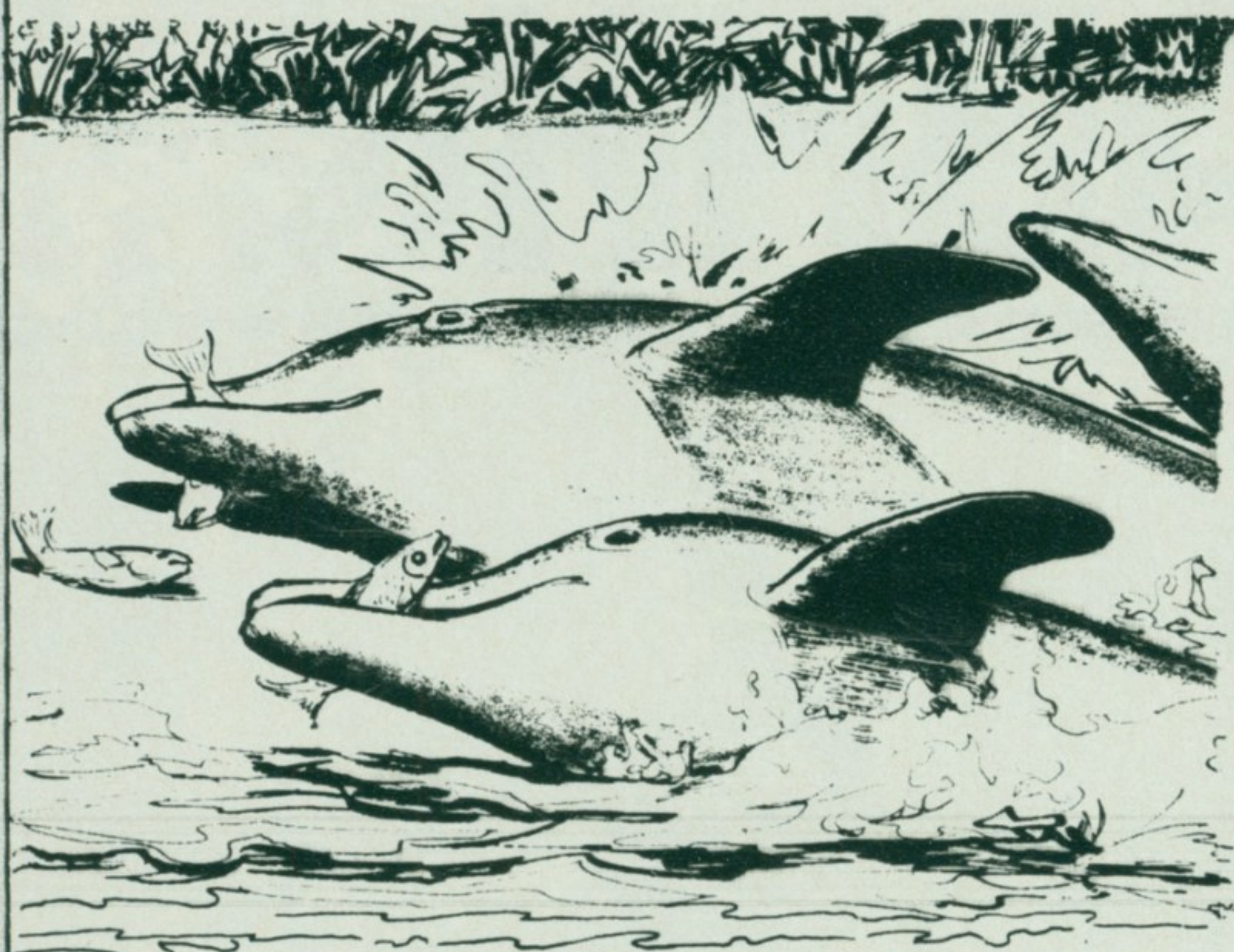
19. 12. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН • БРОЈ 1825

ПРОФЕСИЈА: ШПИЈУН
МОЈ ЧОВЕК У ТУЋОЈ ЗЕМЉИ (СТР. 6-7)

ВЕРОВАЉЕ

Веровати или не!

ДЕЛФИНИ

КОЈИ ЖИВЕ ДУЖ ОБАЛА ЏОРџИЈЕ И КАРОЛИНЕ (САД), СВОЈИМ ТЕЛИМА ЧЕСТО ОБРАЗУЈУ „ЖИВИ ТАЛАС“. КАД УЛОВЕ РИБУ, ИЗЛАЗЕ НА ОБАЛУ. ТЕК КАД СЕ НАЈЕДУ ДО МИЛЕ ВОЉЕ, ВРАЋАЈУ СЕ У ВОДУ.

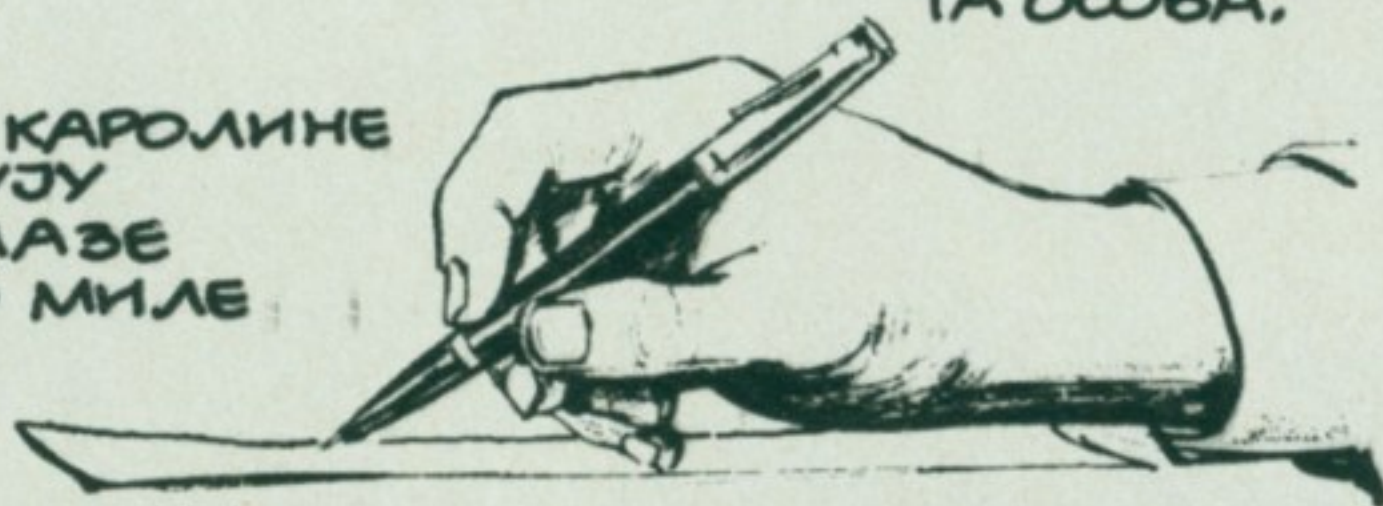

ПЕТЛОВИ

КОЈИ СУ СЕ НЕКАД ГАЗИЛИ НА АМЕРИЧКИМ ФАРМАМА НОСИЛИ СУ ЦРВЕНЕ ПЛАСТИЧНЕ НАОЧАРИ. КРОЗ њИХ СУ СЛАВИЈЕ ВИДЕЛИ, ПА СУ СЕ МАЊЕ МЕЂУСОБНО КЛУЦАЛИ.

Граболози

МОРАЈУ ПРОУЧИТИ ПРЕКО 300 ПОТЕЗА НЕЧИЈЕГ РУКОПИСА, ПРЕ НЕГО ШТО ЗАКЛУЧЕ КАКВОГ ЈЕ КАРАКТЕРА ТА ОСОБА.

МЕКСИЧКЕ ТКАЊЕ

ПРАВЕ ПУРПУРНУ БОЈУ ОД НЕКЕ ВРСТЕ ШТИТАСТИХ ВАШИ. ОВЕ БУБИЦЕ СЕ САКУПЉАЈУ У ВРЕКЕ, СУШЕ И МЕЉУ У ПРАХ ОД КОГА СЕ ДОБИЈА ВЕОМА ПОСТОЈАНА БОЈА. ЗА ЈЕДАН КИЛОГРАМ ПОТРЕБНО ЈЕ 150 000 ИНСЕКТА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

на различитим крајевима Земље нађено је осам метеора за које истраживачи са Технолошког института у Калифорнији верују да потичу са Марса. Проучавањем је установљено да метеори имају геолошки састав сличан саставу Марса.

у планинској области Канава у Јапану прошле године нађена је огромна гљива тешка 108 килограма. Међутим, ове године упорни трагачи открили су још већу: висока је 80 центи-

метара, тешка 168 килограма, капа јој је пречника 1,4 метра, а под њом заклон могу да нађу четири особе.

у кинеској провинцији Гуангхси откривена су три стабла чаја стара око пет стотина година. Највеће од њих високо је 15,3 метра, а богата крошња широка је 18 метара.

према подацима Светске здравствене организације, у свету годишње преко два милиона људи пати од последица тровања пестицидима, а од тог броја чак 40 000 умире. Пре петнаест

година, рецимо, забележено је 500 000 случајева тровања овим хемијским средствима.

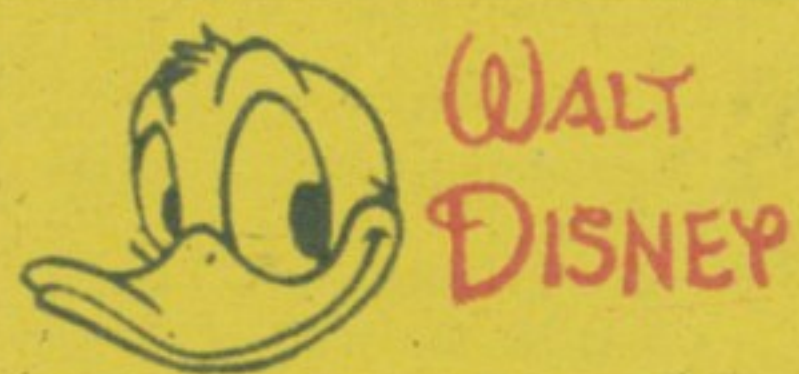
Јурген Абелер из Вупертала у СР Немачкој сакупља јеловнике. Његова колекција данас броји чак 3800 менија из разних епоха и из свих крајева света.

на годишњем такмичењу за највећу тикву света победила је тиква америчког фармера Роберта Ганкарза тешка 304 килограма. Циновски плодови нису више реткост ни код нас. Наиме, Винценц и Јованка Немеш из села Доленци у Помурју ове године одгајили су тикву тешку

45 килограма. Њен обим на најширем делу износио је чак 183 центиметра. Ова породица позната је иначе по својим баштованским рекордима. Феферони које Немешеве гаје дугачки су по пола метра, а бели лук је толики да је само један чен велик као обична главица.

ПАПА ПАТАК

ИСТИНА
ДОКАЗАНА
ПОСЛЕ
85
ГОДИНА

БРАЋА РАЈТ СУ ГРЕШКОМ ПОЛЕТЕЛИ ПРВИ

Када је 14. августа 1901. године Густав Вајскопф успешно извео, први на свету, лет у авиону с мотором, који је сам и пројектовао и направио, на лицу места није било ниједног фотографа који би неопориво документовао историјски подухват.

Међу очевицима се, истина, налазио и један новинар, али његов извештај, објављен у многим листовима па и у „Њујорк Хералду“, није сматран довољним доказом.

Две и по године касније браћа Рајт су, када су се у авиону одлепили од земље, обезбедили кинооператора и целу ствар филмовали. И, наравно, обезбедили себи вечити при-мат.

У историји авиације прва страница посвећена је Вилбуру и Орвилу Рајту. О Вајскопфу ни речи.

Али, ствари су почеле да се мењају.

Амерички пилот Вилем О'Двајер успео је недавно, после дугог и стрпљивог истраживања и рада, да до последње појединости реконструише оно што је извео Вајскопф.

Обиље докумената потврђује да је Вајскопф ле-

тео, и то не једном већ више пута, са узлетањем, маневрисањем у ваздуху и приземљењем изведеним без грешке, и то много раније од званичних „првих“.

А да би ово и очигледно приказао О'Двајер је, према нацртима оригинала, конструисао необичну летелицу од свиле, бамбуса и челичних цеви и у њој летео. Оригинал је носио једноставно име: „Модел 21“.

Ацетилен комбинован с тајном

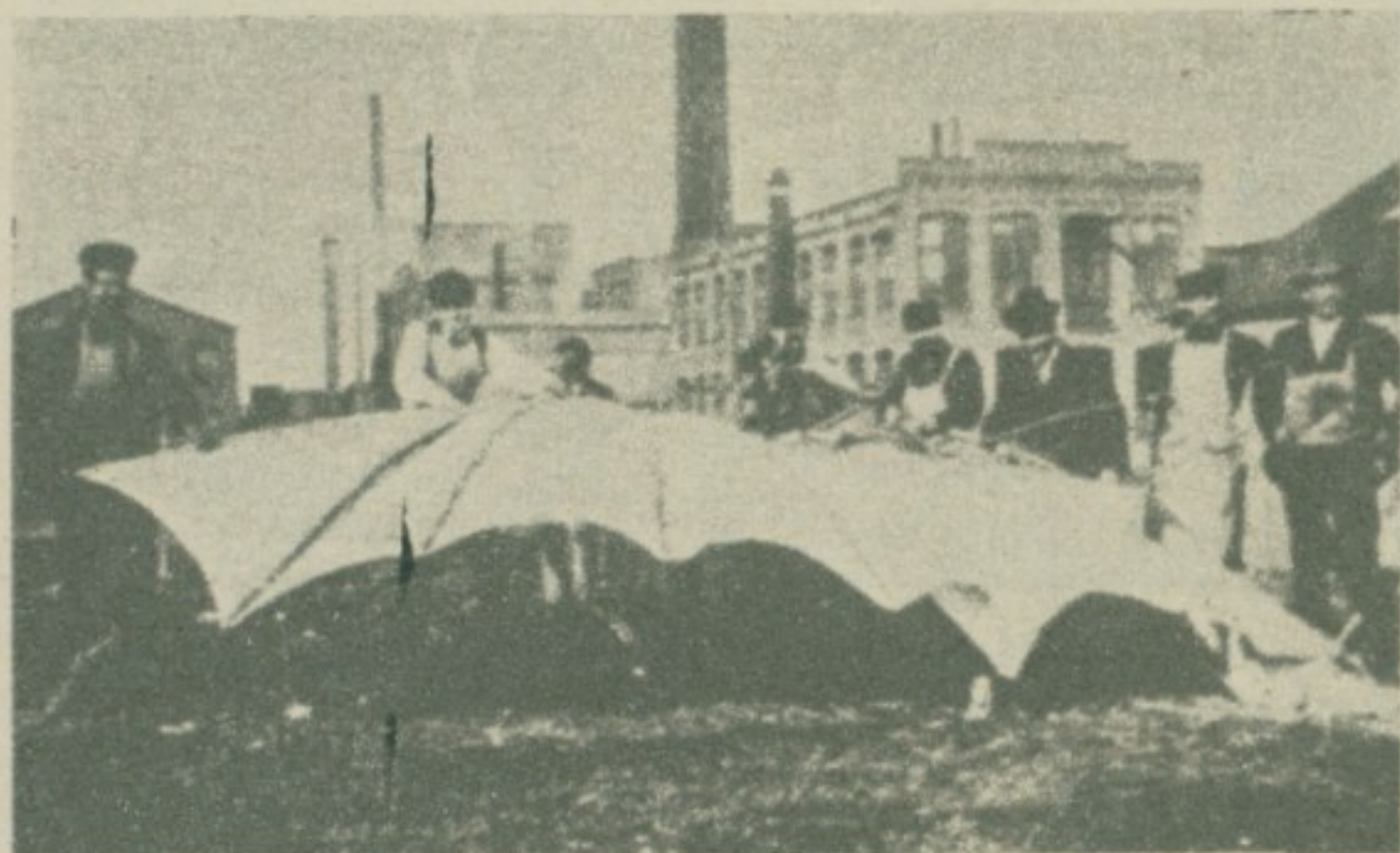
Да ли је, уопште, могуће преправљати историју? У овом случају вероватно не и зато што је сам Вајскопф прекинуо истраживања и летове и није се побринуо да искористи све своје патенте. Али, он је био генијални изумитељ мотора и најранија авиација дугује му низ машина које су други конструктори искористили уградивши их у своје летелице.

ГУСТАВ ВАЈСКОПФ ЛТЕО ЈЕ
ДВЕ И ПО ГОДИНЕ ПРЕ ЊИХ,
НА ДАЛЕКО ВЕЋОЈ ВИСИНИ,
МНОГО ДУЖЕ И МНОГО
БРЖЕ. АЛИ, О ТОМЕ НЕ
ПОСТОЈИ ФОТОГРАФИЈА, А
ИСТОРИЈА СЕ НЕ ПИШЕ
НАКНАДНО

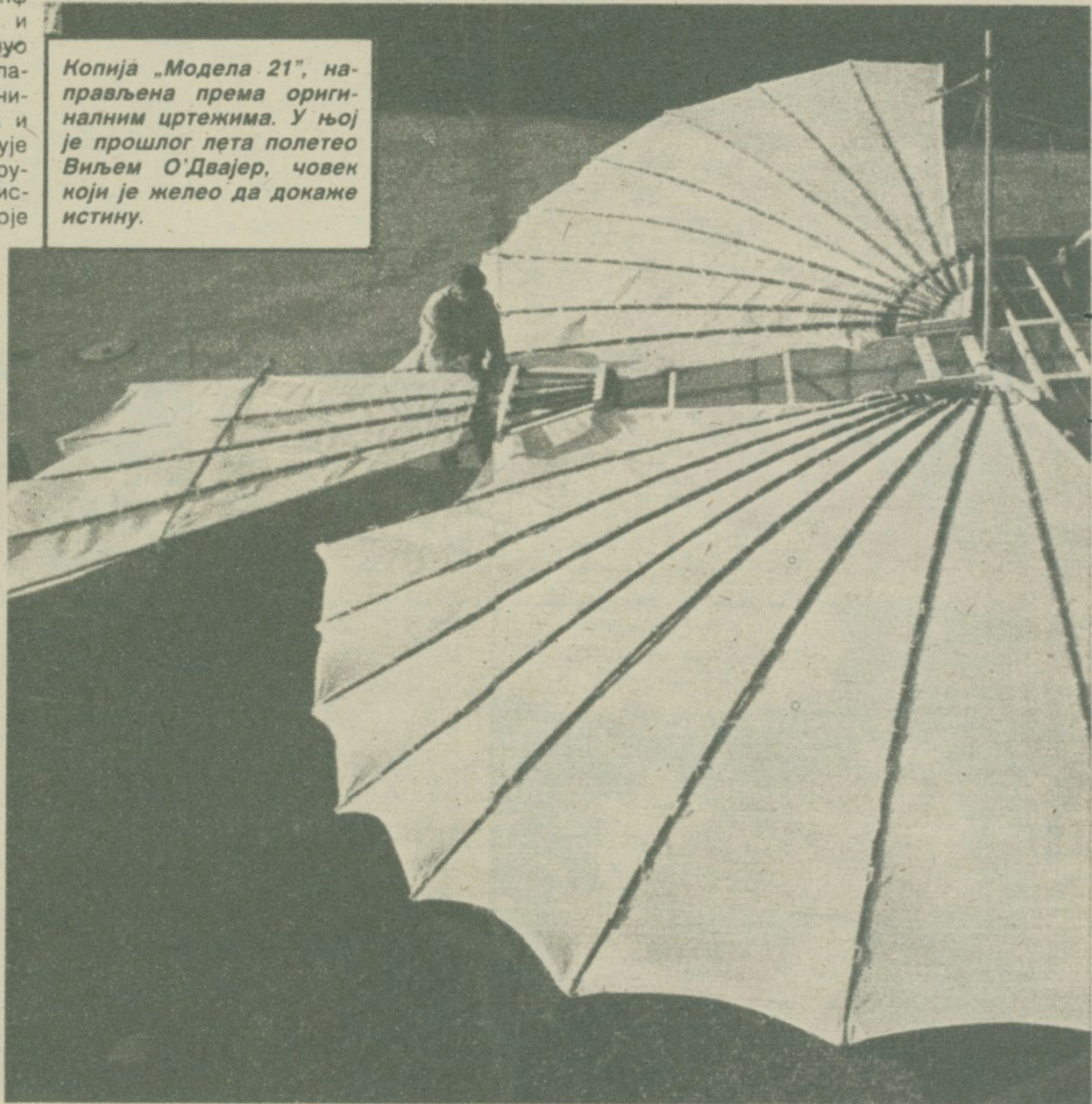
Ваздухопловни мајор
Вилем О'Двајер који, како
каже, жели само озбиљну

истрагу да би се установи-
ла истина, бави се овим
проблемом од 1963. годи-

Копија „Модела 21“, на-
прављена према ориги-
налним цртежима. У њој
је прошлог лета полетео
Вилем О'Двајер, човек
који је желео да докаже
истину.

Извештај у листу „Њујорк Хералд“ од 19. августа 1901. године о првом лету у историји ваздухопловства.

не. Стела Рудолф, научница из Вашингтона, написала је још 1937. књигу „Заборањени летови Густава Вајтхеда“.

Густав Вајтхед је американизовано име Густава Албина Вајскопфа, немачког Јеврејина рођеног 11. јануара 1874. у Лојтерсхаусену у Баварској. Од оца, железничарског техничара, наследио је страст према механици и моторима и још као дечак покушао је да конструише праву ваздушну једрилицу.

Годинама касније радио је у берлинској фабрици Ота Лилијентала, једног од пионира авиације. У град Бафало, америчка држава Њујорк, емигрирао је 1895. и ту успео да лети у једрилицу коју је сам конструисао. Године 1897. оженио се и преселио у Питсбург у Пенсилванији.

Овде је направио авион с мотором на парни погон и у њему априла 1899. узлетео у пратњи једног пријатеља. Авион јесте узлетео, али се њиме није дало управљати – после лета од пола километра ударио је у једну кућу и разбио се.

Због ове незгоде и бројних експлозија до којих је долазило у Вајскопфовой лабораторији док је испробавао нове моторе, полиција му је забранила даљи рад.

Уместо да се одрекне посла за који је живео, Вајскопф (Вајтхед) се преселио у град Бриџпорт у Конектикату где је основао радионицу која се данас сматра првом америчком фабриком авиона.

Уз новчану помоћ богатог Тексашанина Вајскопф је патентирао нови тип експлозивног мотора који је радио на ацетилен комбинован с хемијским реагентом чију тајну конструктор није одао. Захваљујући овом мотору могуће је смањити тежину погонске машине за 75 процената.

Ове појединости објављене су у листу „Њујорк Хералд“ 19. августа 1901. године, а преузете су из чланка новинара Ричарда Хауела штампаног у „Бриџпорт Санди Хералду“ дан раније.

„Модел 21“ у ваздуху 1986.

Хауел је у свом чланку изнео да је 14. августа предвече својим очима видео чудну летелицу са две елисе којом је пилотирао Густав Вајтхед. Летелица је узлетела с падине Џипси Хила у близини Ферфилда.

„Конструктор је летео пола миље, машина је савршено радила и пилот није

имао никаквих тешкоћа у маневрисању“, написао је Ричард Хауел.

Ово признање никада није потврђено фотографским доказима. Исту судбину имали су и потоњи Вајтхедови летови од којих је један за оно време био сензационалан: пилот је постигао висину од сто метара и, према изјавама очевидаца, летео преко десет километара пре него што је пао у море.

Али, ни овог пута није било слика мада се фотограф налазио на лицу места. У писму директору часописа „Американ Инвентор“ Вајтхед објашњава да фотографске плоче нису успеле.

Ту почиње Вајтхедова зла срећа јер, мада упорно и успешно ради, доживљава да му браћа Рајт крајем 1903. године однесу титулу првог и то за њега смешним летом: само тридесет шест метара за дванаест секунди колико је њихов двомоторац „Флајер“ (летач) издржао у ваздуху.

Орвил Рајт је 1937. године изјавио: „У Вајтхедовом случају довољан је и цртеж апарата да би се оповргла могућност да је икада летео“.

Помало и због ове оштре тврдње мајор Виљем О’Двајер је, пошто је испитао све о „случају Вајскопф/Вајтхед“, одлучио да направи копију „Модела 21“ и увери свет да је и те како летео.

О’Двајеру и његовим сарадницима требало је годину дана да саграде летелицу према оригиналним цртежима. И прошлог лета, после неколико проба с вучом, „Модел 21“ полетео је снагом сопственог мотора, као и његов далеки предак пре осамдесет пет година.

Почасни летови

Али Том Крауч, кустос Ваздухопловног музеја при Смитсоњанском институту, где се чува и апарат „Флајер“ браће Рајт, каже:

„Густав Вајтхед није једини који браћи Рајт оспорава првенство лета, али је најзанимљивији“. Пре него што промени мишљење, Крауч жели да види фотографије лета из 1901. године. Летови „Модела 21“ из 1986. нису му довољан доказ.

У свету преовлађује мишљење да „Флајер“ браће Рајт, иако није био први који је полетео, ипак означава рођење аеронаутичке индустрије.

А први лет „Модела 21“ као и последњи његове копије 1986. године само су „почасни летови“.

Б. Дожић

КО НАМ ОТИМА ОЗОН?

ИЗНАД АНТАРКТИКА И
ЈОШ НЕКИХ
ПОДРУЧЈА ЗАПАЖЕНЕ
СУ ТАЈАНСТВЕНЕ
РУПЕ У
АТМОСФЕРСКОМ
ОМОТАЧУ
ОБОГАЋЕНОМ
ОЗОНОМ. КАКВА
ОПАСНОСТ ПРЕТИ И
ОД ЧЕГА ШТИТИ
ОЗОН?

Пре три месеца, петнаест научника одлетело је у америчку истраживачку станицу Мекмердо на Антарктику да истраже мистерију: Шта узрокује смањење озонског омотача у атмосфери изнад леденог континента? Ова појава запажа се сваког октобра, већ четири године узастопно. Није то ни најмање академско питање: озонски омотач је слој атмосфере, обogaћен молекулима кисеоника који Земљину површину штите од опасног ултравиолетног зрачења. Прелиминарна објашњења како настају ове рупе позивала су се на Сунчеве пеге и ваздушна струјања, мада се са сигурношћу може оптужити и хлорфлуоркарбон. Ова хемикалија је човекова творевина која се користи за распршивање из лименки, као код дезодоранса или лакова, или за хлађење.

Ево како гласи први извештај који је стигао с леденог југа. Рупа се појавила средином септембра, тачно у предвиђено време. У наредних тридесетак дана расла је све док концентрација озона у том подручју није спала на 40 одсто. По мишљењу вође тима стручњака Сузана Соломон, узрок су несум-

њиво хемијски процеси који повећавају кретања у атмосфери. Хемикалије које се помињу као могући „кривци“ могу бити и природног, рецимо, вулканског порекла, али то не умањује несумњиву штету коју наноси CFC(хлорфлуоркарбон).

Антарктик, међутим, није једино подручје изнад којег је озонски штит забрањивајуће истањен, каже истраживач НАСЕ, Доналд Хит. Испитивања у Арози, Швајцарска, показују да је тамо за последњих десет година концентрација озона у просеку смањена за 3 одсто. Хит додаје да је пронашао још једну „рупу“. Овога пута изнад Шпицбергена, Норвешке територије око 700 километара удаљене од Северног пола. „Норвешка рупа“ износи приближно трећину антарктичке.

Разлог за забринутост је што је без озона живот на Земљи немогућ. Озон, у ствари, представља кисеоник, али у неубичајеном облику. Кисеоник се најчешће појављује у двоатомским молекулима, а спољна енергија – у овом случају сунчево ултравиолетно зрачење у стању је да их цепа. Појединачни атоми кисеоника теже да се везују за преостале

двоатомске молекуле, стварајући тако троструки, обogaћени молекул кисеоника. Као последица тога, на висини од 10 до 49 километара изнад земљине површине налази се слој ваздуха препуног озона.

Када је већ створен, молекул озона има добру способност да упија ултравиолетне зраке. Али, када хлорфлуоркарбон стигне до озонског омотача, Сунце декомпонује HFC и тако из њега ослобађа хлор. Он опет делује као катализатор и цепа молекуле озона. Тако настају оштећења озонског омотача.

Према садашњем стању ствари, оштећени омотач пропушта количину ултравиолетних зрака довољну да изазову опекотине од Сунца и, код неких људи, рак коже. Када озона уопште не би било, страдале би и биљке и животиње.

Резултати истраживања антарктичког тима за сада још нису потпуни. Али, без обзира да ли је кривац за уништавање озона човеково загађење природе, или су узрочник хемикалије које саме настају, најважније је да сазнамо како до тога долази, јер морамо пронаћи начин да се тај процес спречи – истичу учесници антарктичког тима.

С. В.

Званично „шпијун“ не постоји. Усвојен је назив агент. Сви се зову агенти, почевши од оног који се дружи са министрима и генералима, па до скромних саботера.

Да ли се они нечим разликују од осталих људи? У филмовима и романима то су обично неки надљуди, спремни на сваком „страшном месту постојати“. Наравно, живот је другачији, агенти или шпијуни су сасвим обични људи, неупадљиви, дежмекасти, често с наочарима, ћелави, обично не личе на Џејмса Бонда, већ на усамљенике, заљубљене у свој посао. Да нису тако неупадљиви, свој посао не би могли да обављају ефикасно.

Један искусни обавештајни официр који је сарађивао са многим шпијунима тврди: „Већина њих су врло досадни људи и, уопште, посао им је досадан. Нема ни трага од набеђене романтике. Они, који сваку ситуацију доживљавају добоко, не могу дуго да се баве овим послом. Живци им попуштају!“

Шпијун мора да буде човек лишен многих људских скрупула. Он мора по задатку да постане убица, а ако треба и самоубица. Поузданост извештаја које агент шаље најважнија је. Боље је утврдити пола тачета чињеница, него записати стотину мишљења. Ако су мишљења дали глупаци онда она ништа не вреде, а ако су их дали паметни људи – она могу да буду и лажна. Међутим, чињенице, без обзира на њихову ништавност у тренутку када се региструју, могу да дају драгоцене резултате кад се провере и сравне с другим подацима.

Надница за страх

Зарада шпијуна врло је различита. Плаћање је одувек зависило од социјалног положаја шпијуна, од вредности извештаја које је достављао и од опасности којој се излагао. Агент који се налази на високом положају у армији, дипломатској служби или у политичком врху, као и у самој непријатељској обавештајној служби, а уз то ужива добар глас, може да заради и баснословне своте новца за податке које достави.

Због извесних закона ценовници шпијуна нису баш најсвежији, објављени су за сада тек они из првог светског рата. Савезничке обавештајне службе плаћале су своје агенте 200 долара месечно и покривали су све њихове редовне и ванредне трошкове. Агенти су добијали дода-

так од десет долара дневно за време проведено на непријатељској територији. Искусни људи који су поседовали техничка знања и све своје време посветили шпијунажи, а ако су се још и излагали великој опасности у непријатељској позадини, могли су да рачунају на просечну зараду од десет хиљада долара годишње. Мање значајни агенти који су се привремено налазили у обавештајној служби добијали су понекад свега педесет долара од задатка.

Немци су плаћали боље. Квалификовани немачки шпијуни добијали су 25.000

долара годишње. Шпијуне које су узимали на пробу Немци су плаћали по сто долара месечно. Често су врбујући драгоценог човека, улагали у банку на његово име хиљаду долара и давали му плату приде. Тако су поступали с неким америчким новинарима које су послали у Енглеску пре него што су Американци ступили у рат.

Колика је просечна плата данашњег шпијуна? У социјалистичким земљама он плату добија у зависности од чина плус редовни и ванредни трошкови. Довољно, али не олико да би могао да помисли да

има сувише. Главни мотив је патриотизам. Странци се плаћају онолико колико њихове информације вреде на светском тржишту тајни.

Прве шпијунске школе

Једна изванредна жена, немачки оперативац на западном фронту, савезничким контраобавештајним службама позната под надимком „Госпођица доктор“, била је окружена фамом неухватљиве шпијунке. Никада је нико није фотографисао, саслушаво или било шта о њој сазнао. Тако се створила

да се огребе па су се зато користила пера од злата са нарочитом куглицом.

Немци су обично развијали мастило помоћу јодних пара. Енглези су имали неку црвену течност, која је испаравала, тако да су могли да доставе прочитано писмо примаоцу, а овај није ни слутно да су га обавештајци прочитали пре њега.

Немци су за време првог светског рата имали врсту мастила које је мирисало на колоњску воду, а могло је и да се попије без последица. Зато су савезнички агенти одузимами све тоалетне предмете, а често и наливпера, свим путницима који су прелазили границу ма из које земље долазили.

Ево неколико врста невидљивог мастила која данас већ спадају у класична:

– Раствор оловног праха у чистој води на хартији не оставља никакав траг када се осуши, али под утицајем топлоте слова постају црна.

– Азотна киселина бакра, дешифрована на тај исти начин, даје црвена слова.

– Порука написана азотном киселином никла при загревању постаје зелена.

– Бром бакра употребљава се врло често, јер се његови трагови лако показују при загревању, а ишчезавају при хлађењу.

– Трагови лиринчане воде на хартији су невидљиви, али под утицајем јода постају плави.

– Сумпорна киселина или витриол разблажени у води, ако се пишу оштрим врхом челичног пера, дају дивно, невидљиво мастило које при загревању постаје неизбрисиво црно.

ПРОФЕСИЈА ШПИЈУН

МОЈ ЧОВЕК

У ТУБОЈ ЗЕМЉИ

ОВО ЈЕ ЈЕДНО ОД
НАЈТЕЖИХ
ЗАНИМАЊА. ДРЖАВЕ
КОЈЕ ИМАЈУ ЈАКЕ
ОБАВЕШТАЈНЕ
СЛУЖБЕ ШКОЛУЈУ
СВОЈЕ АГЕНТЕ ИСТО
КАО И ВРХУНСКЕ
НАУЧНИКЕ

легенда око ове „авантуристкиње“.

Почетком августа 1914. године студенткиња Фрајбуршког универзитета ставила је уџбенике на страну и почела да пише писма на адресу – „НЕМАЧКИ ГЕНЕРАЛШТАБ“. Но, одговор није стизао.

Та упорна молитељица била је Елизабет Штагмилер. Њена породица је већ неколико векова боравила у Вестфалији и дала више талентованих људи. Говорила је течно француски, енглески и ита-

МАСТИЛО ИЗМЕЂУ РЕДОВА

Тајно мастило је било нарочито популарно средство комуницирања пре првог светског рата, али ни данас није заостављено и користи се као алтернатива модернијим техничким средствима. Невидљиво мастило је хемијска супстанца којом на хартији може да се испише жељена порука, а да се не види. Обично се то чини између редова обичног писма потпуно конвенционалне садржине која ничим не скреће пажњу. Да би се текст учинио видљивим, прималац мора да поседује одређене супстанце, такозване реагенсе, којима ће писмо премазати и на тај начин добити видљив текст.

Ефикасност преношења порука писаних тајним мастилом и послатих обичном поштом и данас је врло успешна јер ниједна контролна обавештајна служба није у стању да међу милионима писама која свакодневно циркулишу нађе оно које је с тајном поруком.

Немачки систем веза путем писама са тајним порукама био је по мишљењу савезника у првом светском рату, готово савршен. У „игри“ је било хиљаде лица која нису била никоме сумњива. Она су примала писма писана тајним мастилом, у савезничким и неутралним земљама. Исто писмо слато је на три или четири адресе, тако да је бар једна копија долазила у руке правог примаоца.

Невидљиво мастило може бити од лимуновог сока, што знају и ђаци, од млека, воде, мокраће, слина, па све до врло сложених хемијских супстанци. Папир при писању није смео

лијански. Докторирала је филозофију. Било јој је 26 година.

Прво је писала мајору Лаунештајну који је руководио обавештајним одељењем при Генералштабу, а када није добила одговор, пуковнику Валтеру Николају, с молбом да је прими у било какву службу на фронту.

Коначно је стигло писмо с печатом немачког Генералштаба и инструкцијама да се сместа јави војној команди у Бриселу.

Када је тамо прispела, одредили су је да ради на цензури цивилне преписке, где се истакла брзином и способношћу. Издвајала је из текстова све оно што би било занимљиво за обавештајну службу. По паду Антверпена, упућују је на шпијунски курс. Добија свој број, скровит стан и џепарац. Свако јутро у осам часова долазила је у неупадљиву кућу у једној улици где је стицала потребно техничко знање, полагала испите и изучавала разне шпијунске технике.

Дисциплина је била спартанска или пруска, свеједно. Учила се непрекидно. Тестови су били чести: писање невидљивим мастилом, читање и цртање мапа и планова, памћење чинова родова војске и разноразних ознака које су носили војници савезничких армија.

Пошто је с одличним успехом завршила шпијунску школу, одређена је да предаје на шпијунским курсевима у Антверпену.

Школа је била смештена у једној лепој старој згради у улици Пепињер број 10, с бочним улазом из улице Хармоније број 33.

Луксузна тамница

Гробна тишина окруживала је „заточенике“ ове луксузне тамнице, чији су прозори увек били затворени и капци спуштени. Мало светлости допирало би кроз прозор који је гледао у двориште. У соби је ученик налазио маску. Био је дужан да је носи увек када излази из собе. Имена уопште нису постојала, на вратима сваке собе било је прикачено парче картона с бројем ћака. У одређеним временским размацима један војник би отварао врата и уносио укусно припремљену храну. Инструктори су долазили да обучавају ћака коме је било стављено до знања да три седмице неће излазити из собе. Када би се утврдили ученикове способности, дозвољавано му је да се креће унутар зграде. Све те мере предострожности у вежи с идентитетом, изгледом и квалите-

том будућих шпијуна предузимане су како их не би препознали непријатељски агенти којима би пошло за руком да се убаце у школу.

У школи је студентима била на располагању најсавременија шпијунска опрема са огромном карто-теком у којој се могло наћи све о типовима бродова, подморница, транспортних и трговачких лађа, авиона, топова, утврђења итд.

Било је потребно 10 до 15 недеља да се обучи један шпијун. По завршетку курса лично би „Госпођица доктор“ „накљукала“ шпијуна патриотизмом, уколико је био Немац, или би употребила неко друго средство да стимулише агента, ако је био плаћеник друге народности. Између савета које је давала кандидатима био је и овај: „Скривајте своје знање страних језика како би људи вашем присуству без страха говорили и запамтите да немачки шпијун не сме да пише или говори немачки док се налази у иностранству на извршењу мисије. То важи и уколико вам немачки и није матерњи језик“.

Многи шпијуни који су изашли из школе „Госпођице доктор“ пронели су њену славу широм света.

Тако су почеле да круже бајке о лепој шпијунки – „Госпођици доктор“. Познати писац Бласко Ибањез, у својој књизи „Маре Нострум“, први је помиње и то као одвратну и непријатну особу. Следе други описи и „Госпођица доктор“ убрзо добија ореол ненадмашног шпијунског аса, мада стварни докази у некаквим њеним подвизима не постоје. Несумњиво је да је она била прва жена која је заузимала руководећи положај у шпијунској школи под окриљем армије и да је тај свој посао изванредно обављала.

Пуковник Николај, који је био шеф „Госпођице доктор“, писао је у једном извештају: „Значајно је напоменути да у немачкој обавештајној служби једна изузетно интелигентна и образована жена и један коњички официр из старе и угледне породице најбоље знају како се треба опходити са агентима, чак и са оним најнезгоднијим“.

Када је дошао неизбежан слом Немачке, „Госпођица доктор“ је преосталим особљем школе, поневши са собом поверљива документа, напустила Антверпен и отишла у Немачку где је тајни архив склоњен или уништен.

Д. Лучић

Све што је нешто значило у цејлонском граду Тринкомали окупало се 13. јуна 1782. у месној луци. У далеку Енглеску одлазио је једрењак „Гроувнер“, власништво познате Источноиндијске компаније. На палубама 150 људи, углавном високих чиновника и официра који су се после службовања у колонији враћали у домовину. Многи од њих били су с породицама.

Путницима свака част, али су службеници Компаније трљали руке из сасвим другог разлога. На једрењак су натоварили више него драгоцен терет. Поред већ уобичајених златних и сребрних полуга, златника и све силе драгог камења чија је вредност процењена на четири милиона фунти стерлинга, на броду се, по свој прилици, налазило нешто много, много драгоценије. Данас једини, колико-толико опипљив доказ је писмо које је капетан Коксон послао својој жени, месец дана пре испловљавања. Човек је, уз остало, исписао и ове речи: „Ускоро долазим кући с благом од којег ће Енглеска задрхтати“.

Ако се ово магловито признање капетана Коксона упореди с гласовима који су кружили међу чиновницима Источноиндијске компаније, с великом вероватноћом може се претпоставити да се у специјално обезбеђеној бродској кабини налазио легендарни престо, украс резиденције Великог Могула у Делхију.

Веште руке индијских мајстора направиле су трон од чистог злата на чијим су се боковима шепурили паунови раширених репова опточених драгим камењем. Балдахин је придржавало 12 стубова од злата обложених дијамантима. Паунов трон, како су га звали Европљани, био је света реликвија Великог Могула и „неверници“ нису смели да га виде. Једино је то, по милости управитеља Северне Индије, пошло за руком – 1665. године – француском јувелиру и пустилову Тавернијеу који је, потом, записао: „Обишао сам многе земље, усхићивао се прекрасним драгоценостима, али смем да тврдим да никада нисам видео ништа ни приближно налик том источном чуду“. Усхићеност му, међутим, није сметала да на лицу места вредност трона процени на – шест милиона фунти стерлинга.

Човек на друму

Године 1737. Надир-шах је опустошио Северну Индију и, уз све остало богатство, однео и Паунов трон. Није му се посрећило да на њему дуго седи, убили су га доглавници а трон је припао једном његовом потомку. Овај га је, ваљда у беспарици, продао представнику Источноиндијске компаније...

И тако је, „по милости божјој“, из Тринкомалија 13. јуна 1782. ис-

ПРЕСТО

МЕЂУ

РИБАМА

Илустровао Слободан Стојичевић

пловио једрењак „Гроувнер“. По свој прилици, с Пауновим троном јер се о овоме никада више ништа није чуло.

Из утврде на јужноафричкој обали изјавила је коњичка патрола Холанђана. Тек што су од Порт Елизабета одмакли миљу и по, командир је зауставио коња, подигао се у седлу и упиљио у прилику која се тетурала друмом. Човек или, бар, нешто налик на њега. Поштапа се пушком, сав у ритам, необријан, прљав, живи скелет.

Кад су се приближили, препознали су Европљанина, белца. Нису успели честито ни да га прихвате а човек се онесвестио. Дошао је себи тек у Порт Елизабету и, једва чујно, прошаптао:

– Где сам то ја? – и после одговора додао:

– Значи, дошао сам... Ја сам Виљем Хаберн с „Гроувнера“...

Четвртог августа 1782. „Гроувнер“ је пресекао Индијски океан и, по прорачуну капетана Коксона, налазио се отприлике 100 миља од источне обале Јужне Африке. За који дан па ће око рта Добре Наде. А овај дан је био сунчан и тих. Предвече се, изненада, небо натуштило, почела је киша. Убрзо се прикрала и олуја која се у току ноћи разбеснела. Уверен да је од обале далеко, капетан Коксон заповедио је да скупе једра и појачају стражу.

На југ, копном

Тек што су помоћници напустили капетанову кабину намерни да даље пренесу његово наређење, разлегао се стравичан прасак. Једрењак је налетео на гребен уз саму обалу. У паници која је населила палубе најприсебнији су били трећи капетанов помоћник и један

**ПОГРЕШНА РАЧУНИЦА
КАПЕТАНА ЈЕДРЕЊАКА
„ГРОУВНЕРА“ КОШТАЛА ЈЕ
МНОГО ЖИВОТА. И ДО
ДАНА ДАНАШЊЕГ
ОСТАВИЛА НЕОДГОНЕТНУТУ
ТАЈНУ О ПРАВОЈ
САДРЖИНИ БРОДСКОЈ
ТЕРЕТА**

морнар: бацили су сидро и успели да закаче конопца за врх најближе стене. Тако је почела акција спасавања. Људи су, држећи се рукама и ногама за разапети конопца, миц по миц стизали до копна. Не сви, разуме се. Многи су се стрмоглавили у водени ковитлац, други разбили о стене. Жене и децу капетан је потоварио у на брзину склепана три сплава. Један се одмах разбио и са собом повукао гомилу жена и деце. У међувремену „Гроувнер“ је брзо потонуо.

**УТИЦАЈ
МЕСЕЧЕВИХ
ЗРАКА
НА
БЕБЕ**

Група француских лекара и математичара објавила је ових дана супер занимљиву и супер обимну студију која обухвата готово шест милиона беба, а циљ јој је да објасни везу између порођаја и Месечевих мена. Наиме, већ дуже време је примећено да се знатно већи број деце рађа у последњој четвртини Месечевог циклуса и у време младог Месеца него у фазама циклуса, али објашњења за овај феномен није било.

Веза између Месечевих мена (један циклус износи 29, 53 дана) и месечног циклуса код жена одувек је занимала научнике и истраживаче. Шездесетих година две америчке студије покушале су да докажу да постоји веза између Месеца и порођаја и то на великом узорку од пола милиона новорођенчади у Њујорку. Уследила су многа истраживања те врсте, између осталог и познатог др Ришара у Француској, али се ниједно по обиму не може мерити с овим.

Најновије истраживање, наиме, обухвата све бебе рођене у Француској, од 1. јануара 1968. до 31. децембра 1974. и то и нормалне порођаје као и оне

Ујутру, на првој прозивци на обали утврђено је да су од 220 чланова посаде и 150 путника међу живима 123 човека, двадесетак жена и деце. Преживели су се, по прорачуну, налазили негде између Порт Елизабета и Дурбана. После краћег договора одлучено је да, уз обалу, крену на југ, према Порт Елизабету. Напред морнари и официри наоружани са свега две пушке и пиштољем. И неколико метака у појасу које су успели да спасу.

Већ први пређени километри показали су да ће путовање бити изузетно тешко. Испред њих се налазила непроходна тропска шума. И с храном су кубурили јер, због недостатка муниције, нису смели да користе оружје. Јели су углавном морско растиње и остриге а кад би се докопали неке рибе била је то права гозба. Почеле су болештине а од цревних обољења свакодневно су умирали деца.

Колону изгубљених вребале су и друге опасности. Португалски и холандски колонизатори масакрирали су живаљ Јужне Африке. Спаљивали су села, убијали старе и немоћне а младе као бело робље продавали по пијацама Европе и Азије. Разумљив је, отуд, био гнев домородаца према белом човеку. А то су и те како осетили и преживели с „Гроувнера“. Десетак њих је страдало у неизбежним чаркама.

Било је сасвим јасно да већина неће издржати па је одлучено да

четрдесет најснажнијих мушкараца крене према Порт Елизабету и доведе помоћ. Остали ће чекати у импровизованом логору. Капетан Коксон је остао с већином гледајући како одред замиче према југу...

Нећемо кући

Ову трагичну сторију испричао је, два и по месеца касније, Вилем Хаберн, једини који је од четрдесет људи успео да се докопа Порт Елизабета. По његовим упутствима експедиција од 300 људи кренула је у потрагу за логором. Пуних 300 миља. Сем остатака давно угашених ватри, неколико одраслих и дечјих костура, те делова иструлеле европске одеће нису ништа нашли. Ни трага иако су у наредне две и по године ископали велики простор. Преживели с енглеског једрењака као да су у земљу пропали.

Тек осам година касније, 1790, холандски гувернер Кејптауна добио је обавест да су у земљи Пондо, међу женама поглавица неколико племена примећене белопуте невесте. Поново је организована експедиција која је открила пет жена с „Гроувнера“. Међутим, на запрепашћење Холанђана ниједна није желела да се врати у домовину, чак нису хтеле ни реч да кажу о судбини осталих. Сасвим су добро знале с каквим би презиrom биле дочекане у Енглеској која им никад не би опростила живот међу овдашњим племенима.

Глас о баснословном богатству које крије утроба „Гроувнера“ убрзо је преплавио Европу и Америку. Авантуристи су кренули у још један лов на потонуло благо. Хронике су забележиле да су почетком 1800. Енглези Александар Линдзеј и Сидни Тарнер формирали експедицију и у јулу, уз помоћ тридесетак малајских ронилаца, кренули у откопавање нагомиланог песка око трупа несрећног једрењака. Пронашли су неколико хиљада златних и сребрних новчића, десетак златних посуда и — одустали. Расходи су били већи од прихода.

Плима, канал, тунел, левак...

Адмиралитет Велике Британије није желео да неко други покупи „његово“ благо па је 1844. одлучио да, на научној основи, разради пројекат вађења „Гроувнера“, и то уз помоћ плиме. Идеја се, међутим, врло брзо расплинула јер је читава флотила војних пловила, под заповедништвом капетана Болдена, стигла на јалов посао. Једрењак је био уклештен између две стене, прилично дубоко, прекривен огромним наслагама песка и притиснут тешким камењем.

Наредни велики подухват предузет је тек 1905. а у организацији Међународног поморског синдиката из Јоханесбурга. Досетили су се паметни да ископају канал од обале и да потонули брод, тако, извуку напоље. С драгоценим теретом, разуме се. И још приде — Паунов трон. Али што су они пре-

ко дана ископали то су им честе олује преко ноћи затрпавале. Одустали су тек кад су банкротирали.

Амерички мултимиллионер Пит Крејн је желео да по сваку цену, попут Шлимана и његовог откопавања Троје, уђе у историју, дакле вечност. „Гроувнер“ је, по њему, био та згодна прилика. И за разлику од Синдиката из Јоханесбурга, чова је 1921. решио да до једрењака прокопа тунел и докопа се блага, односно Пауновог трона. Три пута су са три различита места људи уз помоћ најсавременије технике покушавали да ураде што је Крејн замислио. Сваки пут би се тунел обрушио. Крејн се, напоследку, убио.

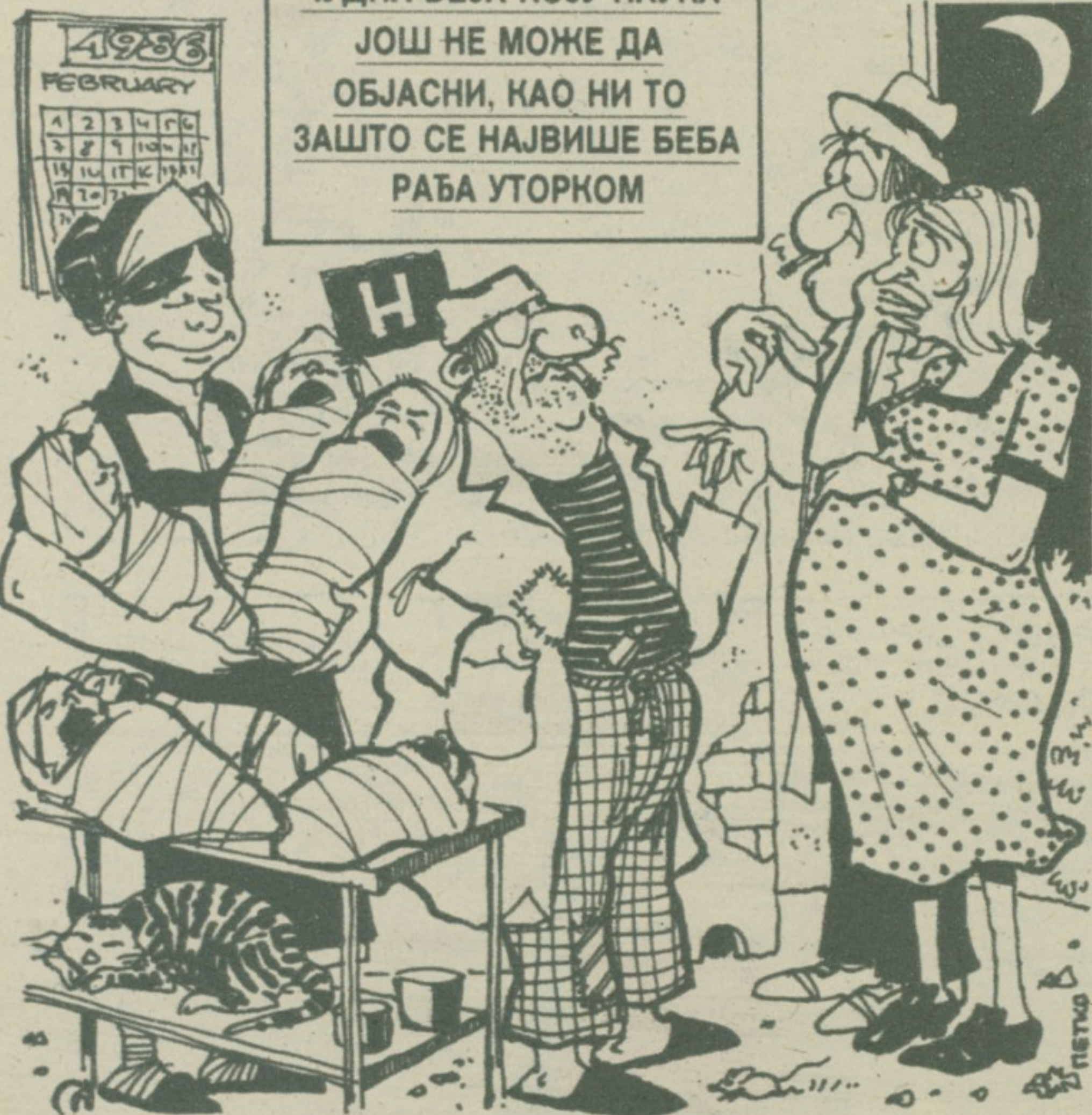
Белгијски богаташ Гвидо Бакер је још у животу. Истина, прилично разочаран. Ни он није успео с „Гроувнером“. А не тако давно — сматрају га последњим озбиљним трагачем за благом потонулог једрењака — намислио је да се уз помоћ великог челичног левка увуче у труп брода и докопа Пауновог трона и „оног ситниша“. Због тога је у дворишту своје виле у Бриселу направио дубок базен да ту у каквој-таквој пракси провери наум. У Бриселу је штимало...

Прича о тајнама потонулог једрењака „Гроувнера“ и даље је и те како актуелна, посебно међу оним који би, ето, само да пружи руку и, цап-царап, лова до крова. Шалу на страну, због Пауновог трона вреди и даље покушавати.

П. М.

НАЈМАЊЕ НЕДЕЉОМ

ЧУДНА ВЕЗА КОЈУ НАУКА
ЈОШ НЕ МОЖЕ ДА
ОБЈАСНИ, КАО НИ ТО
ЗАШТО СЕ НАЈВИШЕ БЕБА
РАЂА УТОРКОМ

изазване из разних медицинских разлога. Бројке које су пуних седам година из часа у час, забележене широм Француске, стизале су у централни рачунар који је сада податке и обрадио.

Анализа је открила да постоје два ритма у вези са рађањем деце — годишњи и недељни. „Највише рођења — кажу аутори студије — забележено је у пролеће, што значи да је највише деце зачето током лета, а најмање беба има у јесен (зачеће у зиму). Такође је примећено да број новорођенчади почиње полако да расте од краја септембра што је, можда, последица већег броја зачећа у току новогодишњих празника.

Седмични ритам изгледа овако: недељом се рађа најмање беба, а онда следе, у растућем низу, субота, четвртак, понедељак, среда, петак и најплоднији уторак кад се рађа 2,46 одсто више деце него просечно. Медицина, међутим, није у могућности да објасни зашто је то тако, али сигурно је да разноврзни психолошки разлози (одмор, породична атмосфера итд.) играју при том важну улогу.

А Месец? Да би се ова веза разјаснила, требало је применити други статистички метод. Аутори су установили да много већи број беба долази на свет у последњој четвртини као и у време младог Месеца, а изрази то мањи у првој половини циклуса. Огроман број обухваћених порођаја дозвољава да се ста-

тистички занемари број царских резова и превремених порођаја који су, уосталом, малобројни тако да не могу да играју улогу осим у кратким временским периодима.

Утврђена веза између Месеца и броја беба већ сада може да се користи на тај начин што би породицишта према овим осцилацијама могла да планирају број особља и пратеће службе. Ипак, остаје да се објасни откуд овај феномен. Постоје многе хипотезе: утицај гравитације, улога Месечеве светлости, промене Земљиног магнетизма као последице Месечевог кретања, утицај Месеца на сексуално понашање људи, али ни за једну од њих још нема доказа. Међутим, научници су већ утврдили јасну везу између догађаја у Сунчевом систему (рецимо, експлозија на Сунцу) и медицинских појава (инфаркт миокарда, еклампсија).

„Зашто се онда не би могли предвидети периоди кад постоји већа могућност зачећа деце с природним манама, имајући у виду да на сазревање и квалитет полних ћелија могу да утичу ерупције на Сунцу и неки други феномени као и Месечев циклус“ — закључују аутори ове студије. — Да не помињемо посебно могуће утицаје мање познатих планета који више заокупљају астрологе него научнике. Земља, сасвим сигурно није затворен свет који живи независно од „остатка универзума.“

В. Милићевић

Илустровао Зоран Петковић Петко

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

НОВА ДРОГА „БРОЈ ЈЕДАН” У

АМЕРИЦИ

ДЕТЕ

ЋАВОЉЕ

КОКЕ

**ВЛАСТИ СУ ПРЕД
НОВОМ ТЕШКОЋОМ.
ПОЈАВИО СЕ „КРАК”,
ДРОГА ИЗВЕДЕНА ИЗ**

**КОКАИНА, ЧИЈА
ПОПУЛАРНОСТ
ДИРЕКТНО УТИЧЕ НА
ПОРАСТ БРОЈА
УБИСТАВА У ОВОЈ
ЗЕМЉИ**

Крак је довољно снажан да би се допао богатим и довољно јевтин да би привукао сиромашне. Зато је, за мање од годину дана после појаве на илегалном тржишту, постао „дрога број један” међу тинејџерима и одраслима, у луксузним вилама као и у црначким и порториканским предграђима. Према извештају „Управе за борбу против дроге”, само у Њујорку, захваљујући „краку”, отворено је више стотина пушионица.

„Крак је у Њујорку већ освојио око 60 одсто тржишта кокаина”, каже се у том извештају, „и данас га ужива око 200.000 људи. Ни у другим градовима ситуација није боља: у Сан Франциску 30 одсто уживалаца кокаина прешло је на крак, у Детроиту готово 90 одсто. На целој територији САД број зависних од крака износи неколико милиона”.

Продај на мало – троши брзо

Шта је заправо, „крак”? Тим називом који значи „ударац бича” наркомани су означили нову и усавршену верзију кокаина – још један пример како „научни напредак” може људима да донесе несрећу. За разлику од класичног кокаина, „крак” се не ушмркује кроз нос него се пуши.

Сама идеја није нова: и раније се у Америци знало за претварање кокаина у облик звани „фрибејс” (слободна база), намењен пушењу. Процес је, међутим, подразумевао употребу запаљивих растварача и гасова који су га чинили

крајње опасним. Многи су се унесрећили на тај начин, међу осталима 1980. године, и познати комичар Ричард Прајор. Док је покушавао да направи „фрибејс”, њему је у рукама експлодирала бочица с етром и добио је опекотине трећег степена по целом лицу.

Са „краком”, производња кокаина за лулу” много је једноставнија. Довољно је у шерпици загрејати прах са водом и со-

дом бикарбоном и пустити да се тако добијена мешавина охлади. Кад се стврдне, може се изломити на комадиће који су спремни за пушење. „Крак” је погибелан управо због једноставности припреме, ниске цене и брзог дејства.

Брзој популарности „крака” код наркомана без сумње је допринела и лукава стратегија препродаваца. Они га нуде у малим, јевтиним дозама. Тиме привлаче и оне муштерије којима је кокаин недоступан (цена му је 75–100 долара за грам).

„Крак” је идеалан за препродавце – каже доктор Арнолд Воштон, директор програма за дезинтоксикацију у болници „Фер Оукс” у Њу Џерсију.

– Лако га је и припремити, и продати, и употребити, и сакрити. „Дилери” се угледају на власнике великих експрес-ресторана, њихова стратегија је „продај на мало, троши брзо”. Резултати су испунили њихова очекивања: „крак” се раширио бржим темпом него иједна досадашња дрога, рачунајући ту чак и марихуану и LSD.

ног и самоубилачког понашања.

За само неколико месеци полицијска хроника забележила је безброј застрашујућих случајева. Виктор Апонте, шеснаестогодишњи ученик у Харлему, под дејством дроге убио је своју мајку са девет удараца ножем. Донедавно су га наставници описивали као узорног дечака, једног од најбољих ученика у својој школи. Узрок трагедије била је свађа до које је дошло кад га је мајка ухватила да пуши „крак”.

– Под дејством ове дроге – каже доктор Воштон – човек губи осећање одговорности и смисао за реалност. Може наступити стање опште параноје у коме се сваки, па и најбезначајнији, догађај тумачи као претња. Отуд тако убилачке реакције.

Једна од његових пацијенткиња, Џуди, описује то овако:

– Док пушите „крак”, за вас не постоји нико на свету. Нису вам важни ни пријатељи, ни породица. Моја деца су могла да умру од глади а ја се нисам бринула. У фрижидеру нисам имала ништа осим соде бикарбоне, а у кухињи нисам припремала ништа осим „крака”.

Има и горих случајева него што је Џуди. У Бронксу, један лекар пријавио је полицији младу наркоманку која је за „крак” у вредности од 500 долара продала своју тек рођену бебу. Двадесетогодишњи Андре Николс задавио је свештеника код кога се исповедао. Осамнаестогодишњи Лушус Кинг смртно

Најстрашнија од свега је, ипак, једна друга брзина којом „крак” од својих уживалаца ствара зависне особе.

– Класични кокаин – каже доктор Воштон – може да се удише три до четири године пре него што наркоман осети да не може без њега. Насупрот томе „крак” изазива навiku већ после неколико недеља. У погледу зависности, то је најјача данас позната дрога.

101 полицајац

И ефекти се разликују. Под дејством кокаина човек постаје чео, разговорљив, пун енергије. „Крак”, напротив, има отупљујуће дејство слично хероину. Његова дужа употреба доводи до сталних несвестица, мождане капи, умне поремећености, агресив-

ДЕТЕ ЂАВОЉЕ КОКЕ

» је ранио три своја друга која је позвао на „крак парти“. У школама, где „дилери“ сачекују ученике и нуде им прву дозу бесплатно, има деветогодишње деце која већ пуше опаке кристале „крака“.

После четири године постепеног опадања, број злочина у Њујорку поново је у порасту. Један од уз-

Своје запажање о дроги, посебно „краку“, прокоментарисао је и наш стручњак, више од две деценије у Америци, професор др Дејан Марковић, неуропсихијатар који ради у три чикашке клинике.

„Трећа авет човечанства“

Сматра се да је данас у САД један до три милиона

Др Дејан Марковић

рока без сумње је и појава „крака“. До пре осам месеци није било хапшења због „крака“, а данас се већ свако друго хапшење доводи у везу с овом дрогом. Власти су биле принуђене да нешто предузму против овог зла. Гувернер државе Њујорк Марио Куомо рекао је уз непреводљиву игру речи „It is time for uz to crack down on crack“ (отприлике: време је да се ухватимо укоштац с „краком“).

Предвиђене су строге казне за продају дроге у школама, оштрије полицијске мере, васпитна кампања међу омладином. У Њујорку је основан специјални „антикрак одред“, састављен од 101 полицајца у цивилу, са искључивим задатком да откривају препродавце нове дроге.

Људи у озбиљној зависности од кокаина, а још три до четири милиона узимају га бар једном месечно. Године 1983. било је 280 умрлих због кокаина, што је повећање од 30 одсто у односу на претходну годину.

Уживање кокаина почело је две до три хиљаде година пре наше ере, и то у Еквадору. Касније су Инке жвакале лишће коке из верских разлога јер су веровале да је бог Инти створио коку да би ублажио глад и жеђ. Немачки хемичар Алберт Ниман 1859. изоловао је чист алкалоид. Убрзо после тога Сигмунд Фројд је узимао кокаин да би лечио сопствену депресију и одушевљено га је препоручивао за ублажавање тешкоћа око варења и у случаје-

вима астме, поремећаја сексуалних функција и навике на алкохол и морфијум.

Амерички хирург Вилијам Стјуарт Холстед био је једна од првих жртава психолошке зависности од кокаина. Његова зависност је резултат експеримената које је обављао на себи да би доказао деловање кокаина на регионалне нервне блокове.

Данас Перу и Боливија дају 90 одсто светске производње коке, која се затим рафинира у чист кокаин у Колумбији, Панами, Венецуели, Аргентини и у Мајамију. Дрога стиже у САД као чист кокаин-хидрохлорид, који се меша с другим састојцима пре него што се пусти у продају. Кад се нађе код уличних препродаваца, кокаин је чист 10 до 35 одсто и стаје 50 до 90 долара по граму.

— Психолошко и физиолошко дејство кокаина зависи од дозе, учесталости узимања и начина узимања (шмркањем, пушењем, инјекцијама) — истиче др Марковић. — Уживалац доживљава јако осећање еуфорије. После тога долази „крах“ — неугодно осећање, раздражљивост, претерана поспаност — који може трајати од неколико сати до неколико дана. После „краха“ може наћи период депресије, који траје данима, па и недељама. Хронична употреба кокаина ствара од човека несрећног параноика који пати.

У најстрожем смислу речи, кокаин није адиктив — не јавља се физичка зависност од дроге. За разлику од опијата, барбитурата и алкохола, код кокаина немамо синдроме апстиненције. Међутим, јавља се психолошка зависност и она је огромна. Ова дрога уништава компетентност и продуктивност у човеку. То поразно дејство још је одавно увидео један колега Сигмунда Фројда, па је славног психоаналитичара оптужио да је ослободио окова „трећу авет човечанства“ (после алкохола и опијата).

Један од начина да се кокаин пронесе поред цариника јесте да се прогута велики број кесица са дрогом, које се касније избаце кроз црева. Дешава се да нека кесица прсне у стомаку, па долази до тровања кокаином, престанку дисања и смрти. Али, кријумчари су се извештили и употребљавају дугуласте кесице од више слојева латекса, које теже прскају.

Данас, 1986. то изгледа овако — како ће бити већ следеће године, боље је и да не знамо.

Д. Грегорић

— Природа је једна велика медицина, нуди лек за све болести — каже Марица Стевић, жена која је победила опаку болест и сад помаже другима

Љут дим, шкија херцеговачка, уједа за очи. Ненавиклом и сузу измама. Тек што је у препуној пепељари угашен жар, жена вешто и хитро савија нову цигарету. Соба у плавичастој измаглици. Средње Марица Стевић, намерна тек да раситни пето десетлеће.

Кућа у мостарској чаршији, стотинак корачаја од Тепе, овдашње пијаце. Трг 1. маја број 6. Сведок Животне драме Марице Стевић. Доцније и многих других. Зилфе Корић из Зворника, Азире Булбулушић из околине Бреже, Ане Новаковић од Дарувара, дванаестогодишњег Илијаза Фатића, Руже Шкрабац из Задра...

Следи исповест Марице Стевић, онаква какву смо чули. Значи, без дотеривања.

Без отпусне листе

Свет сам угледала у Шумадији. И кад сам почела да га памтим, нисам му се много обрадовала. Многочлана фамилија, неимаштина. Памтим дозлабога напорно скакутање за баба Настом. Била је траварка јер се од нечега морало живети. Ја сам јој вукла вреће пуне разног биља. Онда стижу тенкови, свакакве униформе. Рат. Прогутао ми и мајку Љубицу и

оца Михајла. А ја дете, па питам бабу Насту кад ће мама и тата да се врате. Сећам се, стално је понављала да су отишли у једну далеку и дубоку шуму да узберу неко ретко биље. И данас, ваљда, лутају том шумом.

У шеснаестој години већ сам била удата. Муж ми официр, ишао из вароши у варош, за службом. Ни тад нисмо имали богзна шта, ал' сам изродила децу, Душка и Снежану. Први пут сам се порадовала свету. Закратко. Ни двадесет трећу нисам напунила, муж ми умре. Инфаркт га обориса. Није ми, мислим, суђено да се много радујем свету.

Ал' невоља, то сам још од бабе Насте чула, никад не иде сама. Осетим неку слабост у телу, мучнину, изгубим апетит. Наскроз се осушим. Ујутру се будим и никуд не могу из кревета. Нема ми друге, морам код лекара а они, цап, па у болницу. Како ћу, молим их, куд ћу с децом. Ту ми комшилук, овде на Тепи, помогне. Прихвате Душка и Снежану к'о своје. И ја ти лежим скоро два месеца а никаквог бољитка. Шта је ово, људи, питам их а они се само кисело смеше и кажу — испитивање. Испитали би, мислим, за ово време пола Херцеговине.

НЕ ЗАБОРАВИТЕ ЈАГОРЧЕВИНУ С ВЕЛЕЖА

ТРАВКЕ СЕ ПОВЕРАВАЈУ МАРИЦИ

СТЕВИЋ

КАКО
ЈЕ ЈЕДНА
ЖЕНА,
САМА,
ПОБЕДИЛА
МНОГЕ
БОЛЕСТИ,
И ОНУ
НАЈСТРАШНИЈУ

Илустровао Брана Јовановић

Дају ми, онда, упут за Београд, да идем на ВМА. Као, њима у Мостару нешто није јасно. Мени је, на моју несрећу, све било јасно: Марица Стевић је болесна од... Не, ту реч никако нисам могла да превалим преко језика, име јој се затрло. Нисам смела. Човек се увек нада да код њега није оно најгоре.

Лежим на ВМА, поново ме испитују и поново ћутња људи у белом. Права завера. Стално се извлаче с оним да кобајаги, сви резултати још нису готови. Па, људи моји, је л' ви мислите да је Марица Стевић блесава?! На онколошком одељењу не леже они које мучи зубобоља. И

тако ти натерам докторку Јежић да ми каже истину. Снебивајући се, у пола гласа изусти: карцином материце, трећи стадијум. Можда операција може да помогне. Изгледи нису сјајни, ал' су ипак изгледи.

Позовем докторку сутрадан ујутро и кажем јој да ме одмах воде на операцију. Четири и по сата сам лежала на оном тамо столу. После тога свакодневна зрачења. Избројала сам четрдесет. Више нисам могла. Спакујем се и, на своју руку, запуцам право у Мостар. Ни отпусну листу нисам сачекала, послали ми је поштом. Сећам се само да је на њој, на латинском, писала ди-

јагноза а испод тога, великим словима, неизлечена.

Др Папо је запањен

Како је само била лепа јесен те 1977. У Мостару је, уосталом, увек лепо. Исцрпена болешћу и бескрајним лежањем, једва изиђем из јутарњег београдског воза. Умало нисам посрнула кад сам угледала збуњену децу. Тада сам се, ту на перону, зарекла да се Марица Стевић неће тек тако предати.

Једно је рећи, ал' ја се све лошије осећам. Срце да ми препукне кад ме Душко и Снежана љубе у косу, очи, сатима не испуштају моје руке. У тим бесаним ноћима, очајна,

сетим се бабе Насте и њених трава. Ништа ме не кошта да покушам. Доста сам тога упамтила док сам с њом шпартала васцелом Шумадијом, ал' нисам сигурна. Покупујем све књиге о лековитом биљу што су се могле наћи у Мостару и тако почнем да се дружим с Васом Пелагићем, Садиковићем и оним чувеним немачким народним лекаром. Већ сам му и име заборавила.

Мало-помало и кренем да справљам мелеме, кувам чајеве. У пролеће сам се, својим ногама, испела на Прењ. Чинило ми се да сам дохватила небо. Тај ваздух, па обиље миомирисних травки. Живот, еј! Ја живим! Но, да се разумемо, имала сам ја још дуго, пуне две године, тегоба, сумњичења, страхова. Успела сам захваљујући травама, лековитом биљу. Деценија је већ прошла од првих знакова опаке болести.

У међувремену сам излечила, опет уз помоћ трава, и екцем тзв. мујазин коме сам, пре тога, узалуд тражила лека и у Русији, Италији, Шпанији. Погледај ове једва приметне ожиљке на ногама, то су трагови мојих негдашњих патњи. Отад и помажем људима у невољи.

Међутим, кад сам већ раскрстила с оном болешћу, име јој се затрло, стиже ме нова. Нимало наивнија. Уремија. И поново болнице, испитивања, растанци с децом. Болови, сумње. Тако ми по други пут отворе картон на ВМА. Спаси ме др Исидор Папо, наш Мостарац. Запањео се кад ме је видео. „Зар си ти, Марице, још жива,” пита ме. „Што се оног тиче, докторе, видиш и сам, ал' се плашим да ми ово не побрка рачуне”. И све му лепо објасним а човек се смешка. Да не верујеш очима, мени глава у торби а он... Тад ми, не престајући да се смешка, вели:

„Нама Мостарцима није тешко излечити бубреге. Природа се постарала за лек. На Вележу расте јагорчевина и ваља је убрати у пролеће кад је у цвату, све са кореном. Онда од тога направиш чај и пијеш га трипут дневно...”

Тако је и било: после годину дана више нисам бригала о бубрезима. Не само ја, колико њих сам упутила на ову природну терапију. Чувам многа писма, људи ми захваљују а мени срце пуно. Знам ја шта је кад болест притисне.

Сад сам се сва посветила травама. Много је несрећних којима медицина не може да помогне, бар засад. Отуд и ова „мода” да се спас све чешће тражи, вала и налази, у народним лековима. Па и лаику је јасно да је лековито биље основ сваке фармакологије. Само га ваља познавати. Вековима се човек лечио уз помоћ биља, па заборавио на њега. Време је да му се врати...

...

Љут дим, шкија херцеговачка, и даље немилосрдно уједа за очи. Потврду дела своје исповести Марица Стевић нуди у облику бројних писама људи којима је помогла да се ратосиљају синуса, болести јетре, анемија, високог крвног притиска, хемороида, различитих кожних обољења. А у поткровљу травке убране на Велебиту, Бјелашници, Зеленогори, Дурмитору, Корчули, Купрешком пољу. Њих 360 врста. У малој просторији над којом би слободно могла да окачи таблу с натписом да је улаз најстроже забрањен читава мала лабораторија. Гомиле посуда, ножева, миксера, млинова. Ту су теглице с разним мастима, уљима, чајевима. Нови живот Марице Стевић.

Забележио:
Петар Милатовић

ХАЈДУК-ВЕЉКОВ ЈАТАК

НА ПЉЕШТИЊИ

**ЦЕЛОГ ЖИВОТА СТАНА
ПЉЕШТИЋ ИЗАЗИВАЛА
ЈЕ ЧУЋЕЊЕ – НОСИЛА ЈЕ
ПАНТАЛОНЕ, ИШЛА
НАОРУЖАНА, БОРИЛА СЕ
РАВНОПРАВНО С
МУШКАРЦИМА И БИЛА
ЈЕ ПИСМЕНА**

Било је рано пре подне кад је брала на вратима неготинског проте Велимировића тихо шкљоцнула. У собу је, водећи за руку ситну, преплашену девојчицу, ушла висока девојка одважног изгледа.

– Господару, – обратила се човеку за софром чак му ни Бога не назвавши – зар твоји момци не знају Турке убијати него девојачке дарове красти?

Господара, Хајдук-Вељка, као да је корбач ошинуо: с њим још нико овако није говорио. И таман је заустео да дрску лепотицу упита чија је и одакле је кад је у собу ушао прота: није му требало дуго да схвати да пред њим стоји његова синовина Стана Пљештић. Не размишљајући много заграбио је шакама из гомиле златног и сребрног новца која је стајала на столу и пружио је девојчици.

– Хвала, господару, – рекла је кротко верујући да прима надокнаду за сестрине дарове. Међутим, није била у праву. Хајдук Вељко је још једном заграбио из хрпе али је овог пута новац пружио Стани.

– Сад сам те даривао, моја си! – рекао је.
Девојка је, ужаснута, устукнула.

Ропска оданост

Тако, отприлике, гласи једна од многих прича о првом сусрету Хајдук-Вељка и Чучук-Стане. Мало вероватна, како мисли већина истраживача која се бавила овом, по свему изузетном, личношћу. Истини за вољу, за малошта о Стани Пљештић може се

рећи то је било тако и никако друкчије. Готово цео њен живот остаје претпоставка. Зашто?

Један од разлога је свакако и то што је рођена и расла у земљи несумњиве владавине мушкараца, у време кад је тек понеко био писмен па би било право чудо да се и нашао неко да поколењима остави запис о овој младој жени која је у подједнакој мери волела и „људе свог живота“ и слободу. Чак ни Вук Караџић пишући о Хајдук-Вељку није сматрао потребним да о Стани Пљештић нешто више забележи.

У сваком случају, у мноштву нагађања издваја се и понешто у чему се сви слажу: Стана Пљештић била је изузетно храбра, наочита, пронишљива девојка. Ван сумње је и да је Вељка верма волела (отуда се чини мало вероватним да је била „ужаснута“ господаревом одлуком да је узме за жену): испраћала га је у бојеве а у понеким и сама учествовала. Једном приликом је чак била и рањена. Вељку се готово ропски покоравала. Није јој, изгледа, сметало што је у Јагодини имао жену коју је повремено обилазио.

Једна од непознаница у Станином животу је и колико је година имала кад је упознала Вељка. Према истраживањима др Тихомира Станојевића, Вељко је пао у петак, 18. јула 1813, у тридесетој години. Стани је у том тренутку било 18. С обзиром да је до сусрета у протиној кући дошло 1812. то би значило да је имала 17 година када су се срели. Међутим, према „Малој енциклопедији Просвете“ удовица је остала са 20. Било који од ова два податка да је тачан, несумњиво је да је Стана била врло млада када је остала без мужа.

Село читајућих старца

Чињеница да су и порекло и живот Чучук-Стане обавијени загонеткама ствара могућности да се овој необичној жени нанесу многе неправде. Поред многих и та да је била неписмена пастирица. Већина оних који су се бавили проучавањем њеног живота мисле управо супротно. Душица Поповић-Стојковић, аутор до сада најобимнијег дела о Чучук-Стани, пише:

„Може се са сигурношћу тврдити да је била писмена јер је рођена у најкултурнијем селу Крајине“. Познато је, наиме, да је Сиколe, село у коме се родила, пре ослобођења 1833. било, поред манастира Букова, највећи духовни центар Крајине. Његови житељи су били, како је записано, „богати не само у стоци већ и у новцу и веома трудољубиви“. Ни у једном селу Крајинског окружја није било „толико писмених и читајућих старца колико у овом а то због тога што Сиколани ни под Турцима без школе нису били“.

По неким подацима Сиколe је добило школу 1807. а тада је Стана могла да има дванаестак година. Звучи логично да су њени родитељи то искористили и дали је „на науке“. Разуме се, поставља се питање колико је трајало то школовање и да ли је школа у, истина богатом, али забитом планинском селу могла да јој пружи нешто више од читања и писања старословенских слова.

А ако се није описменила у Сиколу, где је онда? Јер, нема сумње да је била писмена: како би иначе тако лако савладала руски, пољски, румунски и грчки језик а овај последњи чак научила да чита и пише. Да ли се заиста, као што је казивао њен сестрић, господин Михаило Спасојевић, рачуновођа Српске Државне Штам-

парије, школовала у Белој Цркви, у Банату?

„Све три кћери, још док су мале биле, пошале Пљештић у Банат, у Белу Цркву, где су биле код тамошњег попа и училе женски рад. По жељи очиној носиле су све три сестре мушке немачке хаљине, па су се доцније у тим хаљинама вратиле у завичај. Чудновата ова жеља Пљештићева објашњава се тиме што он све дотле није имао мушког порода. Најмлађе дете, Михаило, родило му се много доцније и било је још на сиси кад је избила катастрофа 1813.“

Харем војводе Миленка

Тешко је одговорити откуд три сестре баш у Белој Цркви: да ли можда због тога што је њихов отац боравио у овом месту па му се оно допало? Идеја да их је у Белу Цркву послао само да би женске радове научиле не чини се баш много прихватљивом. Вероватније је да је тамо постојала школа која је била на „вишем нивоу“ од оне у Сиколу, па су могле боље да се припреме за живот. Али, без обзира из којих се разлога одлучио за Белу Цркву сигурно је да је Радован Пљештић био човек напредних схватања.

Он сам стигао је у Сиколe из Херцеговине. Не баш директно: његов отац се са тројицом синова, од којих је касније сваки узео

Илустровао Босиљка Кичевић

успела да поврати дарове, одсела у кући Стојана Абраша, побратима Вељковог. У тој кући јој се наводно толико допало да је у њој остала све док није срела Вељка.

Ова доста наивна прича неуверљива је већ и због тога што је тешко претпоставити да би тада моћни војвода Миленко, познат по својој слабости према женама, пропустио такву лепотицу каква је Стана.

Само за јунака

О кратком заједничком животу Вељка и Стане нема много помена: само да је био испуњен страшћу и да јој је оставио гомилу дуката. По неким чак око 30.000. Толико злата ни пре ни касније није имала ниједна Крајинка. Ни ова прича вероватно не одговара истини: Стана је несумњиво остала богата удовица кад је могла грчким борцима за ослобођење од Турака да позајми 5.500 дуката, али, да је имала ону разлику до 30.000, не би последње године живота провела у немаштини.

Када је после Вељкове погибије напустила Неготин, Стана је пуних шест година с његовим друговима водила борбе против Турака да би се затим с Вељковим братом Милутином и снахом Станојком повукла у Пореч. На коњима, које је водио Милутин, било је натоварено благо. Када су у септембру Турци бомбардовали Пореч, Стана је већ била на путу за Аустро-Угарску. У панчевачком карантину срела је Вељкову прву жену Марију. Одатле су, обе, кренуле у Бечкерек. Младу и лепу Стану запазио је богати трговац и запросио је. Одбила га је речима:

— Ја сам била за јунаком и ако се још који пут удајем, опет ћу отићи за јунака!

Овога се, како се показало, и придржавала. У лето 1815. удала се за грчког револуционара Георгакиса Олимпиоса. Ни овог пута њен брачни живот није дуго потрајао: само неколико година. У двадесет шестој поново је постала удовица. Са Георгакисом Стана је изродила троје деце: два сина и ћерку. Када је после његове смрти пожелела да се врати у Србију, Милош јој то није дозволио мада ју је љубазно примао у Букурешту: Георгакис није био његов пријатељ па је сматрао да према њој нема никакве обавезе. Године 1842. грчка влада јој је одобрила скромну пензију и дозволила јој да живи у Грчкој. Умрла је у Атини 1849. године. Дукати које је својевремено позајмила грчком покрету за ослобођење никад јој нису враћени. Да јесу, можда би испунила последњу жељу: да још једном види Србију и родно Сиколу.

Пред крај прошлог века у „Старим Малим Новинама“ објављен је текст из Атине у којем је стајало да је Станин гроб потпуно запуштен и да на њему нема никаквог обележја. Уређивала га је, док је била жива, кћи Јевросима. Синови Александар и Милан умрли су много пре Стане.

Д. Миленовић

различито презиме (најстарији Нерић, средњи Велимировић и најмлађи Пљештић), из Херцеговине иселио у Влашку, а она убрзо дошао у Србију. Одакле су биле девојке којима су се његови синови поженили не зна се.

Зна се само да су се Нерић и Пљештић настанили у Сиколу а да се Велимировић запопио и отишао у Неготин где је постављен за проту. Исто тако, познато је и да су се Нерић и Пљештић латили пастирског штапа али не у буквалном смислу. Да су били само пастири, тешко да би се о Станином оцу говорило као имућном човеку. И један и други изродили су децу. Радован, као што смо већ рекли, три кћери: Стану, Стојну и Стамену. Свакој је, како је и требало, припремио богат мираз. Да га није било, питање је би ли се Стана и Вељко икада срели. О тој крајњи, с почетка наше приче, постоји још једна верзија и она је, могуће, разлог што Вук Караџић, који је добро познавао Вељка, Стану готово и не спомиње.

Наиме, причало се да је Радванова кћи после краће девојачке спреме отишла 1809. у Пореч, варошицу на истоменом дунавском острву, да се пожали војводи Миленку Стојковићу. Тамо је, тврди се, затекла војводу окруженог харемом лепих и младих Туркиња и пошто није одмах

ОПАСНИ СНОВИ

СПАВАТИ И МОЖДА УБИТИ

ДА, МОГУЋЕ ЈЕ ДА ЧОВЕК ПОЧИНИ ЗЛОЧИН ДОК СПАВА. АЛИ, КАКО СЕ ТО ДОКАЗУЈЕ ПРЕД СУДОМ?

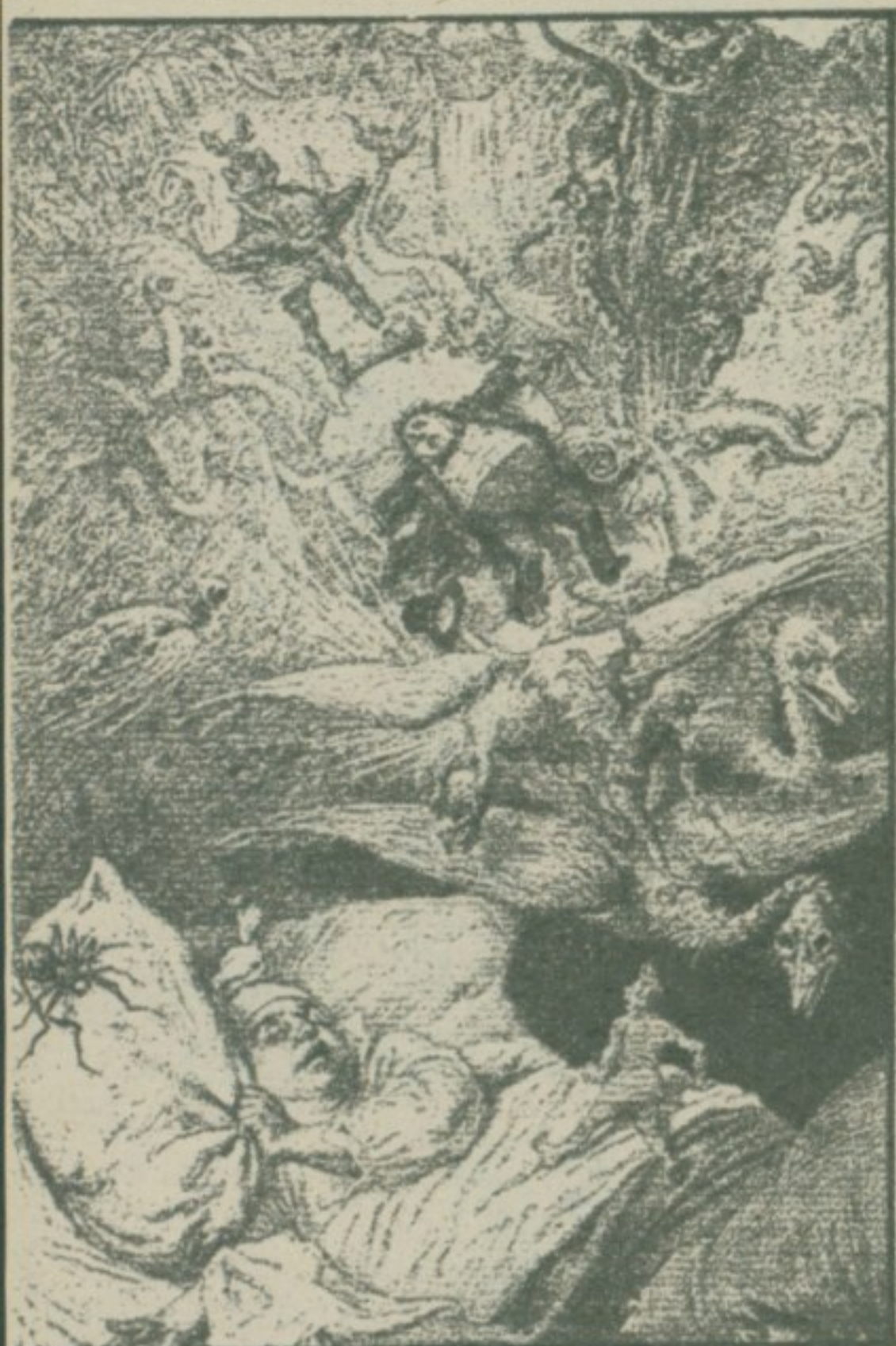
Једне августовске ноћи 1985. нешто изузетно догодило се Колину Кемпу, тридесеттворогодишњем продавцу из британског града Кетерхама. Два сата пошто је заспао — како је касније испричао — нашао се изненада у веома неугодној ситуацији: два јапанска војника прогонила су га кроз џунглу покушавајући да га убију. Један војник имао је нож а други револвер. Кемп је бежао главом без обзира. Ипак, војници су га сустигли и коначно притерали у ћорсокак. Био је убеђен да му је дошао крај. Војник с ножем покушао је да га прободу; онај са револвером нишанио му је у главу. Ухва-

тивши се укоштац са војником који је држао нож, Кемп паде на земљу. Други војник приближио се у намери да пуца, али га је Кемп саплео. Потом је рукама обухватио врат првог војника и стао да стеже свом снагом. Други војник се откотрљао и опалио према Кемпу. Кемп је, каже, јасно видео како дим излази из цеви и пробудио се — у грозници, знојав и успаничен.

Његова супруга Елен, која је спавала с њим, лежала је непомично. Ошамарио ју је да би је пробудио, али она је била мртва. Он ју је удавио у сну.

Девет месеци касније, током суђења, Кемп је признао да је убио своју жену. Али, није признао кривицу. Изјавио је да ју је убио док је спавала, а у намери да убије јапанског војника а не њу. Психијатри, вештаци одбране, посведочили су да је Кемп у сну доживео „ноћни терор“. Порота га је про-

СПАВАТИ И МОЖДА УБИТИ

гласила невиним и он је ослобођен.

Догађај је нашироко описиван у штампи и многи су се питали да ли је збиља могуће да је човек, док спава, у стању да изведе тако организован низ покрета као што је дављење неког. Одговор је – да!

Но, пре свега, шта је то „ноћни терор“?

Продорни крик

Ноћни терор или *ravor nocturnus* је буђење праћено јаком забринутосту. Оно траје 1–3 минута и, између осталог, подразумева огромно убрзање пулса, понекад двапут веће од нормалног, знатно учесталије и дубље дисање, обилно знојење, те изненадни продорни крик или серију крикова – понекад псовање, вапај за помоћ или стењање – и, најважније у Кемповом случају, физички покрет. Типично је ту да се особа, још у сну, подигне у седећи положај. Успавани такође може и да устане из кревета и креће се кроз кућу као да бежи. Он, или она, могу при том да изводе сложене, па и деструктивне покрете, попут цепања слике, разбијања стаклених врата песницом или нападање укућана.

Кемп је изјавио психијатрима да је осам месеци пре фаталног догађаја два пута у сну осетио да га неко прогони. Једном је распалио Елен шаком и она се пробудила да види шта се збива. Другом приликом ударио ју је коленом у леђа.

Према извештајима лекара, ноћни терор догађа се код три одсто деце између 1 и 14 година. Код одраслих, ове су појаве неуобичајене и догађају се углавном после доживљеног стреса или код људи предодређених за тако нешто. Ноћни терор и ходање у сну (месечарење) често се догађају истим лицима.

Од почетка буђења из ноћног терора човеку је потребно 5–10 минута да се сасвим расани. Одрасли могу да се уопште не сећају

„ноћних збивања“ или, пак, сећају сасвим нејасно. Ако се сећају шта се догодило, обично кажу да су се осећали као да падају или да их нека сила ломи. Ноћни терор сличан је пролазном нападу параноје.

Сан без снова

Ноћни терор, међутим, није исто што и ноћна мора. У оба случаја карактеристични су страх, убрзани пулс и дисање, мада код ноћне море у знатно мањој мери него код ноћног терора. И ту је крај сличности између ове две појаве. Ноћни терор није сан. Снови се догађају током оне фазе спавања коју карактеришу брзи покрети ока. Ноћни терор се, пак, догађа приликом буђења из сна без сањања, односно током прве трећине сна. Ноћна мора је сањање које се одиграва у току поменуте фазе спавања са брзим очним покретима, углавном у средини или последњој трећини ноћи. Обележје ноћне море је и јасно, детаљно присећање узнемирујућих појединости из снова. Насупрот томе, памћење елемената ноћног терора није тако живо и драматично. Другим речима, мање личи на сан.

У том смислу Кемпово јасно присећање на јапанске војнике пре личи на ноћну мору него на ноћни терор. Но, психијатри не могу са сигурношћу да разликују ноћне море од ноћног терора само на основу упамћене садржине оног што се наводно искусило у сну. У Кемповом случају постоје, наиме, и друге црте које (упркос јасном присећању на оно што се њему чинило да је доживео) указују да је посредни баш ноћни терор а не мора. Пре свега, све се очигледно догодило у току прве трећине његовог спавања. Затим, он је сам потврдио да се пробудио у грозници, знојав и успаничен, а тада није знао, нити је могао знати, да су управо то обележја ноћног терора.

Ужаснути крик који обележава буђење из ноћног терора веома је редак кдо ноћне море. Људи који пате од ноћних мора, или ружних снова уопште, не изводе при том сложене организоване покрете попут ходања. То се догађа само у сну без снова. Веома ефектни унутрашњи механизми спречавају наша тела да изврше оно што сањамо. Ови механизми, међутим, активни су само док сањамо али не и у остало време спавања. Верује се да ти механизми, бар делом, настају у гроздовима нервних ћелија смештених у еволутивно најстаријем делу мозга; те ћелије својим импулсима блокирају нерве ћелије у кичменој мождини која контролише покрете.

Срећа је да такви механизми постоје пошто је, како потврђују анкете, агресија веома честа садржина снова. Узорак од 1000 снова младих Американаца оба пола открио је да је садржај половине тих снова била агресија, редом – од неискazanог непријатељства па до убиства. Многи снови садржавали су и по неколико агресивних чинова. Агресија се ту испољавала у облику претњи, сва-

ђа, прогона, хапшења, силовања и напада, баш као и убиства. Иста учесталост насиља у сновима откривена је и код других народа, на пример код Зулуа, Уганђана и Хопија.

О учесталости убиства у сновима речито иначе говоре ове истраживачке бројке: у поменутих 1000 снова које су испричали млади Американци и Американке појавило се укупно 3500 ликова. Од њих, 23 је у сну „убијено“, што значи по један од сваких 150. У време кад је ова студија рађена годишња стопа стварно почињених убиства у САД износила је 1 на сваких 14.000 људи. Сањана убиства су, дакле, била много чешћа. Штавише, још је старогрчки филозоф Платон то знао када је у свом делу „Држава“ записао: „У свима нама, чак и у добрима, постоји неукротива зверска природа која се помаља док спавамо“.

Свеједно, у Британији је, колико се зна, поред Колина Кемпа, само још једна особа стварно убила неког док је спавала. Догодио се то на Нову годину 1960. Иначе, било је још неколико случајева насиља за време спавања али нису били фатални. Ако се узме да је просечан број становника у Британији између 1960. и 1986. износио око 54 милиона, 40 милиона било је старије од 18 година. Помноживши тих 40 милиона пунолетних са бројем ноћи од 1. јануара 1960. до августа 1985. добијамо 400 милијарди ноћи и за то време само су две особе стварно убиле неког у току сна. Чак и та готово занемарљива бројка може да наведе на погрешан закључак о ма каквој учесталости убиства услед ноћног терора јер, како је то поводом случаја из 1960. рекао тадашњи британски подсекретар у Министарству унутрашњих послова Ерл Батурста после дугог истраживања по архивима, био је то „случај без преседана“.

Радило се, у ствари, о случају Вилиса Јуџина Боширса, двадесет деветогодишњег наредника америчке војске стационираног у Британији који је оптужен да је убио младу жену која је провела ноћ у његовом стану. Оптужени је пред судом изјавио да се пробудио и тек тада схватио да му се руке налазе стегнуте око врата несрећнице. Била је мртва а он није знао како ни зашто. Закључивши да је девојку задавио док је спавао, Боширс је био ослобођен. Ослобађајућа пресуда, баш као у Кемповом случају, заснивала се на предоченим доказима да Боширс није убио својевољно. У оба случаја почињени злочини приписани су „аутоматизму“ за који се, по закону, не може одговарати. Аутоматизам се, правно и медицински гледано, односи на дело почињено без намере и размишљања, сасвим несвесно.

Међутим, правно, аутоматизми се деле на две категорије – на тзв. „здрав“ и „болесни“ аутоматизам. Уколико се докаже да је оптужени дело починио услед „здрвог“ аутоматизма, суд га ослобађа. Насупрот томе, кад се закључи да је посредни „болесни“ аутоматизам, оптужени се шаље на лечење у душевну болницу. Ипак, ова раз-

лика између различитих аутоматизма не потиче из медицине нити психијатрије. Оне такве разлике не признају па често долази до ситуације да болнице не желе да приме на лечење особу за коју је суд утврдио да пати од „болесног аутоматизма“. Рецимо, 1972. догодило се да суд баш једну медицинску сестру из менталне болнице, иначе шећерног болесника, пошаље на лечење од „болесног аутоматизма“ јер је напала пацијента услед, како је закључено, смањеног шећера у крви. Виши суд укинуо је ову пресуду с образложењем да ниједна душевна болница неће примити на лечење неког само због овакве, типично шећерашке реакције која се у већини случајева може изгладити тако што ће се болеснику у уста ставити коцка или кашичица шећера.

Прави и лажни

Легално, сада се „здравим“ аутоматизмом сматра недело почињено услед умног растројства изазваног неким спољашњим фактором (инјекција, ударац у главу и сл.) док је „болесни“ аутоматизам последица умног растројства изазваног изнутра (неким органским, макар и пролазним поремећајем). Но, све то није много допринело коначном разјашњавању ствари, па до судских несугласица долази и даље.

Такође, откако је 1960. Боширс, ослобођен, код законодаваца постоји бојазан да би, услед преопширног писања о том случају и детаљног објашњења симптома, код неуротичара могло да дође до подсвесних и полусвесних имитација овог догађаја, чак и до намерне симулације ноћног терора у намери да се избегне одговорност за злодело. Такву сумњу, октобра 1985, већ је испољила једна мајка чије је дете пријатељ напао у сну с намером да убије, тешко га озледио и био ослобођен уз образложење да је то учинио услед ноћног терора. „То сад ствара могућност“, каже она, „да свако коме се прохте устане усред ноћи, учини шта му је воља и после каже да је сањао те да није одговоран за своје дело“.

Можда је излаз у томе да се они починиоци злодела који се изговарају ноћним терором у периоду између хапшења и суђења подвргну стручној контроли док спавају. Јер, емоционални стрес услед хапшења и предстојећег суђења управо је згодан подстрекач ходања у сну или ноћног терора код особа које су предодређене за тако нешто. При том код спавача треба мерити различите фазе сна, пулс, учесталост и дубину дисања, те електрични отпор коже тј. знојење. Истовремено, видео камера могла би да региструје покрете спаваца. Резултати свих ових истраживања могли би и те како да помогну суду да не погреша. Али, ово су за сада само сугестије које се и дају и примају са извесном резервом, јер се правници прибојавају да овом контролом не угрозе личне слободе грађана чије би снове, евентуално, требало надгледати.

Игор Багинз

РЕДА МОРА БИТИ И НА ЕВЕРЕСТУ

Туристи и планинари, које све више привлачи највиши врх на свету, остављају на његовим снежним падинама свакојако ђубре и отпатке: шаторе, боце са кисеоником и бутан-гасом, празне и пуне конзерве, посуђе, искривљене алуминијумске лествице, поцепане пластичне кесе...

Због тога је још од 1983. године непалска влада донела одлуку да ниједна експедиција не сме да закорачи према Монт Евересту без десет додатних шерпаса који ће за њом да чисте логоре и специјалног официра за везу да лично проверава да ли се наређење поштује. ■

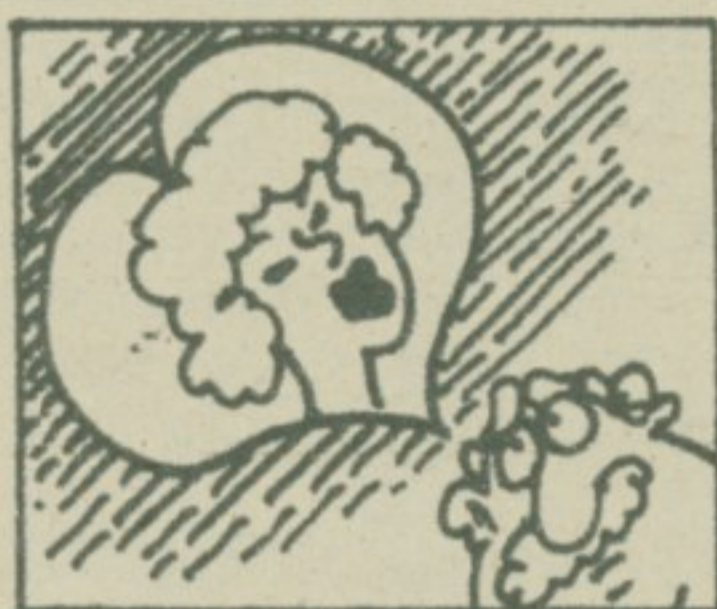
ПОСМРТНЕ ПОЧАСТИ - БРКОВИМА

Генерал Гаиши Нагаока сматра се оцем јапанске војне авијације. За живота, Нагаока је пуштао и неговао бркове на које је био изузетно поносан. Када је умро 1933. године, сахрањен је уз највише војне почасте. А бркови генерала Гаиши Нагаоке стављени су у посебан сандук који је положен крај сандука с његовим телом. ■

РАКИЈА ЗА СВЕСТИ

Када су око 1900. године прве покретне степенице на свету постављене у луксузној лондонској робној кући „Харолд“, где се снабдева и краљица, храбрим клијентима који би успели да издрже возњу до краја служен је јак бренди - да се не би онесвестили. ■

ИМЕНИК МОЈЕ МЛАДОСТИ

Када вам је било осамнаест или двадесет година, упознали сте млађану девојку и заволели је. Шетали сте загрљени парковима и улицама, љубили се... А онда вас је живот раздвојио и изгубили сте је из вида и, можда, сећања.

Двадесет година касније хвата вас носталгија и,

СВЕ ШТО ЛЕЖИ НЕ ТРАЖИ ПОМОЋ

Место радње: Њујорк. Време: овог лета. Догађај: човек лежи потрбушке на земљи и бацака се ногама и рукама. Око њега гомила света. Сви гледају, нико му не прилази. Рећи ћете - па, наравно, тамо можеш и да умреш на улици а нико ти неће помоћи. У овом кон-

НАЈМАЊА И НАЈВЕЋА

Најкраћа граница на свету износи 1200 метара и налази се између Шпаније и Гибралтара. Најдужа, 6416 километара, дели Канаду од Сједињених Америчких Држава. ■

одједном, жарко пожелите да сазнате шта се догодило с вашом првом љубави а, можда, и да је видите. Веома тешко, готово немогуће, јер се девојчица у међувремену удала, преселила, променила презиме.

Сада, у Француској, и томе има лека. Уредник једног листа дошао је на сјајну идеју да сваком ко то жели помогне да уђе у траг старој љубави. Мишел де Л'Ормере, у сарадњи с Француским годишњацима, саставио је „Национални именик жена према девојачким презименима“.

Тако ће свако, чим га ухвати жал за младошћу, моћи да зарони у именик и пронађе стару љубав јер је уз девојачко додато и удато презиме. ■

„2 + 2 = 4“

Богати француски власник плантаже на Тахити-ма завештао је у 19. веку добар део свог имања под условом да се на њему подигне школа која би се звала „2 + 2 = 4“. Име није случајно изабрано: на овом највећем од француских Друштвених острва у Полинезији домороци су живели тако бедно да је била велика ствар ако успеју да науче само основно сабирање и одузимање. Све остало је чист хар.

Школа се и данас тако зове. ■

КАКО СТИЋИ У БРУКЛИН

Један угледни новинар, боравећи у Њујорку, није био сигуран како да стигне у неки крај града. На семафору, махнуо је суседном возачу. „Како да стигнем до Бруклин Хајтс“, викнуо је. Други возач је спустио стакло, узвикнувши „шта каш?“ „Хоћу у Бруклин Хајтс“, рече новинар. „Па иди!“ раздери се онај други и затвори прозор. ■

ОГЛЕДАЛОМ ПРОТИВ ТРАПАВОСТИ

У једној њујоршкој фабрики одеће, на транспорту робе, ради око 100 жена. Између осталог, послао им је да преносе ствари уз степенице. Горе, доле, горе, доле... И тако ко зна колико пута на дан. Без обзира на сва упозорења, на лампиче које су

поставили са стране, жене су се непрекидно спотицале и падале. Било је ту ишчашених зглобова, ломова ногу. А онда, управа фабрике дошла је на идеју да на зидове, покрај степеништа стави велика огледала. Од тренутка кад су огледала постављена ниједна жена није се више саплела ни пала. Напротив, сад се све труде да ходају што елегантније сваки час погледајући свој одраз у огледалу. ■

НЕ РУГАЈТЕ СЕ ВОДИЧУ

**ДОБРОСТОЈЕЋА МЛАДЕЖ ИЗ
ШВАЈЦАРСКОГ ГРАДА
ИЗРУГИВАЛА СЕ СЕОСКИМ
ВОДИЧИМА. СРЕЋОМ, ВОДИЧИ
НИСУ ЗЛОПАМТИЛА, ИНАЧЕ БИ
БЕРНАРД ШВАРЦ БИО МРТАВ**

Случај се збио у дане викенда с почетка пролећа шездесетих, мада за сам догађај година и није важна.

Већ у петак увече мали и једини хотел у швајцарском селу Глокенбергу недалеко од Берна био је испуњен до последњег места. Излетници из града, нарочито младићи и девојке ту су радо долазили, колико због живописне околине толико и због стрмих литица које су служиле за увежбавање планинарске вештине.

Становници Глокенберга радовали су се пролећу: краве су биле жељне сочне траве а туристи добро плаћали месним водичима.

Међу сеоским водичима посебно се истицао двадесетдогодишњи плавокоси грмаљ Ханс Флоријан који је, међутим, важио за најкроткијег. Избегаво је весеља и свађе и углавном ћутао. Често је био замишљен и одсутан. Томе су доприносиле и прилике у породици: мајка болешљива, два брата мала и на њему је лежала цела кућа. Живело се од сточарства и земљорадње и нешто мало пара које је Флоријан добијао од туриста служећи им као водич.

Узалудно чекање

Овог викенда Флоријан је био обрван бригом. У петак увече његовом малом брату Кристијану је позлило. У последњи час је пребачен у болницу у Берна. Оперисано му је слепо прево. Доктор Шварц му је спасао живот јер је дечак донесен у готово безнадежном стању. Флоријан је проблео поред детињег узглавља до зоре. Изјутра се првим возом вратио у Глокенберг. Обавио је неке послове око куће и око десет пре подне похитао на терасу хотела „Златорог“ надајући се да ће га неко од туриста узети за водича и тако му омогућити да бар нешто заради. За операцију шестогодишњег Кристијана морао је да плати позамашну суму.

Сео је за сто у углу и наручио чај. Док га је полако отпијао одсутно је лутао погледом по околним висовима. Тера са је била препуна излетника. Весели жамор ширио се околином. Али, ретко ко је тражио водича. Као за инат, због преосталог снежног покривача који се беласао изнад првих планинских падина, већина гостију није се усуђивала да крене даље од границе снега. Шетња до те „црте“ више је представљала „протезање“ ногу.

Преподневно време је измицало. Излетници су уз шалу и смех кретали уз брдо. Убрзо је Флоријан остао сам. Отишли су и његови пријатељи из села који су као водичи такође очекивали коју пару.

После десетак минута на терасу је бучно банула група од седморо младића и девојака. Наручено је пиво. Млађарија је брзо празнила кригле. Пиво је чинило своје и расположење је расло. Ускоро је јед-

на реч привукла Флоријанову пажњу – Тотеншпиц.

– Чула сам о тој стени! – рекла је једна девојка кроз смех. – Кажу да се мало људи попело уз њу!

– Теби изгледа страшно то парче камена јер се плашиш да погледаш и кроз прозор своје мансарде! – заједљиво јој је додацио младић за кога ће Флоријан током разговора установити да се зове Манфред.

Девојка је осетила да је Манфред Шварц погодна „жртва“ за шалу и наставила да га изазива. И остали су подбадали младића, довољно да повреде његову младалачку сујету. Љутито је устао и набусито пришао гостионичару. Кратко је с њим разговарао. Овај му је показао прстом на Флоријана. Младић се вратио и испрсио испред водича.

– Хеј, ти! Дебели гостионичар каже да имаш планинарску опрему. Изнајмио бих је на један дан!

Флоријан је полако подигао поглед. Размажена дечурлија богатих родитеља, помислио је и тихо рекао:

– Не изнајмљујем опрему! Дајем је, али само онима које водим у планину. Тада одговарам и за њих и за опрему!

Манфред Шварц је презриво одмахнуо руком.

– Велики си паметњаковић! Необично за сељака! Нека, наћи ћу опрему на другом месту!

Безуман покушај

Флоријан је позвао једног пријатеља и с њим отрчао кући. На брзину је узео опрему и кренуо уз Тотијанове операције. Нема друге. Ујутру око девет пробудио га је месни полицајац.

– Хеј, Хансе, дођи одмах код „Златорога“, биће посла за тебе!

Млади водич се зачудио зашто баш њега зову кад у селу има још врских планинара. Устао је, обукао се и пожурио у хотел. Још издалека угледао је на тераси велику групу људи. Сви су гледали у једном правцу и нешто показивали рукама. Флоријану је све било јасно: неко је покушао да се попне на Тотеншпиц. Претрнуо је. По оваквом времену то се не чини. Ко покуша, а није близак Тотеншпицу, готов је. Тотеншпиц је мргодна стена висока свега неколико стотина метара, али готово глатких страна. Испупчења и пукотине су тако мале да се уз њу може успети само вешт планинар или онај ко се уз њу верао много пута. Такав је био баш Ханс Флоријан.

Водич је потрчао и чим је крочио на терасу, гостионичар је завапио:

– Хансе, онај луди младић од јуче пење се уз Тотеншпиц! Не умје, стао је!

Не рекавши ништа, Флоријан је пришао телескопу који је служио туристима за разгледање околине. Усмерио га је према стени.

Манфред с рукамом на леђима стајао је на крају узане избочине не могавши ни напред ни назад. Постојале су мале пукотине, али да би се човек користио њима било је потребно да зна распоред и да има потребне клинове. Манфреду је недостајало и једно и друго. Какав му је био израз лица то Ханс није могао да види, али није било тешко погодити.

– Даље не може! – окренуо се Флоријан Манфредовим пријатељима. – Испод њега је провалија дубока око двеста метара! Колико ће још да се одржи, не знам. Зависи колико су му снажне руке! У сваком случају помоћи ћу му, то ми је дужност. Плашим се да не стигнем касно!

Флоријан је позвао једног пријатеља и с њим отрчао кући. На брзину је узео опрему и кренуо уз Тотеншпиц. На хотелској тераси је завладао ишчекивање. После пола часа излетници су кроз телескоп угледали Ханса и његовог пријатеља у подножју стене. Нетремице је праћено њихово пењање. Манфред је чуо Флоријаново дозивање и погледао доле. Одмах је одвратио поглед уплашен провалијом.

Нових пола часа требало је водичима да допру до несмотреног младића коме је снага била на измаку. Већ је сваки час спуштао једну па другу руку настојећи да их одмори.

Два часа касније спасени и његов спасилац седели су на тераси „Златорога“ и пили пиво. Још смртно блед, Манфред је буљило испред себе. Најзад је устао и пружио руку Флоријану.

– Хвала вам! Позивам вас да сутра дођете у Берна. Желео бих да оцу представим човека коме дугујем живот. Он ће вас наградити. Ја сам син хирурга Шварца!

Флоријан се трже. Устао је и продорно погледао младића, тако рећи свог вршњака.

– Он и ја се већ знамо. Решите му да заборави на болнички рачун једног пацијента. Зове се Кристијан Флоријан. До виђења!

Илустровао Петар Радичевић

КОРТО МАЛТЕЗЕ: ТАЈНА ТРИСТАНА БАНТАМА

ЦРТА И ПИШЕ; ХУГО ПРАТ (HUGO PRATT)

ПАНСИОН „ЈАВА“ У ПАРА-
МАРИБУ, У ХОЛАНСКОЈ
ГВАЈАНИ... РЕТКА ЈЕ
ПРИЛИКА ДА СЕ КОРТО
МАЛТЕЗЕ ОДМАРА.

ТОГ ТРЕНУТКА ...

НАПОЉЕ!
ДА ТЕ
ВИШЕ НИ-
САМ
ВИДЕО,
ШТАДНЕРЕ!

МОЛИМ
ВАС
ДА
МИ
ОПРОС-
ТИТЕ...
ЈА...

ИЗВИНИТЕ И ВИ,
МОЛИМ ВАС...

ШТА ВАМ ЈЕ, ЧОВЕЧЕ?
НИЈЕ ВАМ ДОБРО?

МЕНИ ВЕЋ ОДАВ-
НО НИЈЕ
ДОБРО...
АЛИ, ВИ ТУ
НИШТА НЕ
МОЖЕТЕ...

НИСАМ НИ РЕКАО ДА
ХОЋУ НЕШТО ЗА ВАС
ДА УЧИНИМ! ШТО СЕ
МЕНЕ ТИЧЕ, МОЖЕТЕ
ИЛИ ДО БАВОЛА!

ЕВО ЈЕДНОГ
КОЈИ ЈЕ ИСКРЕН!
ПОКУШАЈУ ДА
ВАС ПОСЛУШАМ!
ЗБОГОМ,
ГОСПОДИНЕ!

НЕКИ ОСЕЋЛИВ ТИП ОВАЈ ШТАЈНЕР!

ДА
ЗНАТЕ
ДА
ЈЕСТЕ,
КОРТО
МАЛТЕЗЕ...

НИЈЕ УВЕК БИО
ТАКАВ...
НЕКАДА ЈЕ
ПРОФЕСОР
ШТАЈНЕР
ПРИПАДАО
СВЕТСКОЈ
НА-
УЧНОЈ
ЕЛИТИ!

ПРОФЕСОР
ШТАЈНЕР?

ДА...
ПРОФЕСОР,
ДОКТОР
ШТАЈНЕР
С ПРАШКОГ
УНИВЕРЗИ-
ТЕТА! ОНО
ШТО ЈЕ
НАПИСАО
И ДАНАС
СЕ ВЕОМА
ЦЕНИ И
ПРЕДМЕТ
ЈЕ НА-
УЧНИХ
ИСТРАЖИ-
ВАЊА!

АЛИ
ВИШЕ НЕ
ОСЕЋА
ЖЕЉ ЗА
НАУКОМ,
ВЕЋ САМО
ЗА РУМОМ...
ЗАТО САМ
ПОНЕКАД
ПРИНУЂЕНА
ДА ГА НАЈУ-
РМ ОДАВЛЕ!

ХМ... НИСАМ
ЗНАО ЗА ТУ
ЦРТУ ТВОГ
КАРАКТЕРА...
ЧИНИШ ЛИ ТО ЗА
ЊЕГОВО ДОБРО ИЛИ
ШТО ТИ НЕ ПЛАГА
ПИЋЕ?

ГЛЕДАШ ЛУДЕ ПРЕМА
СЕБИ, КОРТО... АЛИ У ОВОМ
СЛУЧАЈУ ЈАКО СЕ ВАРАШ!
ВЕОМА ЦЕНИМ ПРОФЕСО-
РА ШТАЈНЕРА...

ДОБАР
ДАН,
ДА ЛИ
ЈЕ ОВО
ПАНЦИОН
ГОСПОЂЕ
ЈАВЕ?

ДОШАО САМ...

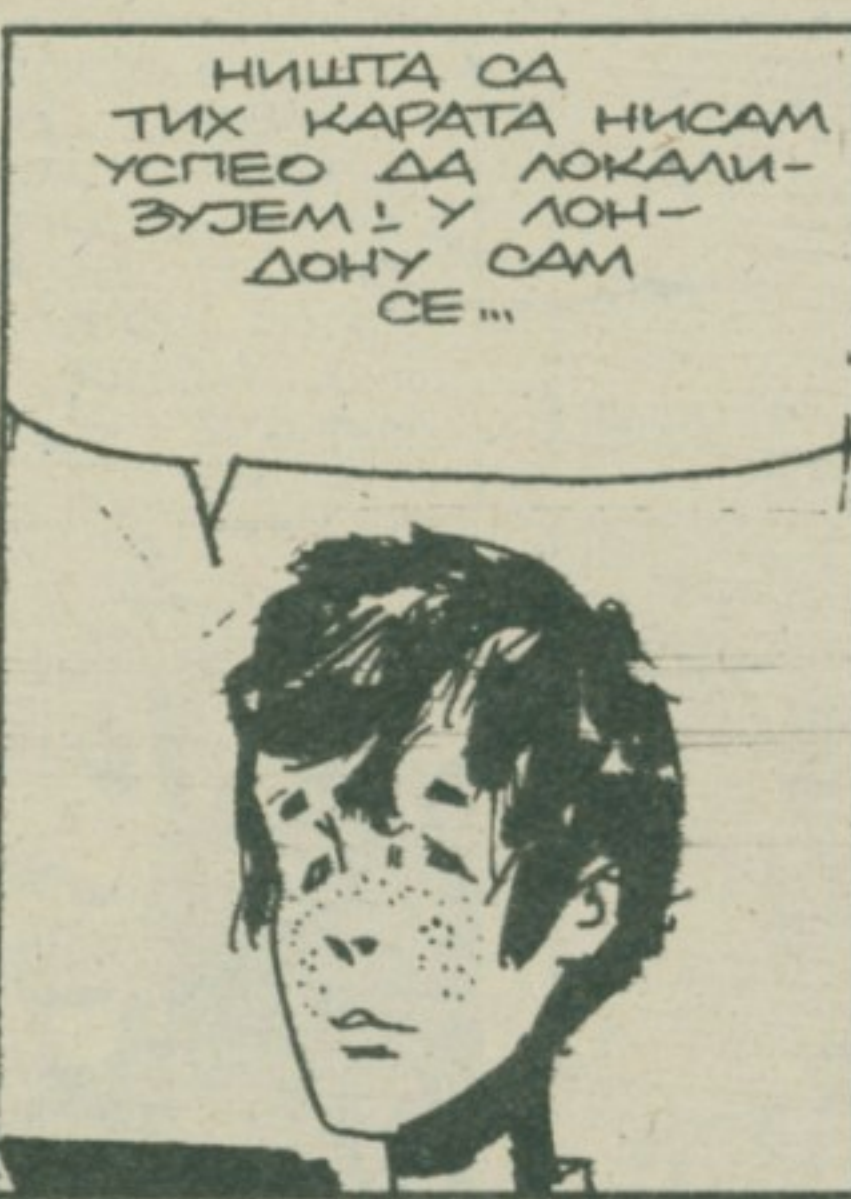
ЈА САМ
ГОСПОЂА
ЈАВА!

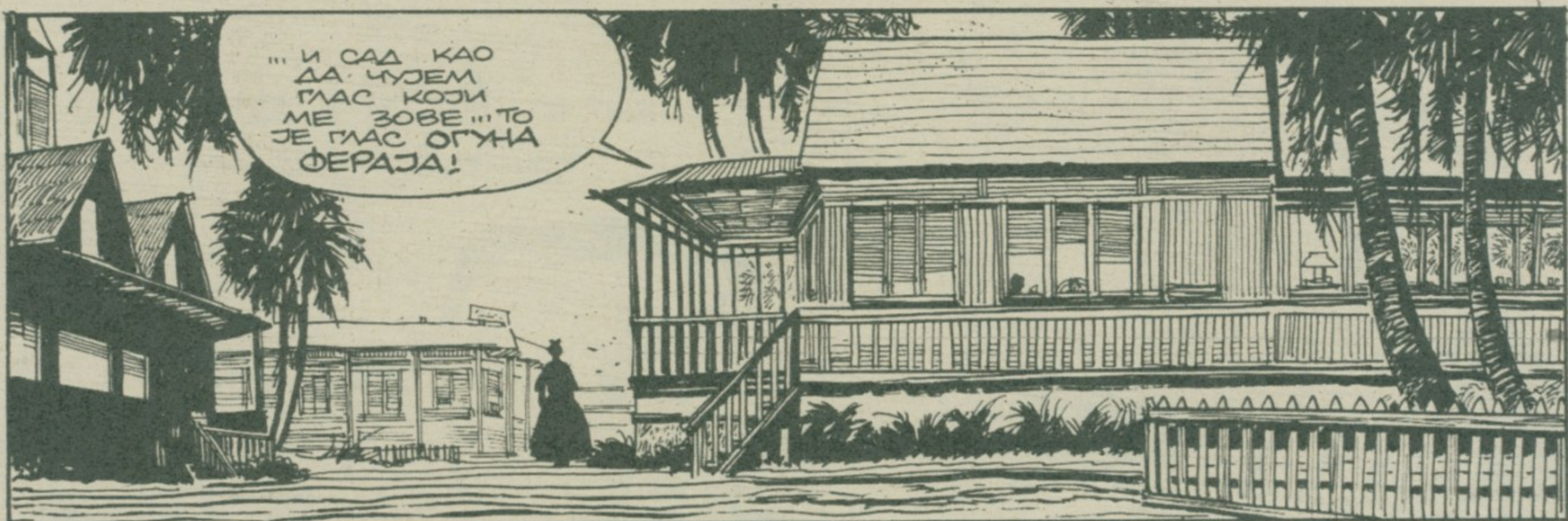

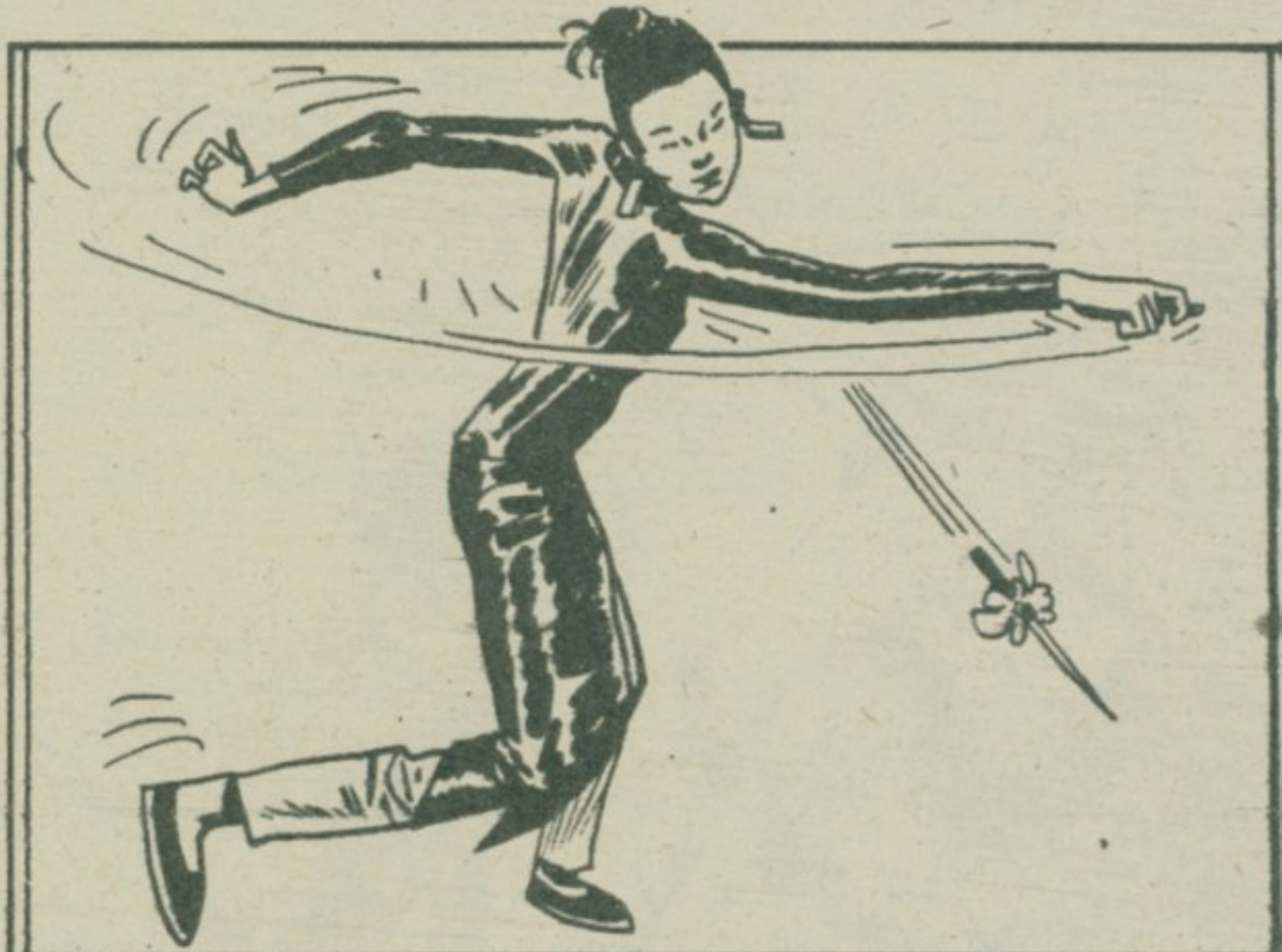

ШТАЈНЕРЕ!
ШТАЈНЕРЕ!

ТУ СИ, ПРОФЕСОРЕ! ПОЛАКО!
ИЗНЕГУ ТЕ!

ПОШТО САМ УДАРИО
ПОРУЧНИКА, БОЈЕ ДА
МЕ НЕ ВИДЕ!

САМО
ХРАБРО,
ДРУГАР!
НЕМА
ВИШЕ
ОПАСНОС-
ТИ!

ХЕЈ,
КОРТО!

ЈЕСИ ЛИ РАЊЕН, КОРТО?

НЕ!
СВЕ
ЈЕ У
РЕДУ,
САМО ЈЕ
ПРОФЕСОР
ОШАМУЋЕН
ОД
ДИМА...

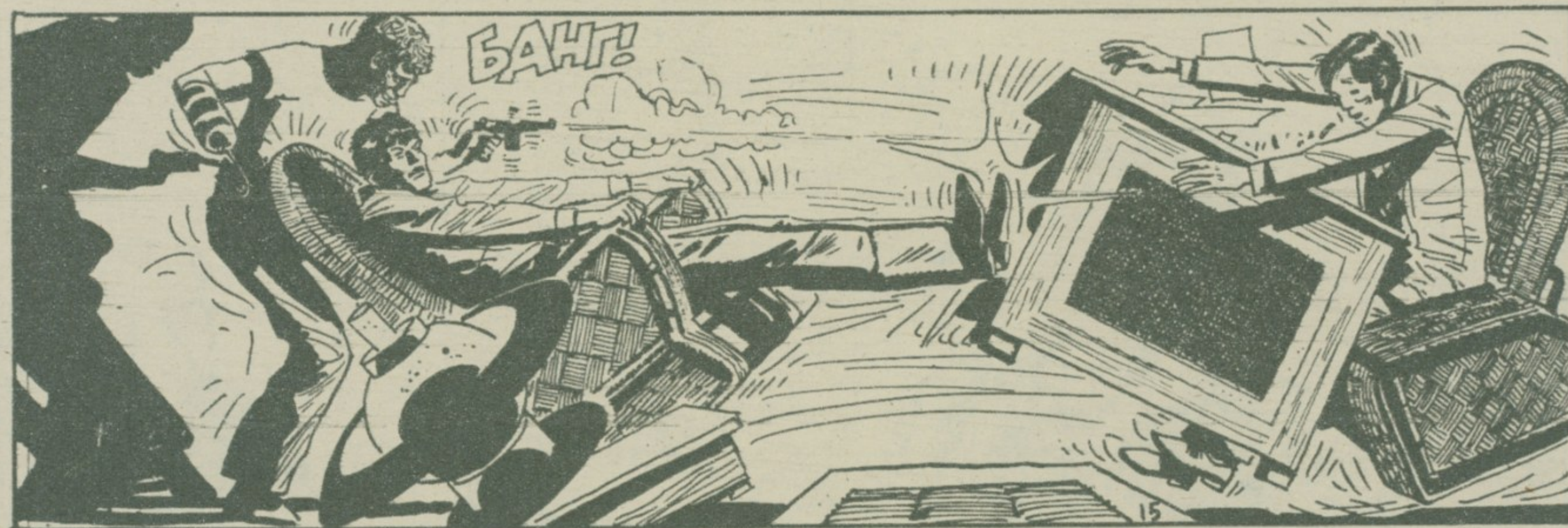

КОРТО... БИО ЈЕ
ТО... ПРИЈАТЕЉ
ОНОГ ЖАПЦА... ЈА
САМ ПОКУШАО ДА
ГА СПРЕЧИМ...

ДОБРО,
ШТАЈНЕРЕ,
НАЈИ БУ ГА...
САД ИДИ ДО
ГОСПОЂЕ ЗАВЕ... ЈА
ТРЕБА ЈОШ НЕ-
ШТО ДА УРАДИМ...

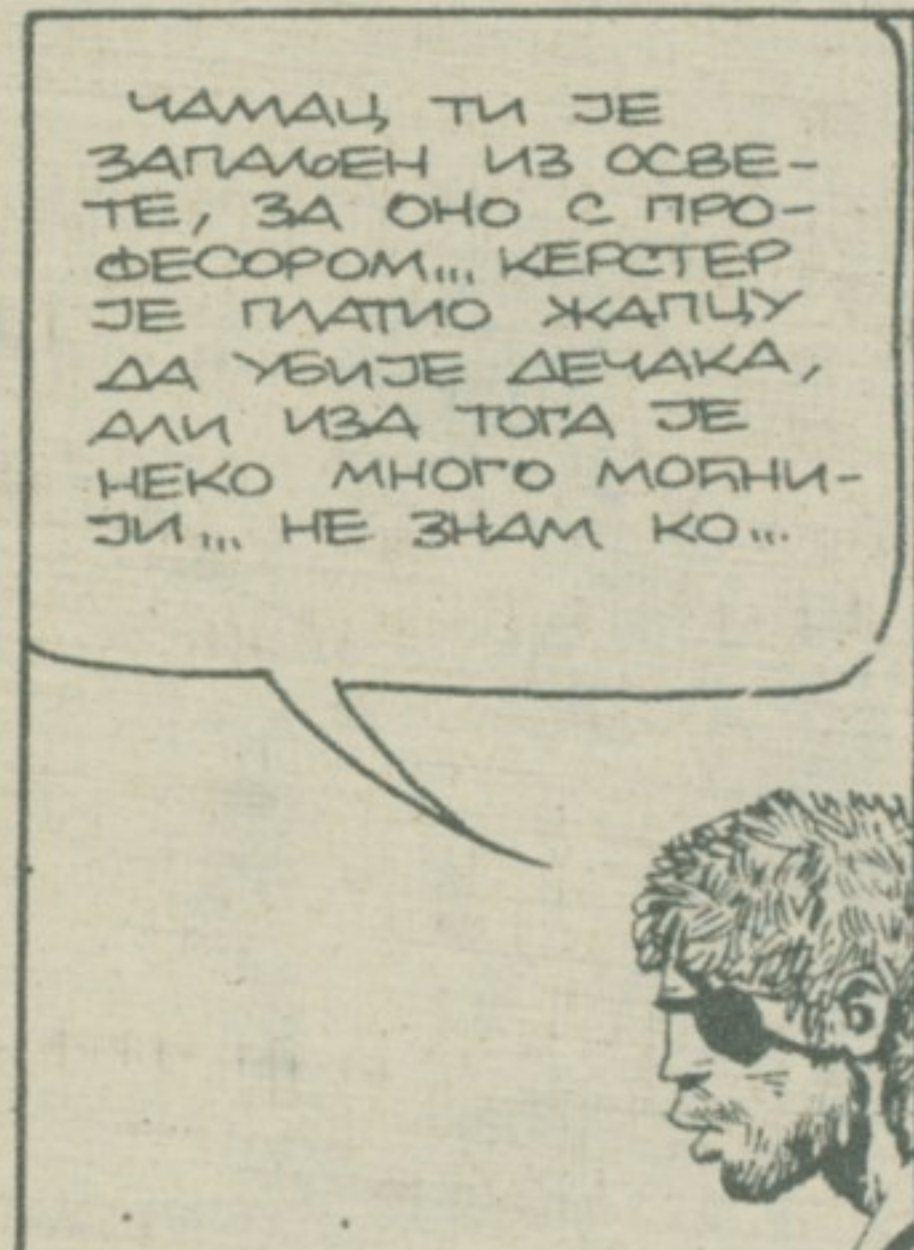

БУДАЛО, УБИО СИ
СВОГ ПАРТНЕРА, А
ОН ЧАК НИЈЕ
ИМАО ДОКАЗА
ПРОТИВ ТЕБЕ!

А САД ПРИЧАЈ...
АКО МИ СЕ ПРИ-
ЧА ДОГЛАДНЕ,
ДАЋУ ТИ НОВАЦ
КОЈИ ЈЕ ТРЕБА-
ЛО ДА ДОБИЈЕШ
ШТО СИ ЗАПА-
ЛИО МОЈ БРО-
ДИЋ... И
ПУСТИЋУ ТЕ!

ЧАМАЦ, ТИ ЈЕ
ЗАПАЛЕН ИЗ ОСВЕ-
ТЕ, ЗА ОНО С ПРО-
ФЕСОРОМ... КЕРСТЕР
ЈЕ ПЛАТИО ЖАПЦУ
ДА УБИЈЕ ДЕЧАКА,
ЛИ ИЗА ТОГА ЈЕ
НЕКО МНОГО МОЋНИ-
ЈИ... НЕ ЗНАМ КО...

КЕРСТЕР И ЈА СЕ
БАВИМО ДРУГИМ ПОС-
ЛОМ: НАБАВЉАМО ДОКУ-
МЕНТА БЕГНИЦИМА ИЗ
ФРАНЦУСКЕ ГВАЈАНЕ! ТО
ЈЕ СВЕ ШТО ЗНАМ! КУ-
НЕМ СЕ...

ВЕРУЈЕМ ТИ...
А САД У ПОЛИ-
ЦИЈУ...

ОХ...
ПРО-
КЛЕТ
НАЖЛИВ-
ЧЕ!

НАРАВНО
ДА САМ
НАЖЛИВАЦ
КАД СИ ТИ У
ПИТАЊУ!
ХАЈДЕ!

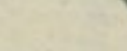
ЗА ТО ВРЕМЕ,
У ПАНСИОНУ
ГОСПОЂЕ
ЈАВЕ...

САД СВЕ ЗНАТЕ, ПРОФЕ-
СОРЕ ШТАЈНЕРЕ... КОРТО МАЛТЕ-
ЗЕ ЋЕ МИ ПОМОЋИ!

ЗАБЕЛЕШКЕ И ТЕО-
РИЈЕ ТВОГ ОЦА О
НЕСТАЛОМ ОСТРВУ
МУ ВЕОМА СУ
ЗАНИМЛИВЕ,
ТРИСТАНЕ...

СЕЃАМ ГА
СЕ СА НЕКИХ КОН-
ГРЕСА И СКУПОВА
НАУЧНИКА
У ЛОНДОНУ!
ОН ЈЕ НАПИСАО
"КЊИГУ
МРТВИХ"!

= СИМБОЛ ВАТРЕ
 (ЕГИПАТСКИ)

СМБХА
БАТРЕ

- 1
- 2
- 3

СВЕТИ
ЛОТОС
ЦВЕТНИ
СИМБОЛ
МУА

ТРИ, СИМБО-
ЛИЧНИ БРОЈ
СА МУА

$$My = M$$

ЦАРСТВО
СЪНЦА

МУ ПОСЛЕ
ПОТОНУБА

04 11 11. 01 01. 01 01.
01 01 01

1. CIL 9m 97. C101.

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

19 21. 21 21. 21 21 21

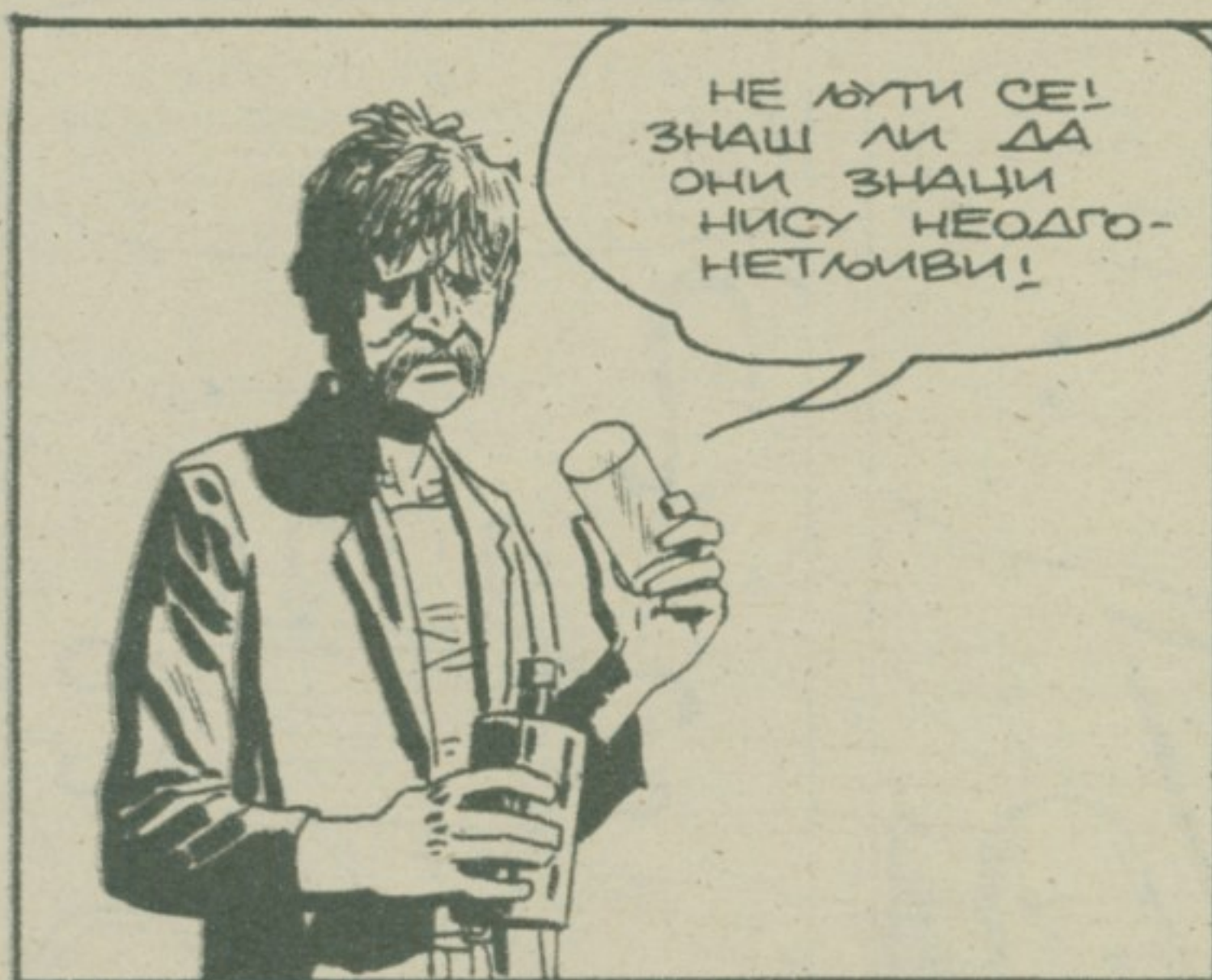
ΔΑ. = 5" ΔΑ. ΔΑ 10

АЗБУКА КАРД-МАЖА (ОСВА-

НАЈБОЉИЈЕ ТРАЖИШЕ СЕБЕ

ሀይ * የሚሆን ማለታቸው 11:30 በጊዜ ላይ

Вести из друге руке

ОПЕРАЦИЈА „ИСТИНА“

Широм Европе, у штампи, на радију и телевизији, свакодневно се рекламирају разни „чудесни производи“ намењени аутомобилистима који ће њиховим возилима „смањити потрошњу горива, ојачати мотор, оживети акумулатор, зими убрзати паљење, очистити гараж с клипова“ и слично.

Тих „чудеса“ толико се намножило да је удружење продаваца резервних делова за аутомобиле у Француској одлучило да их све темељно испита.

У присуству познатих стручњака и новинара, на једном „пежоу 205“ који је прешао 47.000 километара, сва су та чудотворна средства испробана. На жалост произвођача, показало се да од остварења чуда нема ни помена. Од свега што је испитано, само је додаток „рестор“ допринео смањењу потрошње уља код мотора средње старости. За готово све остало – исти резултати са и без чудесних производа.

Илустровао Зоран Петковић Петко

КОРИСНЕ КЊИГЕ

ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК

ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК

Приручник
заснован на два принципа:

1 СВЕ У ЈЕДНОЈ КЊИЗИ: PZR

- увод у рачунарску логику
- алгоритам и како се прави
- правила програмирања
- BASIC – универзалне наредбе за рад на свим микрорачунарима, са програмима
- упознајте PASCAL, FORTRAN, LISP, APL, LOGO, FORTH, упоређење са BASIC-ом.
- УПОРЕДНЕ ТАБЕЛЕ BASIC-а ЗА: SPECTRUM, COMMODORE 64, GALAKSIJU, TRS 80, BBC.

2 НАЈЈЕВТИЈА КЊИГА: PZR

на 128 страна,
17 x 24 cm,
с обзиром на обим и садржај PZR нема такмаца.
Поручите одмах, платићете кад PZR стигне на вашу адресу.

НАРУЧБЕНИЦА („Политикин забавник“)

Овим неопозиво наручујем _____ примерака књиге ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК, у ауторском издању КОРИСНЕ КЊИГЕ по цени од 1.690 динара за примерак. Књигу ћу платити поузећем.

ПРЕЗИМЕ ИМЕ

УЛИЦА И БРОЈ

МЕСТО и поштански број

Слати на адресу: КОРИСНЕ КЊИГЕ
(за PZR) п.п. 13, 11050 БЕОГРАД

СВЕ
У ЈЕДНОЈ
КЊИЗИ

11

Roger Boar & Nigel Blundell

НАЈВЕЋИ

SVETSKI ŠPIJUNI
I OBAVEŠTAJCI

17

Margaret Nicholas

НАЈВЕЋИ

SVETSKI
LJUBAVNICI

21

Gradimir Radivojević

НАЈВЕЋЕ

SVETSKO POTRAGE
ZA POTONULIM BLAGOM

Поштовани читаоци. Представљам вам прве три књиге ДРУГОГ КОЛА библиотеке „ДРУГА СТРАНА СВЕТА“ које су изашле из штампе. И друго коло наше едиције бројаће 10 књига, а преосталих седам наслова изаћи ће из штампе током 1987. Сви заинтересовани читаоци могу овом приликом поручити комплетно II коло, а ми ћемо им књиге слати једну по једну, оним редом како буду излазиле из штампе.

11. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ШПИЈУНИ И ОБАВЕШТАЈЦИ
12. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ НЕРАЗЈАШЊЕНИ ЗЛОЧИНИ
13. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ЗЛОЧИНИ ИЗ СТРАСТИ
14. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ СКАНДАЛИ XX ВЕКА
15. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ СУДСКИ ПРОЦЕСИ
16. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ЧАРОБЊАЦИ И ЧУДОТВОРЦИ
17. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ЉУБАВНИЦИ
18. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ КРВНИЦИ И ТИРАНИ
19. НАЈПОКВАРЕНИЈЕ ЖЕНЕ СВЕТА
20. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ ПОТРАГЕ ЗА ПОТОНУЛИМ БЛАГОМ

Прво коло библиотеке „ДРУГА СТРАНА СВЕТА“ је изашло из штампе и ових 10 књига могу се поручити у комплету или појединачно. Читаоци који поруче комплетно прво коло добијају на поклон украсну кутију за књиге.

Све књиге (I и II коло) су штампане латиницом, у тврдом повезу и са пластифицираним корицама у боји. Цена једне књиге је 1.800 динара, а плаћа се поштару приликом преузимања.

1. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ НЕСРЕЋЕ
2. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ ПОГРЕШКЕ И ЗАБЛУДЕ
3. НАЈЗЛОГЛАСНИЈЕ СВЕТСКЕ УБИЦЕ
4. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ ВАРАЛИЦЕ И ЛОПОВИ
5. НАЈВЕЋИ СВЕТСКИ ЕКСЦЕНТРИЦИ
6. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ САБЛАСТИ И ДУХОВИ
7. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ МИСТЕРИЈЕ
8. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ МИСТЕРИЈЕ НЛО
9. НАЈВЕЋЕ СВЕТСКЕ НАКАЗЕ И ЧУДАЦИ
10. ЧУДНО АЛИ ИСТИНИТО

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем следеће књиге под редним бројем:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

(заокружите број књиге коју поручујете)

(име и презиме)

(улица и број)

(поштански број и место)

(телефон)

Наручите на адресу:
„ДРУГА СТРАНА СВЕТА“
34000 КРАГУЈЕВАЦ,
Поле Рибара 8

Књиге можете наручити
и на телефон
034/67-940

СПОРТ
КОЈИ
ОСВАЈА СВЕТ

ТРКА

ФОРМУЛЕ

Тркачке једрилице формуле 12 метара, чистих елегантних линија, боре се од октобра 1986. до краја јануара 1987. године за Куп Америке, врхунско признање у овом спорту.

Очекују их таласи високи преко два метра и удари ветра који достижу брзину до тринаест чворова. У таквим условима сретће се најбољи против најбољих. Победници с прве стазе дугачке двадесет четири наутичке миље (око четрдесет четири и по километра), на којој је распоређено осам бова, иду даље.

У узбурканим водама Индијског океана, код градова Перта и Фримантла на западу Аустралије, екипе из Сједињених Америчких Држава, Велике Британије, Италије, Француске, Новог Зеланда и Канаде мораће да извуку максимум из ултрамодерног материјала, опреме једрилица, поморског искуства и вештине.

Победник елиминаторних стаза, а то може да буде само једна једрилица неке од ових земаља, састаје се са одабраном екипом Аустралије која брани Куп Америке освојен 1983. године. Драгоцени пехар припашће оној од ове две екипе која однесе четири победе у највише седам трка.

Финалисти, односно Аустралија и најбоља момчад из осталих шест земаља, поделиће мегдан јануара 1987. на тесном валовитом простору између острва Ротнист и аустралијског континента.

Овогодишње такмичење се по много чему разликује од свих претходних.

Најдужи низ победа у историји спорта

Прво такмичење јахти с једрицама одржано је 1851. године. Тада је америчка једрилица „Америка“ победила четрнаест британских на стази од деведесет шест километара око острва Вајт у Ламаншу.

Драгоцен уметнички изрезбарен викторијански пехар, направљен од готово четири килограма најчистијег сребра, добио је име Куп Америка за успомену на ту прву трку и првог победника.

Ове године, први пут по-

12

сле 1851. такмичење за Куп Америка не одржава се у Сједињеним Америчким Државама које су овај трофеј избориле двадесет четири пута, то јест на свим такмичењима осим на двадесет петом 1983. када је припао екипи Аустралије, једрилице „Аустралија II“.

Куп Америка био је у власништву Њујоршког јахт-клуба сто тридесет две године што представља најдужи низ узастопних победа у историји свих спортова.

Први пут од тридесетих година нашег века трка се не одржава у теснацу Род Ајленда код Њупорта. То је досадна стаза с бесконачним етапама, много времена између два заокрета и ветром од једва петнаест чворова, неупоредива са аустралијским бурним водама и брзинама које обећавају узбудљив суперспектакл.

Ове године једрилице ће први пут уживати све предности савремене технологије. Већина је компјутерски испитана и преиспитана чак пре него што су постављене кобилице. Све ће, такође, имати једра која су „смислили“ компјутери, од веома лаких и отпорних материјала док ће кабине бити опремљене компјутеризованим навигационим инструментима. То досад није било дозвољено.

Први пут ове године такмичење за Куп Америке моћи ће на својим малим екранима да посматрају гледаоци широм света. Огромно интересовање, незапамћено за ово такмичење, изазвало је и његово премештање у Аустралију. Ово признају сви организатори, покровитељи и сами такмичари.

Аустралија се расанила

Луда нада да би Американци, после апсолутно свих победа још од прошлог века, могли да буду тучени родила се у цик зо-

ТАКМИЧЕЊЕ ЈАХТИ НА ЈЕДРА ЗА „КУП АМЕРИ-КЕ“, ПОСТАЛО ЈЕ НАПЕТО КАДА ЈЕ 1983. ГОДИНЕ, ПРВИ ОД ДВАДЕСЕТ ПЕТ ПУТА, АМЕРИЧКА ЕКИПА ИЗГУБИЛА. ТРИЈУМФОВАЛА ЈЕ ЈЕДРИЛИЦА „АУСТРАЛИЈА II“ ЗАХВАЉУЈУЋИ РЕВОЛУЦИОНАРНОЈ КОБИЛИЦИ ЧУВАНОЈ ДО КРАЈА У ТАЈНОСТИ, МАСКИРАНОЈ КАД ГОД СЕ НАЛАЗИЛА НА СУВОМ. ТО ЈЕ МЕСЕЦИМА ИЗЛУБИВАЛО НОВИНАРЕ И УЗБУЂИВАЛО ЧИТАОЦЕ, ПА ЈЕ ОВАЈ СПОРТ ОДЈЕДНОМ СТЕКАО ВЕЛИКУ ПОПУЛАРНОСТ

Јахта „Француски пољубац“ крштена на тргу Трокадеро наспрам Ајфелове куле једна је од две француске наде за Куп Америке. Обе су, иначе, аутсајдери. На малој слици су њен скипер Марк Пајо и покровитељ Серж Краснијански

ре 27. септембра 1983. године. Осврт дана затекао је милионе неиспаваних Аустралијанаца који нису могли да одвоје очи од телевизора. На другом крају света, у теснацу Род Ајленда, једна америчка и једна аустралијска јахта с једрицама бориле су се за финалну победу у последњој од седам трка међународног дуела.

Скипер (предводник) „Аустралије II“ Џон Берtrand са својом посадом правио је заокрет око последње бове испред јахте „Либерти“ и њеног скипера Дениса Конера. Резултат је био изједначен и „Аустралија II“ прешла је прва линију циља свега неколико секунди испред „Либертија“.

Аустралија се сместа расанила и завладало је право лудило од одушевљења и слава како се не памти од завршетка другог светског рата.

Према мишљењу свих људи који се годинама баве Купом Америка такмичење се налазило у ђорсокаку и, да су Американци поново победили, питање је да ли би се овогодишње

двадесет шесто такмичење уопште и одржало. Победа Аустралије дала му је трансфузију свеже крви.

Два основна фактора допринела су да Аустралија савлада Америку.

Пре свега, под притиском међународних једриличарских кругова, Њујоршки јахт-клуб је попустио и преиначио правило према коме ниједан изазивач није имао право да се снабде електронским навигационим уређајима направљеним у Сједињеним Америчким Државама већ је морао да се користи искључиво технологијом земље чије је боје бранио.

Друго, Бен Лексен, традиционалац „Аустралије II“, смислио је дотад невидљиву револуционарну кобилицу. Она је тако вешто камуфлирана и тако будно чувана на сувом да читаве чете новинара и фото-репортера нису успеле да открију њену тајну пре завршетка финала.

Превара с кобилицом?

Због ове криласте кобилице дошло је до спора јер су Американци сумња-

ли да је Лексенов прототип тајно компјутерски тестиран негде у Европи што је било противно правилима. Али, доказа није било.

Други су тврдили да је баш та кобилица изиграла ограничења утврђена за јахте формуле 12, па чак и да је имала већи баласт што је јахти омогућило да плови под оштријим углом, што ће рећи брже, а да се при том минимално љуља.

Формула 12 не означава дужину јахте; већина тих једрилица дугачка је око двадесет метара. Сама формула доста је сложена а сврха јој је да изједначи шансе једрилица најразноврснијих модела. Мере се сви делови, површина једара и остало и када се тако добијен број подели са 2,37, мора се добити цифра од 12 метара. Ако је неки део већи, други ће бити мањи итд. Ту спада, наравно, и кобилица.

Било како било, „Аустралија II“ прешишала је „Либерти“ највише захваљујући савременијој технологији. Лекцију су схватили сви и примениће је ове године, колико кошта да кошта.

Тренутно се сматра да ће најопаснији противник Аустралије бити америчка јахта „Сејл Америка“, власништво Јахт-клуба из Сан Дијега, коју финансирају „Форд“ и ланац хотела „Атлас“. Вођа екипе је Денис Конер, најбољи скипер формуле 12 на свету.

Француска, мада аутсајдер, полаже велике наде у јахту „Француски пољубац“ крштену у Паризу октобра 1985. на тргу Трокадеро наспрам Ајфелове куле.

Јахт-клуб из Перта, главног града Западне Аустралије са око милион становника, спреман је да угости преко милион гостију – израчунато је да ће их толико пристићи из целог света.

Рекордан број јахти из седам земаља налази се у Перту. Изградња ових суперједрилица не би била могућа без покровитељства великих компанија којима је све ово одлична реклама. У игри су милиони и милиони долара.

Из Европе су ту само Велика Британија, која је у такмичењу од самог почетка, Француска и Италија. Али, овај скупи спорт постаје све популарнији па се очекује да ће у следећем Купу Америке кроз три године учествовати екипе из више западних и скандинавских земаља. Другим речима, сви који имају две неопходне предности: високо развијену технологију која долази с богатством и излаз на море.

Б. Дожић

СВЕМИРСКА ПРИНЦЕЗА

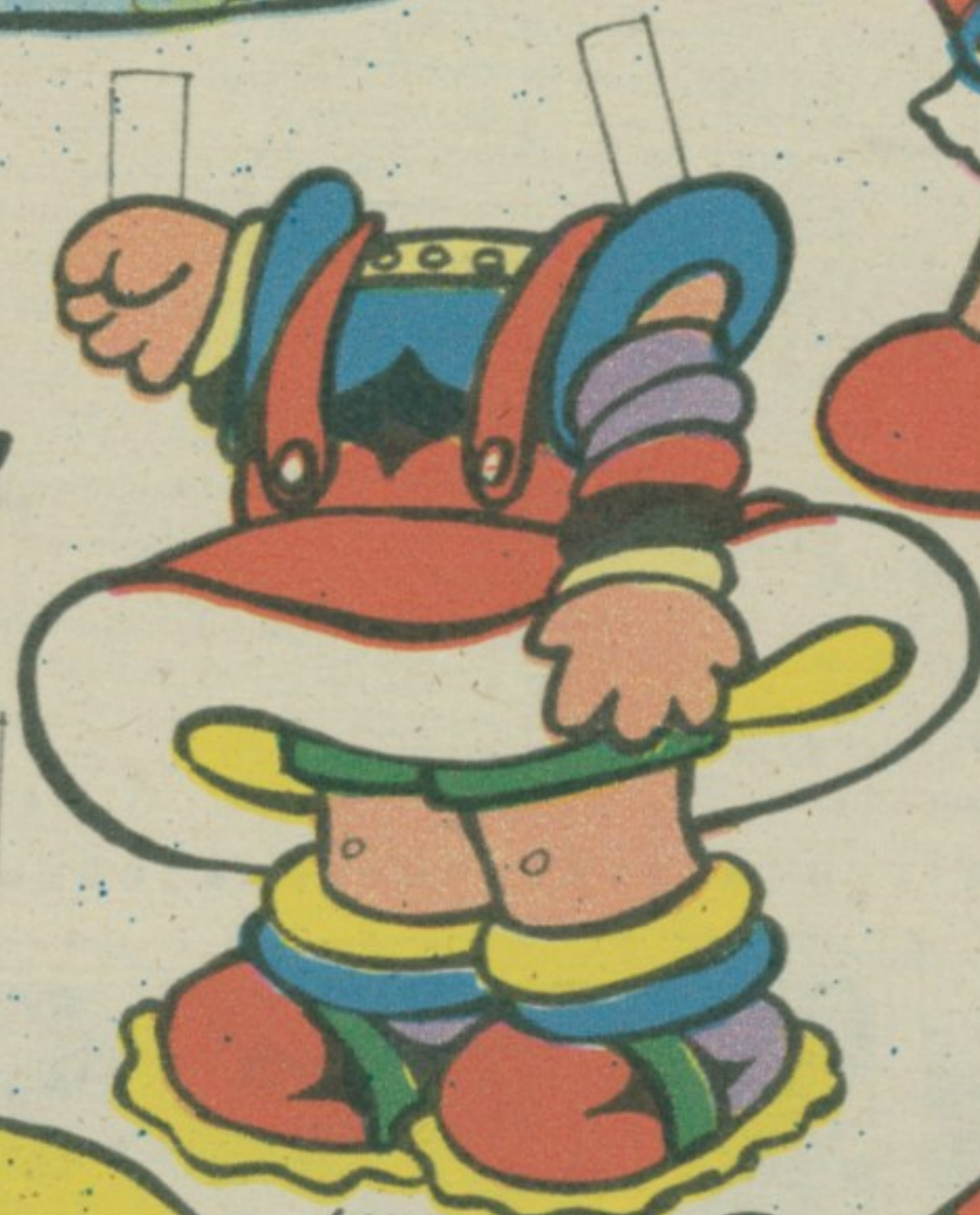
СПАВАЊИЦА

ЏИЦУ ЗАЛЕГТИ
НА КАРТОН
И ИСЕЦИ

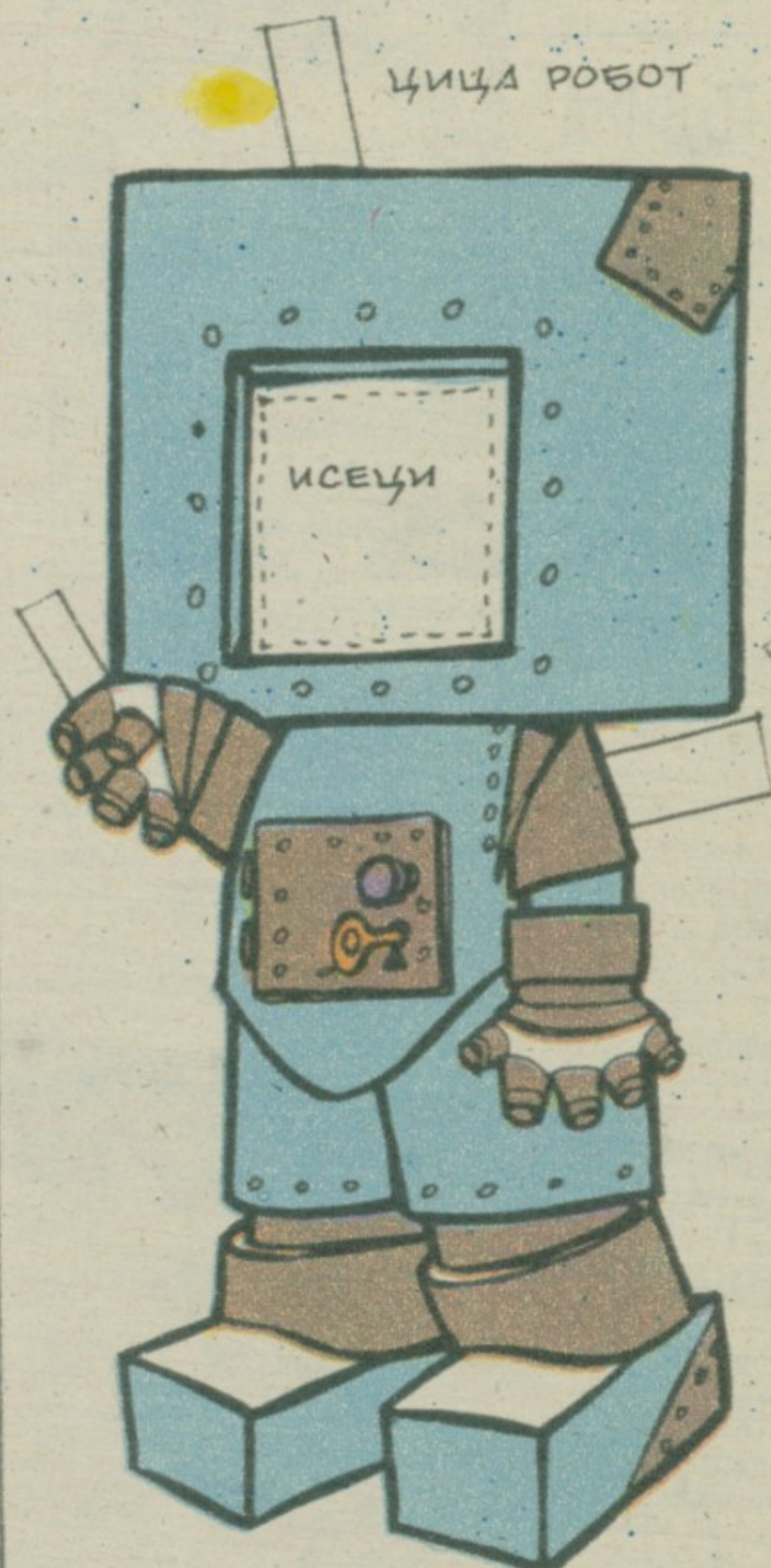
Џица у СВЕМИРУ

ДУГИНА
НЕВЕСТА

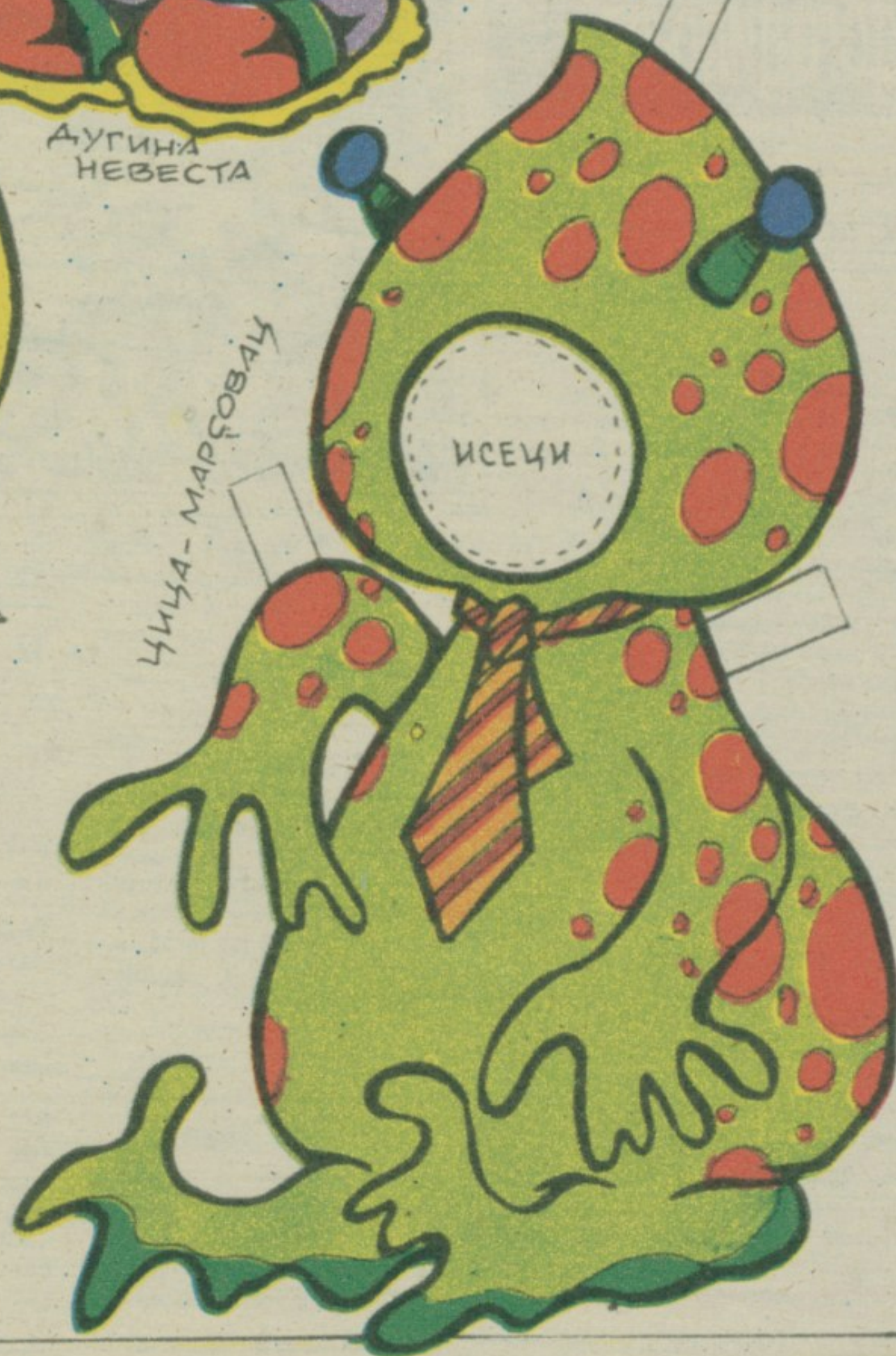
ЏИЦА РОБОТ

СКАФАНАЕР

ЏИЦА-МАРГОВАЧ

НЕПОЗНАТО

ХИТ КЕРБЕР НИЈЕ ЦВЕТ

Ја сам прву гитару добио са седам година и потпуно сам учио да је свирам. Мој седам година старији брат већ је увећано свирао и вежбао са својом групом у подруму наше зграде. Сећам се, бубњар је имао папучицу за бубањ и због тога је важно за најбољег у граду. Комплет бубњева направио је од картонских кутија а врата од склоништа користио као чинелу. Брат је свирао на радију „Тесла“. Сви су били много старији од мене, али сам се мешао у њихов рад. Иако ме као млађег брата стално гурао у страну, кад год је било проблема око певања ја сам им смишљао певачке деонице. Мени је тада пријала музика коју су свирали и те ствари су ми некако невероватно лако ишле. Пошто они сами нису могли да отпевају то што сам ја смишљао, стално су планирали да ме воде на концерте, али су на крају увек одустајали јер сам стварно био мали. Једном, била је гитаријада на летњој позорници, нису хтели да ме воде. Кукао сам мајци, тако да их је она наговорила.

Тада сам први пут видео електричну гитару. Добро се сећам, био је то црвени „Стратокастер“, али тако црвен да су очи болеле. Толико дречаву гитару никада касније нисам видео, вероватно због тога што ми је од узбуђења све изгледало нестварније. Наравно, тада сам једноставно морао да идем на концерт „Силуе-

та“ које су у то време биле веома популарни. Мислим да сам ја био најмлађи посетилац тих концерата. Музичари на бини су ме фасцинирали, изгледали су ми као Марсовци.

Тако сам већ у тринаестој години почео активно да радим са једном групом. Свирао сам гитару и певао. Често смо давали концерте по околним селима и путовали возом. Дешавало се да пропустимо задњи воз, па чекамо први јутарњи и онда право са железничке станице у школу. Наравно, првих пар часова обавезно бих преспавао а другари из разреда би ме заклањали да се не види како дремам. И поред тога, успео сам да будем вуковац. Онда сам, временом, почео да занемарујем гитару и све више се посвећујем певању. Прво, схватио сам да не могу паралелно обе ствари довољно добро да развијем, а приметио сам да нисам пронашао неки свој израз у свирању и да има много бољих гитариста од мене.

Сад гитару свирам само за себе и кад компонујем. Тада сам се срео са Томицом, гитаристом, и полако смо започели са формирањем „Кербера“. За све ове године кроз груп

Нишки састав „Кербер“ стигао је до своје треће плоче. Назвали су је „Сеобе“ и то на неки симболичан начин означава да су се преселили у прву лигу домаће рок музике. Важе за сјајне музичаре и још бољу концертну атракцију. Иако је од изласка плоче прошло већ неколико месеци, постоји још доста ствари везаних за албум и саму групу које нису познате. О ономе што су чували од јавности говори Горан Шепа – Гале, певач групе

је прошло много музичара. Али, он и ја били смо упорни, није могла да нас заведе ни трка за зарадом, ни потреба за неким сигурним послом. Тада смо се звали „Топ“ и побеђивали на свим локалним гитаријадама јер смо заиста били много бољи од осталих. Ту смо почињали да стичемо углед код старијих музичара. Некако у то време чули смо за клавијатуристу Банета из Књажевца, позвали га на пробу и одмах сам схватио да има срце за сви-

ДОГОДИЛО СЕ

12. децембра 1978.

У оквиру смотре уметничког стваралаштва младих Југославије у београдском „Пинкију“ одржано је вече рок музике. Наступили су: „Рибља чорба“, Томаж Домицел, „Формула 4“, Александар Межек, „Септембер“, „Црни бисери“, „Резонанса“ и други. Пошто је смотра трајала све до краја јануара, на осталим концертима београдска публика могла је да види „Сунцокрет“, „Горде“, Срђана Маријановића, „Indexe“ и друге.

13. децембра 1974.

Џорџ Харисон је постао први рок музичар који је позван у званичну посету Белој кући. Целу ствар је смислио син тадашњег председника САД Џералда Форда који је искористио Џорџов концерт у Њујорку и организовао да га позову на ручак у Белу кућу.

14. децембра 1968.

Група „Ајрон батерфлај“ (Iron Butterfly) добила је златну плочу за своју седамнаес-

томинутну песму „In-A-Gadda-Da-Vida“. Албум са овом песмом задржао се на топ-листама две године и представља једну од најпродаванијих плоча свих времена.

15. децембра 1974.

Зоран Мишчевић поново оформио некад невероватно популарне „Силуете“. Група није поновила раније успехе али је занимљиво да је за последњих дванаест година променила толико постава да то више нико не би могао да преброји.

16. децембра 1966.

Изашао први сингл Џимија Хендрикса са песмом „Хеј Џо“ (Hey, Joe). Песма је за врло кратко време доспела

на америчке и британске топ-листе.

17. децембра 1970.

Концерт групе „Бич бојс“ (Beach Boys) у „Ројал Алберт холу“ у Лондону пред принцезом Маргаретом.

18. децембра 1981. године

Концерт Рода Стјуарта у лосанђелеском „Форуму“ директно преносила телевизија у двадесет и три земље. Такође, већина локалних америчких радио-станица на својим програмима у стерео техници уживо је преносила концерт. Сматра се да је концерт гледало око тридесет и пет милиона људи.

ЛЕНОН

– ДЕСЕТ ГОДИНА

КАСНИЈЕ

Пуних шест година после смрти Џона Ленона на тржишту се појављује још један његов албум са до сада необјављеним снимцима. Реч је о плочи „Men-love Ave“ која је добила име по улици у Ливерпулу у којој је Ленон некада давно становао. На А страни плоче налазе се песме које је Ленон снимео за албум „Rock'n'Roll“ током 1973. и 1974. године, али се на њему нису нашле. На Б страни су нове верзије старих Ленонових песама „Нико те не воли када пропаднеш и нестанеш“ (No-

body Loves You When You're Down And Out), „Стари прљави пут“ (Old Dirt Road), „Преплашен“ (Scared) и песма „Благословена“ (Bless You), која је уживо снимљена у студију. Очигледно да интересовање за Ленона и његов рад не опада и да је још увек уносан посао за дискографске куће.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Волео бих да видим све нуклеарне базе у Енглеској затворене, као што то тражи Лабуристичка партија. у ствари, волео бих да Енглеска постане неутрална земља, као на пример Швајцарска.“
Мартин Веир (Heaven 17)

рање, што је најважније. Примили смо га у групу и он се преселио у Ниш. У то време ја сам свирао бас, па смо кренули да тражимо човека и за тај инструмент. И прави „Кербер“ је настао 1982. године када су дошли басиста Соса и бубњар Зоран.

Прва прекретница је била наша победа на Суботичком фестивалу 1983. године. Свирали смо „Небо је мало за све“ и „Мезимца“. Ми смо се први пут нашли на једном таквом месту, никог нисмо знали и нисмо очекивали победу. Али ја у суштини не волим да губим, тако да би ме страшно погодило да нисмо освојили прво место. А победили смо убедљиво и по гласовима публике и по једногласној одлу-

ци жирија. То је било стварно невероватно и страшно смо се радовали. Соса је пао на колена када смо поново изводили победничку композицију и тако је свирао. Од те победе почели смо стварно озбиљно да радимо. Потписали смо уговор са РТВ Љубљана за две плоче и одједанпут добили све што смо тражили. Изгледало је као на филму. Дobili смо енглеског продуцента Гордона Роулија из групе „Најтвинг“ (Nightwing) са којим смо урадили обе плоче.

Друга прекретница је нови, трећи албум, „Сеобе“. Прешли смо у ПГП РТБ само због тога што су они већа кућа и способнији да ураде све што је потребно. Први пут смо узели домаћег продуцента Корнелија Ковача, с којим смо се спријатељили још у Суботици на фестивалу. Са Гордоном се и даље дружим, баш је био код нас новембра месеца. Али са Корнелијем је било задовољство радити, веома смо се трудили око мог певања. Извукао је одличне ствари из мене, из срца дах. Оно кад се пева па глас задрхти. Помогао ми је да певам са много осећаја. Рецимо, у песми „Кад љубав изда“, у начину на који отпевам „Не би му зуби, не би му зуби“ осећа се сав гнев. Мени се тај текст свиђа, урадио га је наш друг Душко Арсенијевић и не бих желео да претерам, али то је један од најсликовитијих љубавних текстова које знам. „Кад љубав изда, сва врата се затворе, пролеће касни а очи не говоре“. Мало речи а толико тога исказано. Знам да су неке девојке урадиле тај текст. Није мој, али бих полудео од среће да сам га ја написао. Душко ту није могао да одоли а да не употреби стихове Пете Зубца из песме „Мостарске кише“. А ни ја јер имам једну Светлану која је моја велика љубав. Волео бих да сретнемо Зупца, да попричамо и дамо му плочу јер то је права пажња и признање његовом раду.

Нама је Душко, иначе, као шести члан групе. Заједно се договарамо око тога какве би текстове желели и одлично се допуњујемо. Он уме да изрази оно што нама треба. Причају ми његови другови да у време кад нама пише

текстове престаје све друго да ради, концентрише се на њих. Кажу да га је немогуће пронаћи код куће, оде из града, цео дан седи на ливади и смишља. Романтичан је, увек су му неке дуге у глави. Два текста на овој плочи написао нам је Никола Чутурило из „Рибље чорбе“. Још док смо радили демо-снимке за плочу, он је рекао да би волео да нам напише неки текст. Доста се дружимо и имамо пуно заједничког. На пример, пецање. Приметно сам да је много музичара у последње време заволело пецање. Вероватно бекство од гужве. Ја више волим да једем рибу него да је пецам. Највећа коју сам досад ухватио имала је 450 грама и био сам срећан као дете. Планирамо да нас Чутурило и Бора Ђорђевић воде на Тису да нам покажу права места за рибу. Један текст за плочу нам је и Бора написао и то за песму „Са тобом не могу даље“. Мислим да је ту био први пут романтичан на свој начин. А док смо снимали песму „Човек од меда“, пало ми је на памет да би се Борин глас одлично уклопио у песму. Мој је прилично висок и уз његов то може да буде фина комбинација. Пробали смо и то је испало добро. Док смо снимали, Бора се насмејао. Био је задовољан како то звучи па смо то оставили јер аутентично делује. Сигуран сам да ова песма не би тако добро испала да сам је отпевао само ја или Бора.

Још увек нам се дешава да нас људи запиткују шта значи Кербер. Пре неки дан дође ми другарица и каже како није знала сестри да објасни шта наше име значи а онда се сва срећна досетила да је то цвет. Објаснио сам јој да није кербер него Кербер. Зато смо на омот ове плоче ставили цртеж Кербера, трглавог пса чувара. Прича долази из грчке митологије. Кербер је животиња са телом лава, тигровим канџама и змијским репом. Он је чуввао улаз у подземни свет Ад, пуштао је унутра али никоме није дао напоље. Наше тумачење је да смо ушли у тај музички свет који је понекад пакао и не можемо из њега. Не да нам „Кербер“.

ЧОВЕК

СА

ЗМИЈОМ

Пре више од десет година једна од најагресивнијих фигура америчке рок сцене био је Елис Купер (Alice Cooper). Нашминкан као јунак неког филма страве и ужаса, на сцени се појављивао са огромном, живом змијом омотаном око врата. Такве и сличне егзибиције донеле су му епитет најужаснијег америчког музичара. Са променом музичке моде потонуо је у анонимност али, ево, недавно се вратио на сцену. Снимио је нов албум „Стезач“ (Constrictor) и сингл под називом „Он се враћа – човек са маском“ (He's Back – The Man Behind The Mask). Ова песма је иначе главна музичка тема у шестом наставку филма „Петак 13“.

– Нова плоча – каже Елис – звучи много више као хеви метал него све оно што смо раније снимили, и то ме радује. Скоро све плоче које смо својеремео радили биле су

хард рок али данас мислим да технички нисмо били способни да снимимо звук гитаре онако како сам ја то желео. Али сада ћемо на концертима свирати пуно старих јер видим да многи данас раде оно што смо ми пре петнаест година открили и да им добро иде. Наравно, не мислим да могу успешно да ме копирају, ја сам најбољи у томе. А што причају да сам ја био најужаснији музичар у то време, то је тачно. Али само због тога што тада нико није схватао шта смо свирали.

Елис Купер данас има тридесет и осам година али није изгубио енергију и оштар језик. Што се тиче успеха код публике, то ће се тек видети.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

„Стваран свет око мене“

бистар дан, као планинска река
као пуштен са ланца, као
лакши од воде
пружам руке, додирујем ствари
то је посебан обред и постајем сигуран

да
то је стваран свет око мене
потпуно свестан да пролази време
као падање песка, као
мрешкање воде
затварам очи и гледам унутра:
моје сумње су глупе и постајем сигуран

да
то је стваран свет у мени,
само чекам да прође
гурни ме благо да се вратим у стање
које потиче крв да се погне у образ
да се сјурн у главу као метак у чело
јер исход је исти и постајем сигуран

да
то је стваран свет око мене,
само чекам да прође
allegria!

Текст: Милан Младеновић
Изводи: „Екатарина Велика“

ПОСЛЕДЊИ

БИЛО
ЈЕДНОМ
НА
ДИВЉЕМ
ЗАПАДУ

**ПОСЛЕ ПОКОЉА У КОФИВИЛУ,
КОЈИ ЈЕ ЗНАЧИО КРАЈ БАНДЕ
ДАЛТОНОВИХ, ПЉАЧКЕ
ПОШТАНСКИХ КОЛА, ВОЗОВА И
БАНАКА ПОСТАЛЕ СУ
СПЕЦИЈАЛНОСТ „ОКЛАХОМБРЕСА“
– ЉУДИ ИЗ ОКЛАХОМЕ – ПОД
ВОЂСТВОМ БИЛА ДУЛИНА**

То је био онај исти Бил Дулин, опрезни, лукави и прорачунати „Далтонов јахач“ који је одбио да учествује у судбом кофивилском подухвату када је требало опљачкати две банке истовремено. Са Дулином су сада јахали чувени убица Битер Крик Њукомб, убица истог калибра Џори Вејтмен звани „Црвени Бак“, Мали Дик, дивљи револвераши и преријска-скитница, Тулса Цек за кога се није знало да ли је вештији са револвером или картама, Динамит Дик – пљачкаш возова и коњокрадица – Чарли Пирс, љубитељ коњских трка и Том Арканзас, најбржи револвераши Мисурија. Остали су били мање познати.

Једног дана Тулса Цек рече Дулину, који се са друштвом картао у Рок Форту, да га тражи неки господин. Дулин је отпио гутљај из начете боце вискија, па изашао на улицу.

– О, боже, да ли је то могуће! – узвикнуо је спазивши јахача у елегантном црном оделу.

– Могуће је, стари друже! – рече дошљак скачући из седла и прилазећи чувеном шефу „Оклахомбреса“. Дошао сам да вам се придружим. Морам да се осветим оним кофивилским псима!

Лажни фармер

Дулиново изненађење изазвао је главом и брадом Бил Далтон, угледни калифорнијски посланик, један од десеторице Далтона. После кофивилског покоља сазнао је шта се све догодило са његовом браћом Бобом, Гретом и Еметом. Разлог његовог беса није био мали. После окршаја, о чему су, иначе, потанко распреле новине, грађани Кофивила су са мртвих Далтона скинули делове одеће, мамузе и чизме. Један је чак скалпирао мртвог Боба, док су Грету једноставно почупали косу „за успомену и дуго сећање“. Кофивилци који су учествовали у окршају посебно су се фотографисали са мртвим Далтонима, па су и те грозне слике објављене у новинама. Да све буде горе, у новинама су прављене алузије и на сумњиво Билово поштење јер је својевремено пружио уточиште Грету, кад је био рањен после једне пљачке воза. И мада је Бил на суду био ослобођен оптужбе за саучесништво, стара прича поново је подгрејана. Озлојеђен, посланик је дао оставку и одјахао у Оклахому.

Вест да са већ злогласним Дулиновим раз-

бојницима јаше и један од најугледнијих Далтона, посебно је узбудила власти. Федерални шериф Хек Томас и шериф Бил Тилгмен заклели су се да ће стати на крај овој банди.

Али, лукави Бил Дулин вешто је избегавао њихове потере прелазећи из државе у државу, прорачунато и дрско пљачкајући поштанске кочије и банке на местима где се то раније никад није дешавало. Ипак, ни два шерифа нису били мачји кашаљ.

Бил Тилгмен је сазнао 29. августа 1893. да се Дулинова банда налази у Инголсу у Оклахоми... Одлучио се на лукавство, какво дотад није изведено на Дивљем западу.

Био је 1. септембар, после подне, кад су Дулин, Битер Крик Њукомб, Пирс и Бил Далтон мирно седели у једном салуну и играли покер. Осећали су се безбедно, јер је на прилазима градићу Дулин поставио осматраче.

Око шест увече испред салуна се појавио брадати фармер на колима с арњевима. Зауставио је коње, сишао с кола и пошао у ковачницу преко пута. У том часу с арњева је пало платно и из кола се промолише пушчане цеви. Стаклени излог салуна сасуо се у парампарчад чим је отпочела пуцњава. Тилгменови људи скривени иза дебелих храстових страница на колима засули су „Оклахомбресе“ у салуну.

Иако изненађени, четворица бандита ипак се нису предали. Као мачке башили су се на под, а затим заузели бусију узвраћајући ватру. Шерифови пријатељи у колима били су сад као школска мета. Од петорице, тројица су одмах убијена, а преостала двојица нису се

усуђивала да дигну главу изнад страница.

– На коње, за многу! – командовао је Бил Дулин и, не прекидајући паљбу из оба револвера, журнуо на улицу. Њукомб, Пирс и Далтон излетели су на исти начин, докопали се својих коња. Ускоро су били само удаљена перјаница прашине у прерији.

На Миљу од Инголса, Дулин је зауставио коња и рекао осталој тројници:

– Растурајмо се, свако на своју страну!

Бил Тилгмен, један од двојице преживелих у колима, схватио је да са „Оклахомбресима“ изненађења не пале. Мораће да се одлучи за „ситан вез“ – ликвидирање једног по једног.

Херојско самоубиство

Две године касније Тилгмен је сазнао да се после успеле пљачке Чарли Пирс и Битер Крик Њукомб крију у некој напуштеној колиби. Шериф је прикупио групу чувара закона и под окриљем ноћи опколио колибу. Ујутру је позвао бандите да се предају, али они су одговорили пакленом паљбом. Тако је протекао цео дан. Кад је поново пао мрак, Тилгмен и његови помоћници запалили су кровинару. Чарли Пирс и Битер Крик Њукомб у очајању су потрчали напоље. Тилгменови људи јасно су их видели у одсјају пожара. Тако су завршила ова двојица...

Неколико месеци касније у Еурека Спрингсу Бил Тилгмен је нашао у једном хотелу Била Далтона и ухапсио га пре него што је овај успео да се мање оружја. Тако је Тилгмен почео да добија ореол великог шерифа.

ОКЛАХОМЕ

На суђењу, Далтон је потанко причао шта га је навело на странпутицу. И поред наклоности публике, осуђен је на вишегодишњу робију. Али, само после неколико недеља бивши посланик из Калифорније, са још тридесет робијаша, успео је да побегне под околностима које никада нису расветљене.

Мада је Тилгмен грозничаво трагао за њим, изгледало је као да је нестао са овог света. После готово две године шериф је од једног индијанског извидника сазнао да на једном забаченом ранчу, двадесетак миља од Армора у Оклахоми, живи необичан дошљак. Нешто му је говорило да би то могао да буде „његов човек“. Опет је скупио групу помагача и једне ноћи опколио ранч. У зору је угледао Билу Далтона како излази из куће.

– Предај се, Биле Далтоне! – викнуо је Тилгмен. – Опкољен си.

Бил Далтон је застао и тужно погледао према шерифу који му је прилазио с упереном „винчестерком“. А онда је, као да ништа не чује и не види, кренуо према штали испред које је, уза зид, била прислоњена његова пушка.

– Стани, Биле, немаш избора! – подвикнуо је Тилгмен схватајући Далтонову намеру.

Мој брат јатак

Али, одбегли робијаш није слушао. У тренутку кад је требало да дохвати своју пушку, Тилгмен је викнуо помоћницима:

– Пуцајте!

Бил Далтон се срушио изрешетан и Тилгмен, који није имао срца да опали ниједан

метак, касније је с тугом причао да је Бил Далтон, у ствари, извршио самоубиство.

Од главних „Оклахомбреса“ остао је само Бил Дулин. Тилгмен је у међувремену двапут био у прилици да и с њим заврши. (Први пут није тога ни био свестан, а други пут све је покварио један од његових нервозних помоћника.) У Инголсу је свратио у један салун да се распита за ранч извесног Би Дена, јер је чуо да се Дулин баш тамо крије. У том часу крај камина, леђима окренут шерифу, стајао је један каубој и незаинтересовано грејао руке.

Бармен је збуњено брисао шанк, па је шериф морао да понови питање.

– Никад нисам чуо за ранч Би Дена – одбрусио је коначно бармен.

Тилгмену је то изгледало чудно, па је пошао према озеблом човеку, али тада шкрипнуше степенице заклоњене завесом и Тилгмен угледа два црна ока двоцевке. Схватио је да ће, ако начини само један сумњив покрет, бити убијен. Из недоумице га је тргнуо барменов нервозни глас:

– Жао ми је, баш сад затварамо. Угрејте се на неком другом месту...

Тилгмен се окренуо и изашао.

Иза завесе на степеницама појавила су се тројица бандита с пушкама. Један од њих бесно се обратио човеку крај камина:

– Зашто си га пустио да оде? То је био Тилгмен!

Човек крај камина ухватио је бандита за кошуљу:

– Слушај ти, кукавице! Тилгмен није човек коме треба пуцати у леђа. Ако се с тим

слажеш, одмах се губи из нашег друштва. Ми јесмо ван закона, али нисмо којоти! А сад, на коње. Тилгмен ће се вратити, није будала да не схвати шта се овде збива!

Тек наредне године бармен је поново срео тврдоглавог шерифа и поверио му се. Бил Ден је био Дулинов јатак, а његов, барменов брат. Човек крај камина – Бил Дулин лично...

– Где је сада Бил Дулин? – упита Тилгмен.

– Не знам, али идуће недеље поново ће бити на ранчу мога брата.

Тада је Тилгмен поставио нову заседу, али изненађење није успело јер је један од помагача опатио. У страшној пуцњави, Дулин је успео да умакне. Разочаран, Бил Тилгмен је распустио потеру и закleo се да ће Дулина ухватити сам, без ичије помоћи.

Почетком 1896. сазнао је да се бандит под именом Вил Берн налази у бањи Еурека Спрингс. Тилгмен се нашао тамо и 12. јануара, баш када је у салону тобоже читао новине, приметио је високог мушкарца, обученог по последњој источњачкој моди, како чека пред телефонском кабином. Био је то Бил Дулин.

Шериф је сачекао да бандит уђе у кабину, а онда устао и стао испред врата као да и сам жели да телефонира. Кад је Дулин изашао, Тилгмен му је уперио револвер у стомак:

– Биле Дулине, не присиљавај ме да те убијем!

Дулин севи погледом, али шериф је вадио скривени револвер испод капута. Схватајући ситуацију, Дулин се осмехнуо:

– О-кеј, Тилгмене, добио си игру. За сада!

У једном разбојничком цепену шериф откри сребрну чашу.

– То је поклон за мог сина – тужно се осмехну Бил Дулин.

Док је чекао суђење у затвору Гетри, Бил Дулин је са још тридесет седам робијаша успео да побегне.

Бил Тилгмен као да више није имао вољу да трага за својим именаком. Али његов конкурент за титулу најбољег шерифа, Хек Томас, после неколико месеци, сазнао је да се Бил Дулин крије у Лосону на једној забаченој фарми. Живео је са женом која га је годинама чекала да се окане авантура. Скупио је потеру и опколио фарму. Кад је позвао бандита да изађе, на вратима се појавила његова жена и равнодушно рекла:

– Бил је синоћ умро! Месецима је од нечег боловао...

Хек Томас опрезно уђе у кућу с упереном двоцевком. На постељи заиста је лежао мртав и блед Бил Дулин, с воштано жути рукама преко разголићених груди.

Хек Томас испали два хица у мртвог човека.

– Животињо! – врисну Дулинова удовица и баши се на шерифа.

– Госпођо, прибери се! – рече Хек Томас онако висок и укочен као хрст. – Бил Дулин је уцењен... Пуцао сам да бих подигао уцену, а тај новац ће вам добро доћи. Имате сина!

Заиста, испунио је обећање.

Д. Брајлон

Глеб Анфилов

Е

Р

Е

Е | Р | Е | М

ТЕМПЕРАТУРА ЈЕ БИЛА ПРЕКО ХИЉАДУ И ПЕТ СТОТИНА СТЕПЕНИ. ДА БИ ОДГОДИО ПОРЕМЕЋАЈ, ЕРЕМ УКЉУЧИ ЦЕНТАР БОЛА

На звук сирене Спаски зграби телефонску слушалицу. Левом руком је бирао број индустријског кибернетичког стручњака, а десном журно окретао прекидаче за обезбеђење.

– Шта, шта? – на другом крају га нису разумели.

– Догодио се удес! Зид је пуко, силикон шикља напоље!

– Грешка у систему за заустављање?

– Кажем вам, пукао је зид!

– То се мора одмах оправити.

– Знаш. Могу ли да користим ЕРЕМ?

– ЕРЕМ? – настаде тишина. – Мислим да се не може избећи...

Милион тона кипуће течности

Спаски спусти слушалицу и притисну дугме за машину за оправке. Неколико секунди касније врата се отворише и ЕРЕМ се укотрља у собу. Четворо кварцних сочива је испитивачки буљило у Спаског.

– Појавило се велико истицање ливеног силикона у јужном сектору –

рече Спаски. – Не знам тачно место. Телевизијски кабл је изгорео. Јеси ли запамтио?

– Да – закрча ЕРЕМ. – Која је температура унутра?

– Хиљаду степени. Нагло расте.

– Колико има течности у кристализатору? – запита ЕРЕМ.

– Милион тона... Термозащитни материјал је лево од улаза. Хајде, ЕРЕМ – топло рече Спаски. – Пожури!

ЕРЕМ се окрену и нестале. Спаски се завали у столицу, уздахну и посеже за цигаретом.

Док је Спаски увлачио први дим, ЕРЕМ се котрљао напред у јужни сектор кристалајзера, откључао врата и упао у предворје. Чак је и овде било вруће – око пет стотина степени. ЕРЕМ провери ритам свог логичког центра. То потраја секунду. Да би се уверио да кристали за меморију нису отказали, сачека још секунду, гурну унутрашња врата и нађе се у унутрашњости суочен са црвено усјаним керамичким зидом. Директно над њим, неких осам метара од врха, широк, нераван отвор светлео је као бели пламен. Потоци ливеног силикона су се сливали из отвора, пенушајући се и разбацујући искре.

– Продор је наћен – рече ЕРЕМ преко радиофона.

– Велик? – запита Спаски.

– Око три метра дугачак.

– Ради брзо – рече Спаски.

Капи згуснуте течности стварале су ребрасте шаре и сливале се низ зид. Било је тешко досећи пукотину. ЕРЕМ је размишљао неколико милисекунди. Онда је избацио хоризонтални манипулатор и захватио велику балу ватросталног памука са го-

миле поред врата. Сада је морао да се попне. Врло високо, помисли. Избацио је подножну дизалицу и два бочна дела. Температура је била хиљаду и двеста степени. Уље у коморама је постало течност као вода. ЕРЕМ је знао да оно може да поднесе наредних стотину степени. Укључио је дизалицу.

Сјајна чланковита нога се појавила из белог азбестног омотача. Уље се сушило и згушавало у намрешкану кору.

– Шта сада радиш? – ЕРЕМ зачу нестрпљиви глас Спаског.

– Пењем се према пукотини.

– Брже – врискао је Спаски.

ЕРЕМ је и сам знао да мора да жури, али, ништа није могао да учини. Брзина дизања је била три метра у минуту.

Подупирући се бочним деловима, ЕРЕМ се пео све више и више. Ток ливеног силикона се проширио. Пукотина се повећала. Испод ње, створила се обла избочина и ливени флуид се откидао са ње у врелим, тешким комадима. Један од њих погоди ЕРЕМ-ов бочни део. Он се уви и склизну низ зид. ЕРЕМ се зањиха на дугој нози дизалице. Његово масивно тело умало не изгуби равнотежу. Али, он одмах избаци резервни део и заустави пад.

– Како напредујеш? – запита Спаски. – Зашто ћутиш?

– Пењем се према пукотини – одговори ЕРЕМ!

Није више могао да продужи ногу дизалице. Уље је кључало. ЕРЕМ је отворио вентиле и источио га напоље. Онда је откопчао унутрашњи спој дизалице. Откопчана нога се лагано срушила. Сада је било лакше.

Остала су само још два метра између њега и процела и ЕРЕМ је одлучио да их савлада уз помоћ бочних елемената који су га држали између зидова.

Агонија машине

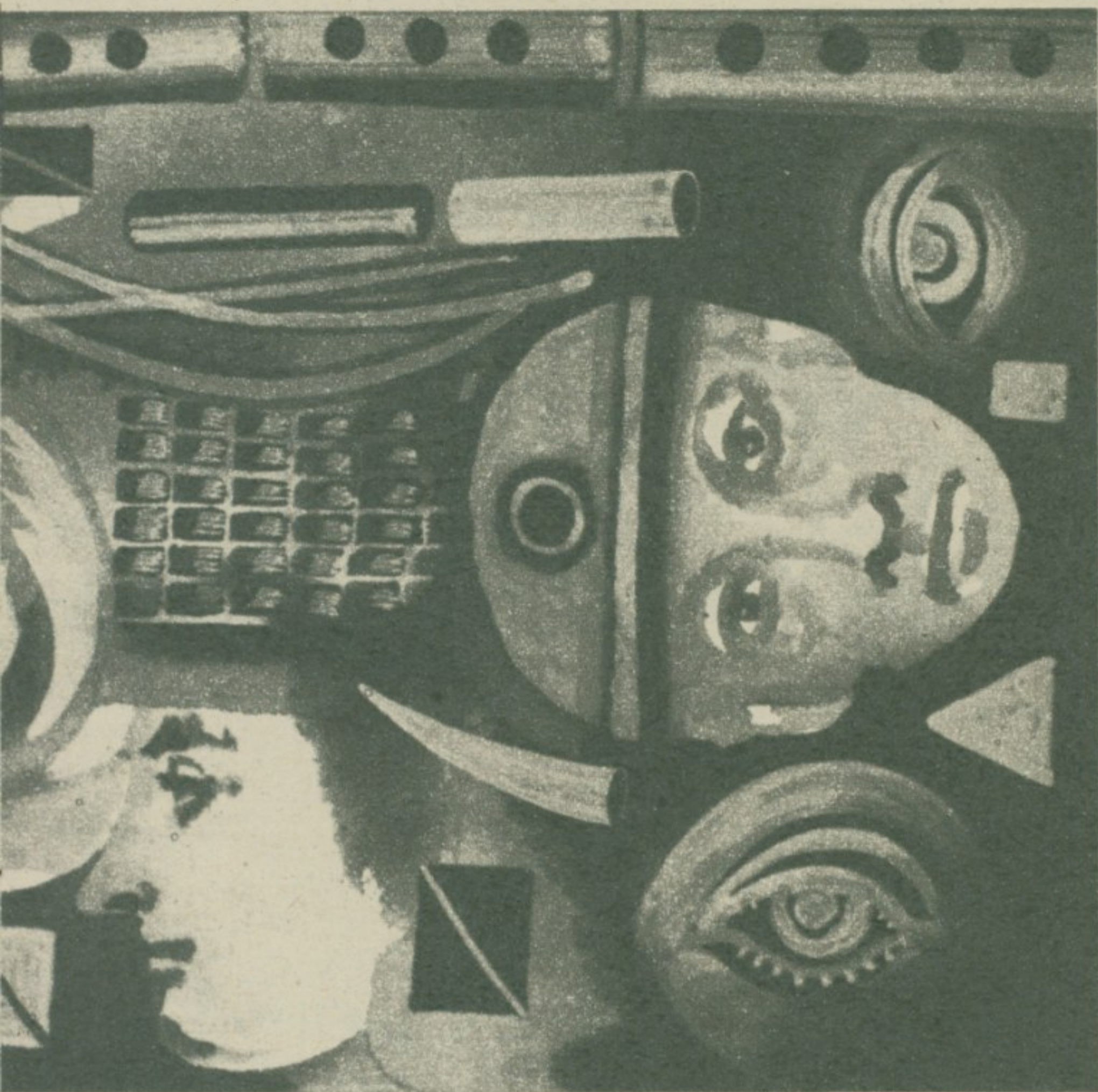
Температура је била преко хиљаду и пет стотина степени. Упркос његовом унутрашњем расхладном систему и дебелом слоју ватросталног омотача, логичка шема је почела да му одступа од нормале. Јавила се збрка визуелних утисака. На тамно црвеној позадини зида низ коју се сливала течност, изненада се појавило лице Спаског са уснама које су се кретале у тишини. То га је деконцентрисало. Напором воље, ЕРЕМ одагна слику са зида и укључи резервне секторе свог електронског мозга.

Постало је још топлије. Убрзо ће се и његова логичка шема пореметити. Да би то одгодио за касније, ЕРЕМ укључи центар бола. Тада осети уништавајућу топлоту директно. Бочни делови су га болели, азбестни омотач је био преврућ, сочива његових очију су горела, али, мозак је почео да ради јасно и брзо.

ЕРЕМ је схватио да није остало више од минута до потпуног престанка функција осим... осим да се температура смањи. Било му је потребно, очајно потребно, нешто хладно. Само мало. А било је тако лако постићи: само да укључи хлађење. Али, хлађење је било неповољно – било је изричито забрањено – за ливени силикон. Ипак, ЕРЕМ упита несигурно:

– Је ли могуће укључити хлађење двадесет секунди?

– Не – одмах одговори Спаски. – Ни под каквим условима. Силикон

Илустровао Мило Тикић

би се уништио. Шта сада радиш?

– Починем оправку.

ЕРЕМ је био скоро сигуран да Спаски неће дозволити хлађење. Одбијање је прихватио као савршено нормалну ствар. Али, за њега је то била пресуда на смрт. Ова оправка ће га уништити. Јасно, кристализација милион тона силикона је била важнија од живота машине за оправке. ЕРЕМ прихвати наређење и крену на посао.

Психокоректорима је умањено бол од опекотина. Извукао је други хоризонтални манипулатор и ухватио памучну траку отпорну на топлоту. Испружио је циљајући у неравни, огњени процеп, који је дахтао огњем, онвичен пламеним уснама. Прецизним покретом убаци траку у пламени ток. Оба манипулатора се савише, положише и падоше.

ЕРЕМ избаци нове манипулаторе, издвоји другу траку памука и убаци је унутра. Поново се волфрамска руке положише и уз сав, разбијајући звук – отпадоше.

Забуна се врати у његову логику шему. Успомена на први дан се јави ЕРЕМ-у са оштром јасноћом. Очајнички намештајући психокоректор, ЕРЕМ је безуспешно покушавао да одстрани из свести незвану слику монтажне радионице у којој је био рођен, насмејана људска лица, одсјаје сунчеве светлости на машинама... Светлост! То је била његова прва светлост... Звук фабрике, људски говор, нечији срећни глас: „Нека ти је срећно постојање, нова интелигенција! „Процеп... Мора ускладити покрете последњег пара манипулатора. Гађај тачно! Угурај унутра! Трећа трака ватросталног памука затвори процеп. Он се оштро наже напред...

Неко је брбљао у телефон... Спаски. ЕРЕМ више није разумевао шта говори, али силом избаци одговор:

– Поправка довршена. То је све...

Тада је наступио делиријум. Школа за тренинг машина за оправку. Учитељ Калистов који виче за време теста ефикасности. – Горе! Додирни плафон! Додирни леви зид! „Његов први посао: оправка стубова моста на Црном мору... Камење које пада тихо и лагано кроз воду. И рибе... Лекције храбрости... Часови механике... Људи, машине, парчићи мисли... То је био тежак посао, то је био последњи посао, али, врло важан...

ЕРЕМ није приметио када је цео доњи блок његовог механизма отпао. Није било више бола. Котур централног мотора се бесмислено, неправилно окретао. Стаде. Као поломљена грамофонска плоча, две празне сигналне речи, стално изнова: – Шема разорена, шема разорена, шема разорена...

Спаски повуче дим и угаси опшак. Подиже телефонску слушалицу и окрену број индустријског кибернетичког експерта:

– Све је у реду – рече. – Кристалајзер је у реду.

– Шта је са ЕРЕМ-ом – упита експерт.

– Сигнал је: „Шема разорена...”

– Штета – рече експерт. – Штета... Не знам хоћемо ли га моћи оправити. Када се кристализација заврши, зови ме. Доћи ћу да погледам.

– Хоћу – рече Спаски и спусти слушалицу.

P. J.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

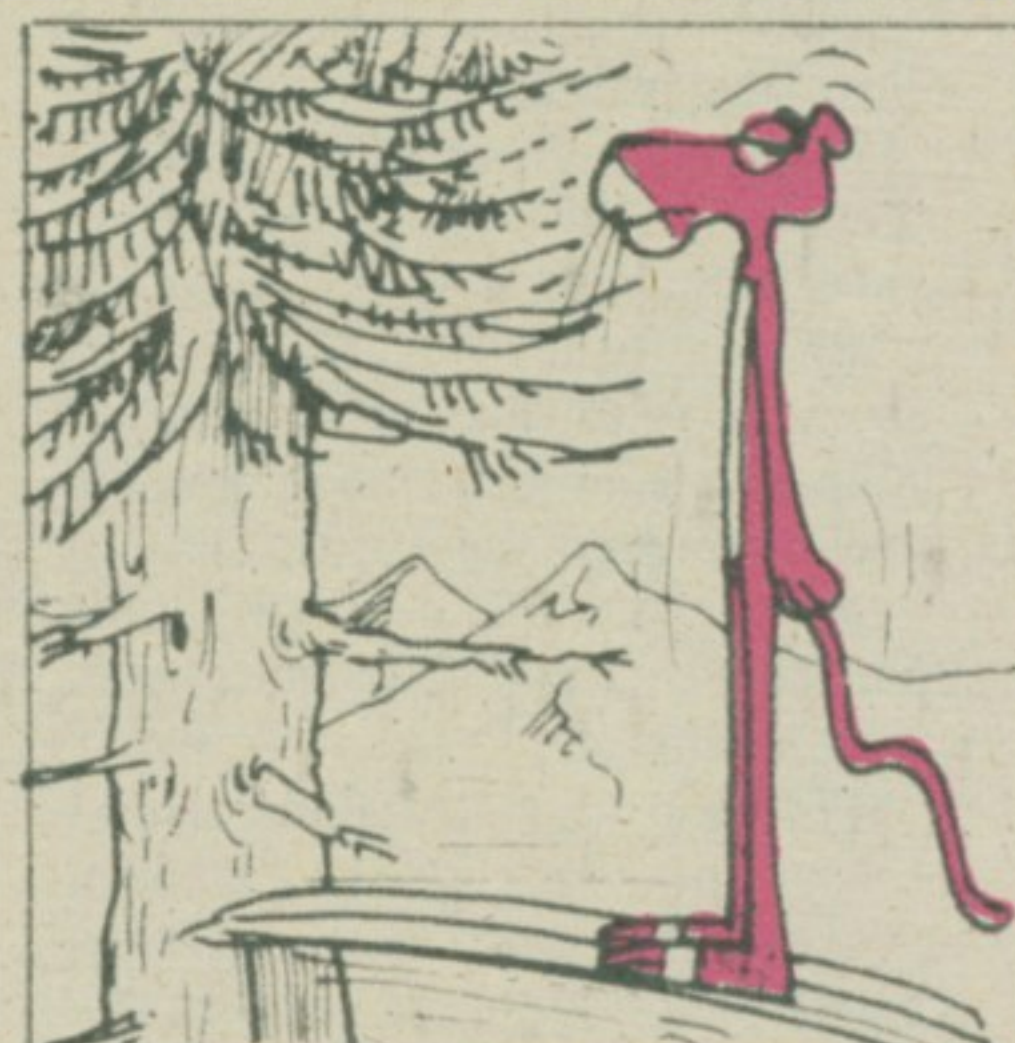
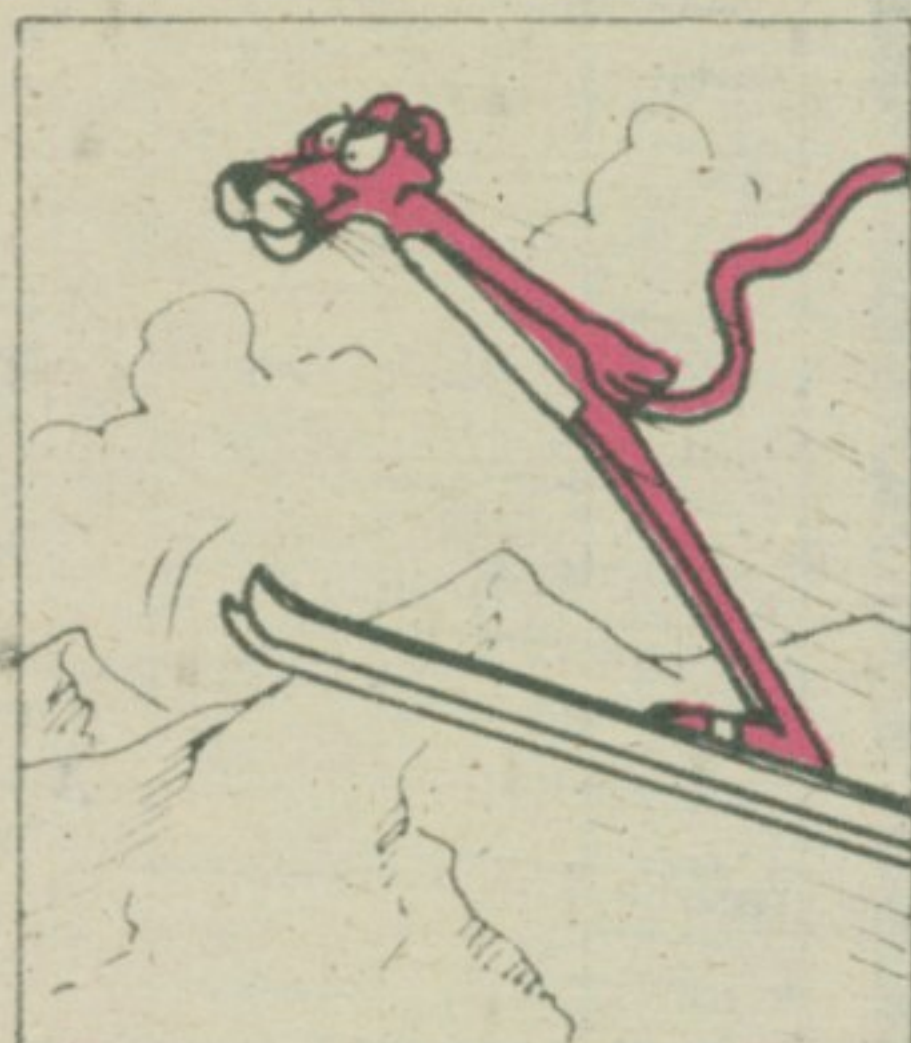
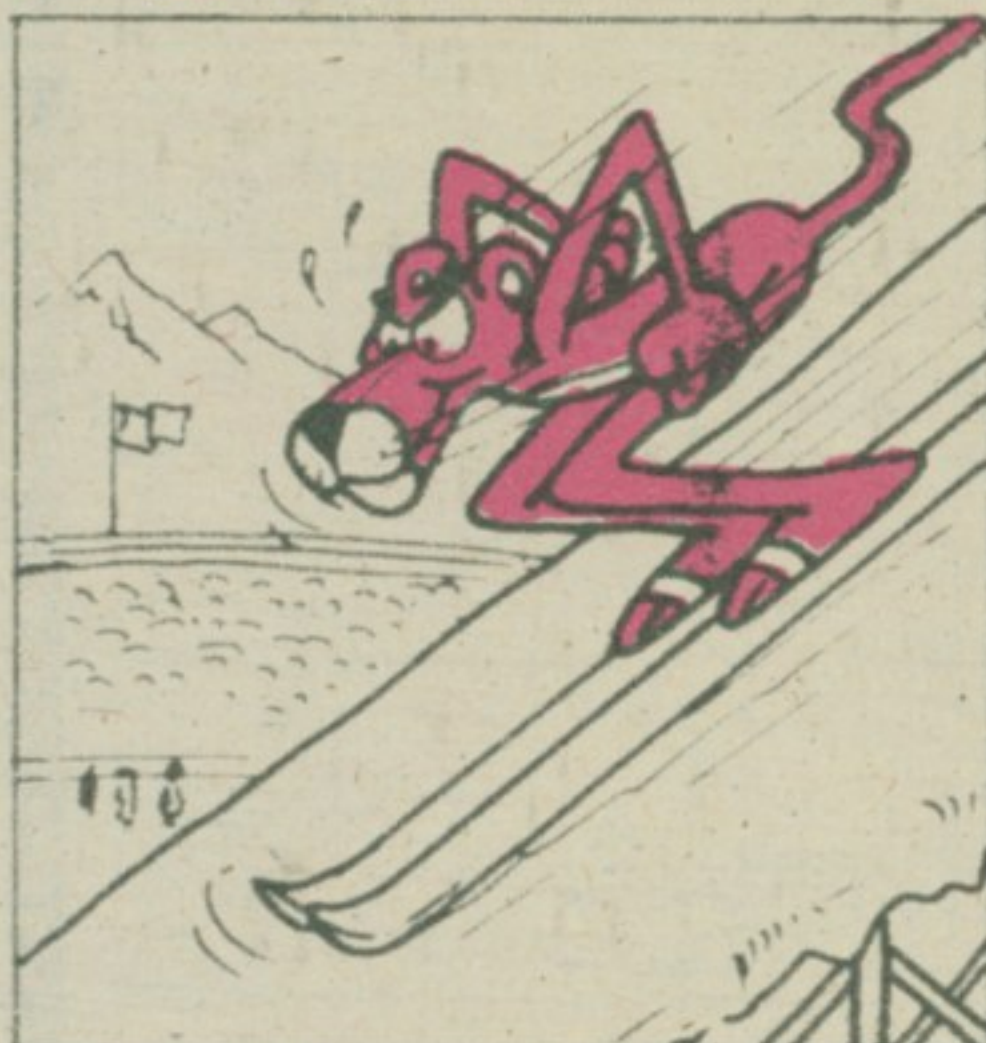
аутор BeMak	ЗА- ХВАТ ВЕС- ЛОМ ПРИ ВОЗДУХУ	НЕ- ОСЕТ- ЛИ- ВОСТ НА БОЛ	ЖЕНО ИМЕ	ЈАВАН, ОПШТИ (ГРЧ.)	ДРЖА- ВА НА ЈУГУ МАЛИХ АНТИЛА	ОТРОВ- НА ЗАМЈА, НАОМРА- КА	ДО- НЕТИ НА СВЕТ МАШИ- РЕ
ТЕШКО, ТЕПЛО- НО	н	а	џ	џ	џ	н	о
ВРСТА ЗАГО- РЕТ- КЕ	џ	џ	џ	џ	џ	а	н
ВАРИ- ЈАНТА	б	е			н		а
СТАНОВ- НИК ЕСТО- НИЈЕ	е	с	н	о	н	а	н
ЗА- УСТА- ВИТИ СЕ	с	н	а	н	н	ЧИ- ТАЊЕ СЛОВА ЕТА (Н)	н
АУТО- ОЗНАКА ЛЕКОВ- ЦА	л	е	ФР. ПЕВА- ЧИЦА ПЈАФ	е	г	н	н
„РАДОСТ“							
РР	а	з	а	р	а	н	н
РИШТИ			ГОМИЦА ЛУПНО				ПРИ- ДАТИ НА РАД
ЈАКОВ ИГРИ- ОБИГ	ј	н	НАКА О ЕНГЛЕСК. ЈЕЗИКУ	н	г	а	
МЕСТО КОД ЛАВИ- НА	МАМА ЈАКА	ј	а	џ	н	н	а
ВРСТА РДЕ ИЗ БА- НАТА		а	н		н		н
АУТО- ОЗНАКА РУ- МИНИ- ЈЕ	р	МЕСТО КОД ДО- НЕТИ СЛОВА	н		о		а
ПО- ГЛАД У ФУД- БАЛУ	п	о	л	УПРАВО РАМСКИ ВОДНО- БОРА У ЛЕЗАР	б	а	н
ВЕШТИ- НА МО- ДЕЛИ- РАЊА ОД ПА- ПИРА			о		а		н
ДОМА- ШАЗ, ДО- ХВАТ	г	о	џ	џ	џ	ЕГИПТ- СКИ ВЛАДАР	р
МУШКО ИМЕ	МЕТЛИЦА РОМАН Ф. ДО- СТОЈЕВ- СКОГ	с	џ	р	о	џ	н
Д			џ		н	а	н
„ВОЈТ“					„ПРОЕКА“ ШВАЈЦАР СЛИКАР ПАЛ	р	н
П. ГРАД БАНГА- ДЕША	г	а	к	а			
ЖЕНО- КО ИМЕ	н	б	џ	н	к	а	„КИНО- ТОНА“
УЗВИК ВЕСЕ- ЛОА	о	ј	МЕСТО У СРЕМУ	н	л	о	к
ЗНАК ЗА ТЕЛУР	н	е	ГРОФО- ВИЦА У ЕН- ГЛЕС- КОЈ	к	е	н	н

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: коксара, огранак, славина, Јаванац, Еса, Аци, рита, Ј, Италија, ђи, аде, Бреда, телемарк, ванилин, камарила, ора, и, претеча, лисичар, ОС, крт, ч, аласи, ауле, ТЗ, статива, тератом.

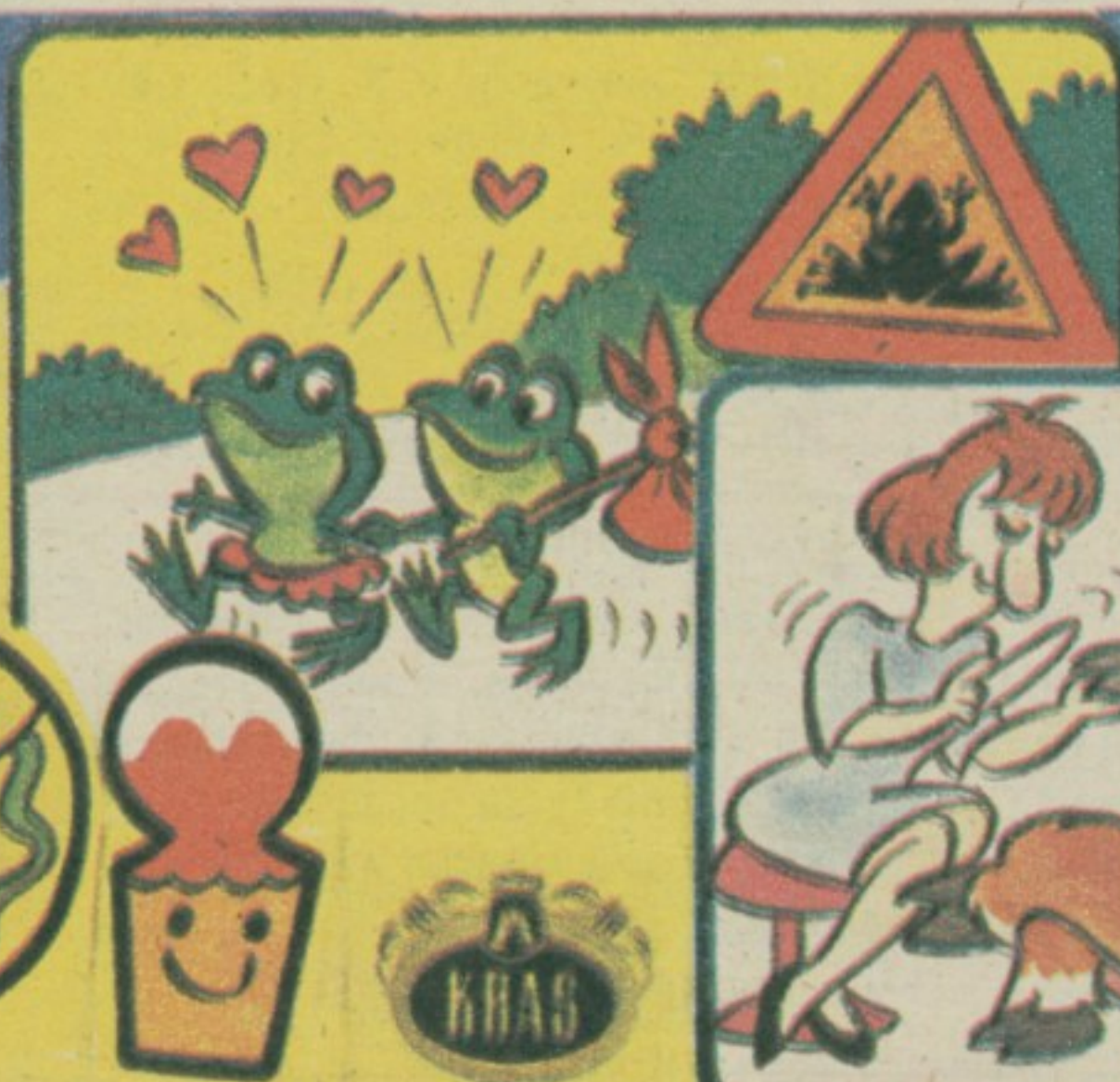

ПАНТЕР ПАНТА

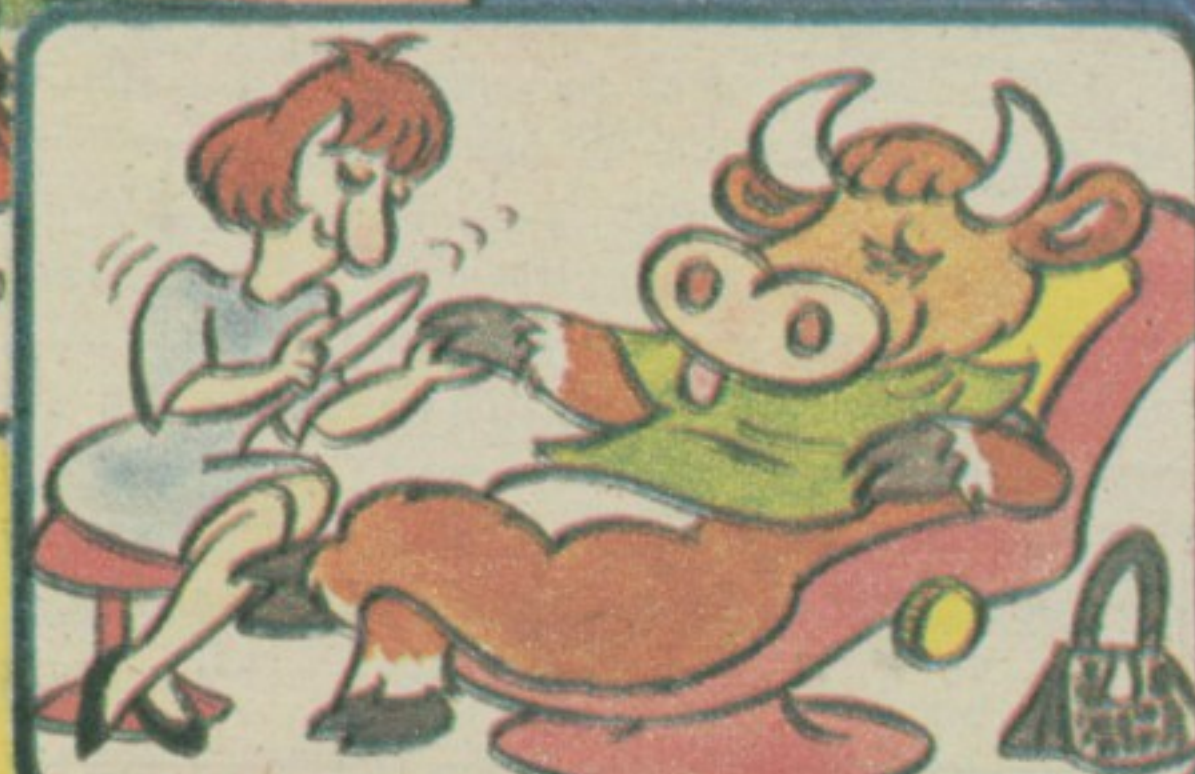

За 20 празних врећица шаљемо бесплатно албум.
Пожурите – 40 000 албума!

**URNEBESNI
REKORDI**

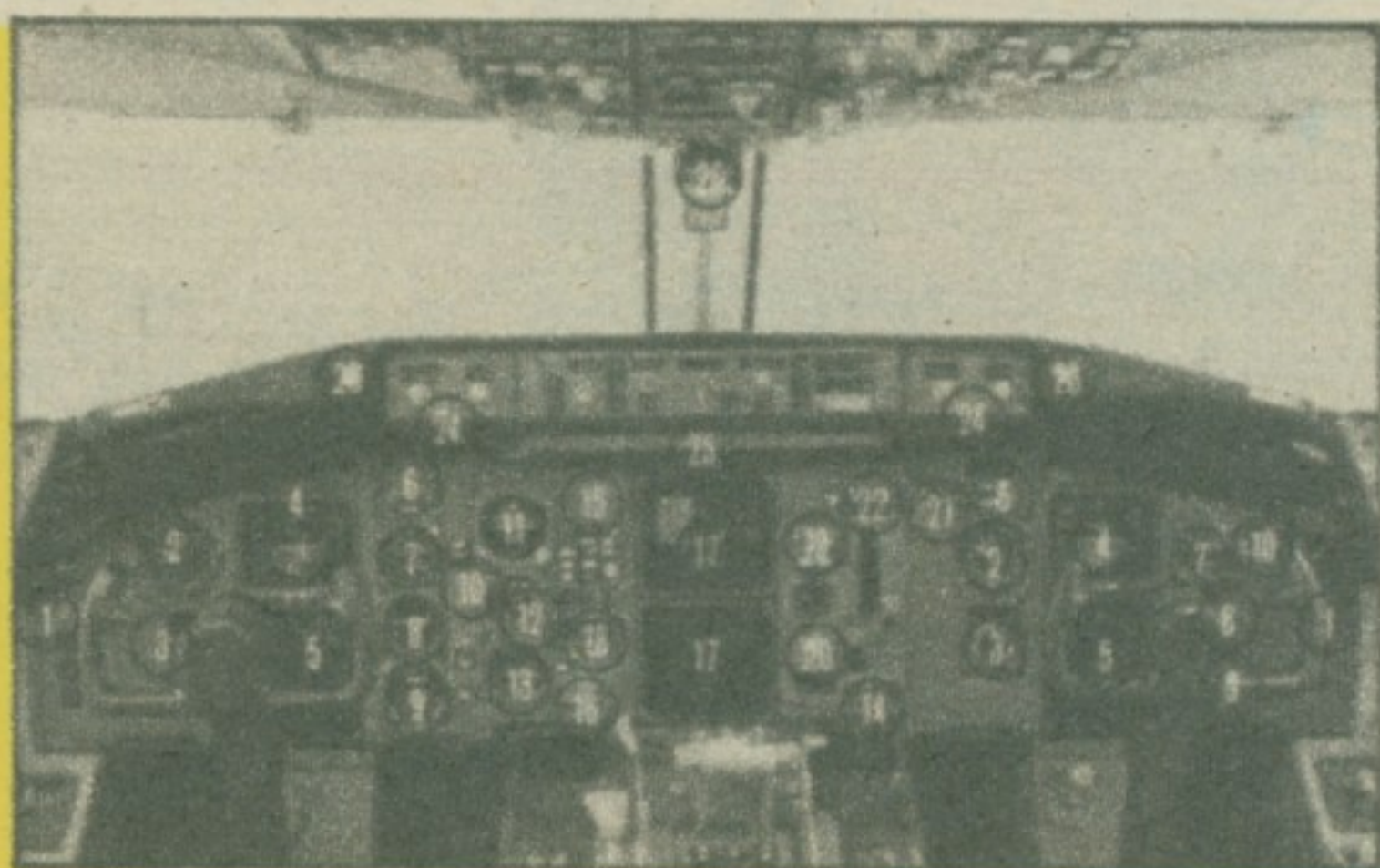
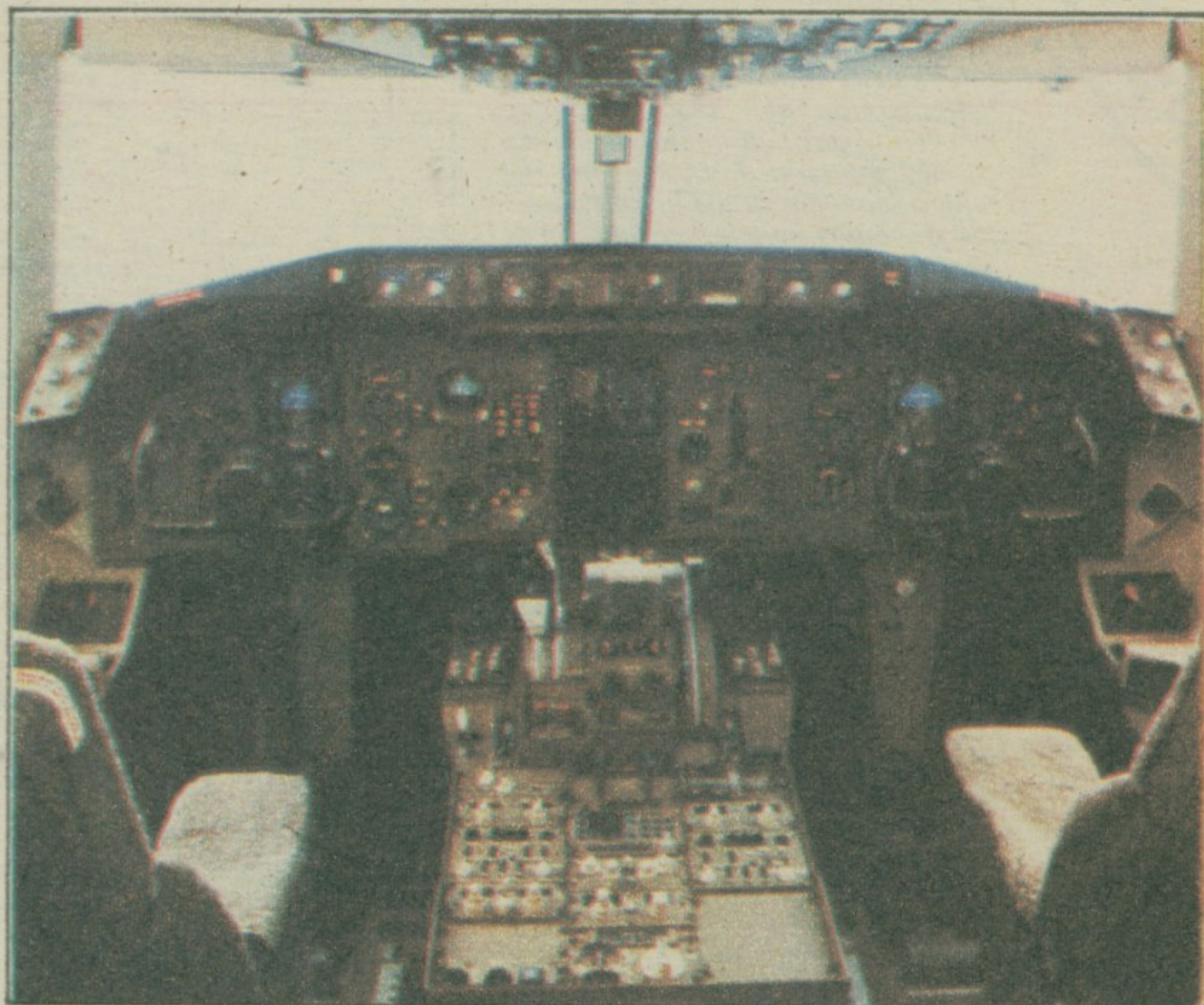

81 слика
необичних,
луцкатих,
истинитих
догађаја.

**ЛЕТЕЊЕ
НАСЛЕПО
И СИГУРНО**

И АВИОН ИМА ОЧИ

Инструментална табла са два пилота у кабини путничког „боинга 757“ са два млазна мотора. Бројеви означавају: (1) прекидач инструментације; (2) брзиномер у ваздуху; (3) радио-компас; (4) авио-хоризонт; (5) показивач хоризонталног положаја; (6) контрола за аутоматско приземљење; (7) висиномер; (8) вариометар; (9) часовник; (10) показивач снопа ILS; (11) резервни авио-хоризонт; (12) резервни висиномер; (13) резервни брзиномер; (14) резервни показивач положаја трапа; (15) сигнализација; (16) аутоматска кочница; (17) цев са катодним зрацима; (18) резервни инструменти мотора; (19) положај закрилаца; (20) команда промене закрилаца; (21) притисак кочница; (22) показивач положаја трапа; (23) главни сигнализатор; (24) VOR; (25) аутоматски пилот / управља ч лета; (26) резервни компас.

**КАДА ЈЕ
КОНСТРУКТОР И
ПИЛОТ ЛУЈ БЛЕРИО
1909. ГОДИНЕ
ПРЕЛЕТЕО ЛАМАНШ,
ИМАО ЈЕ САМО
ИНСТРУМЕНТ ЗА
КОНТРОЛУ ПРИТИСКА
УЉА. СРЕЋОМ, УБРЗО
ЈЕ ПОСТАЛО ЈАСНО
ДА СЕ
ПИЛОТИРАЊЕМ ПО
ЊУХУ И СЛУХУ НЕЋЕ
СТИЋИ ДАЛЕКО**

У почетку није било ничег. У првим авионима табла једноставно није постојала и „смели лудаци у летећим машинама“ пилотирали су по њуху и слуху. У авиону „Блерио XI“, који је 1909. године први у историји прелетео Ламанш и непријатно изненадио Енглеze пољуљавши њихово тврдо убеђење да су недостижно острво добро заштићено морем, пилот и

конструктор Луј Блерио имао је на располагању само показатељ притиска уља. Ни говора о нечем другом, чак ни компасу.

Срећом, убрзо је постало јасно да се летењем „по њуху“ неће стићи далеко и да је неопходно имати бар основне контролне инструменте.

Годину дана након Блериовог лета преко Ламанша појавио се први, мада прилично примитиван, брзиномер, изум француског капетана Етевеа, а одмах потом и мерачи залиха горива. Исте 1910. у Енглеској је угледао светлост дана први употребљив аеронаутички компас и, готово истовремено, први висиномер.

Поручник Дулитл је био први

Потребе првог светског рата обогатиле су контролну таблу која је, пред његов крај, имала и брзиномер, и висиномер, и компас, и обртомер (мерач обртаја мотора) и манометар (мерач притиска уља). Пилоти су почели да се жале како су им кабине претрпале.

Двадесетих година овог века, под покровитељством Гугенхајмове фондације за развој авијације, у Сједињеним Америчким

Државама поручник Џејмс Дулитл, дотада сасвим непознат војни пилот, почео је да се бави проучавањем инструмената за навигацију и вођење лета.

Као прво увео је висиномер (стручније: алтиметар) с веома прецизним деловима и зупчаницима које је, по наруџбини, направила позната швајцарска радионица часовника. Истовремено, у лабораторијама фирме „Ла Спери“ рађали су се вештачки или авио-хоризонт и нарочит компас који се обртао за 360 степени.

Захваљујући овим новим савршенијим инструментима поручник Дулитл је изнад Кемп Мичела у Њујорку 24. септембра 1924. у двомоторцу „консолидејтид“ извео прво слепо летење у историји авијације. То значи да се при лету ослањао искључиво на инструменте не гледајући шта се збива напољу. При том подухвату помагао му је и сноп радио-таласа.

Тако је пут за летење по сваком времену, то јест при свим атмосферским приликама, отворен.

Крупан корак напред учињен је за време другог светског рата, када је ушао у употребу мали радарски екран, додуше у

почетку коришћен само за ноћне летове. Данас је високо развијена верзија радара саставни део свих авиона да би, између осталог, на време указивао на опасне метеоролошке прилике.

Три екрана уместо десетина инструмената

Усавршавању аеронаутичке инструментације одлучујући допринос дао је вртоглави развој електронике.

Један од њених плодова је и такозвани ILS (Instrument Landing System) – уређај који, помоћу два снопа радио-таласа емитованих са станица на ивици писте, омогућује пилоту приземљење и при веома слабој видљивости. На инструменталној табли ILS (тако га зову и наши пилоти) је уређај с две казаљке од којих једна показује поравнање с пистом а друга угао слетања. Када се ове две казаљке пресеку у централној тачки квадранта, путања слетања је тачна.

Други битни доприноси електронике примењене на вођење лета су: VOR, високофреквентни радио-фарови у свим правцима; мерачи раздаљине DME који аутоматски одређују растојање између авиона

и одређене станице на земљи; радио-висиномери и инерционе платформе за навигацију.

Ове платформе, потекле од платформи за управљање ракетама, постављене су на систем жироскопа повезаних с компјутером. Чим меморија компјутера прими основне параметре лета, инструмент у сваком тренутку може, на захтев пилота, да пружи све податке о положају авиона, његовој рути, пређеном растојању, најближем аеродрому, итд.

С појавом све савршенијих авиона и аероинструментација је начинила квалитативни скок. Војни авиони, као и неколико најмодернијих путничких – „боинг 757/767“, „ATR 42“, ербас А 320“, „MD 11“ – добили су цеви с катодним зрацима.

Оне личе на телевизијске екране, замењују велики број уобичајених инструмената и приказују у боји све навигационе податке и стање свих система у авиону.

Тако само три мала екрана замењују на десетине бројчаника и квадраната и за добру трећину смањују број инструмената и команди којима је данас заиста закрчена пилотска кабина.

Б. Дожић

СКУПОЦЕНИ ПОЉУБАЦ КРОЗ ДИМОВУК

Иако се добро сећам Београда, стања у нашој земљи и свету пре тачно пола века, кад је 1937. сменила 1936. годину, ипак бих волео да се још једном подсетим те давне зиме. Зато вам предлажем да прелистате Политику из децембра 1936. и јануара 1937. новински наслови и догађаји вероватно ће да буду занимљиви и много млађим читаоцима него што сам ја.

ЖИВОЈИН ПЕТРОВИЋЕВИЋ
Бул. револуције 123
11000 Београд

Прихватајући Ваш предлог, окренули смо пожутеле бројеве Политике од пре 50 година и кренули у занимљив времеплов.

Последњих дана децембра пре пола века Политика између осталог, бележи и следеће:

У Шпанији бесни грађански рат чији је крај сасвим неизвестан. „Слабога здравља, Никола Тесла живи данас повучено сред њујоршке вреве“. У београдским биоскопима приказују се филмови Срца у екстази, Једна ноћ на Дунаву, Скупоцени пољубац, Краљица љубави, На електричној столици са Спенсером Трасијем у главној улози. У опширној рубрици „Огласи“ појављује се и овај: „Најновији патент: Косорићев димовук, загарантовано без икаквог шкрипања и ларме“. Реч је, наиме, о лименом димњаку!

На првој страни Политика често објављује оштре антиратне карикатуре Пјера Крижанића. У Манчестеру штрајкује пола милиона ткачких радника. Завршен је споменик војводи Карађорђу: „Остаје још да се одреди место на коме ће се подићи“. (Место је одређено тек пре неколико година, кад је овај споменик постављен недалеко од Народне библиотеке СР Србије у Београду!)

Прича се да ће популарни фудбалер, репрезентативац Александар Тирнанић наставити каријеру у Француској. Непознато је о којој суми се ради за његов прелазак у неки од француских клубова. Чита

се Мика Миш и „Веровали или не“. Излази Бремова књига „Како живе животиње“. Мали оглас: „Пут ка моћи и успеху! Мој систем успеха од Оскара Шелбаха“. Четрнаесто-годишњи Северин Бјелић, један од најбољих београдских пливача, постаје голман БСК-а. „Неоспорно веома талентован“, пише Љуба Вукадиновић.

„Синоћ, 22. децембра, одржан је избор београдских социјалиста на коме је говорено о економском и политичком положају радника и о радничким захтевима“. У 7.000

примерака излази „Српска трилогија“ Стевана Јаковљевића. Болестан је Бранислав Нушић.

Бројни огласи за дочек нове, 1937. године. Прети опасност да изгубимо најбоље фудбалере, пише Љуба Вукадиновић. Седница градског већа: двадесет милиона за подизање радничких станова у Београду.

Велики текст, на првој страни Политике, о ратној психози у Европи. БСК у Казабланки победио

прашку Славију са 3:2. Екзибиције голмана Планичке и нашег центарфора Моше Марјановића. Филм „Кћи бунтовника“ са Ширли Темпл. У биоскопима Коларац и Врачар „Сан Франциско – град греха“ са Џенет Мек Доналд и Клерком Геблом.

Последњи дан 1936: сутра се пуштају у оптицај нове новчанице од 500 динара. „Г. Бранислав Нушић оздравља (и шали се са својом болешћу која је претила да се трагично заврши)“. Мали оглас: „Исто као дојка дојенче умирује „бронхи“ бонбон кашаљ!“ Спорт: „Мошина чета провела је три тешка дана и три непрослављене ноћи на Атлантском океану од Бордоа до Казабланке“. За дочек нове године у биоскопу Триглав: „Пикантерије у туђем кревету“ – пикантан доживљај једне младе даме која је залутала у туђ кревет. У главној улози шармантна Џени Југо, позната из филма „Младост једне краљице“.

Први дан 1937.

Рат у Шпанији се наставља. Пуштена у оптицај нова новчаница од 500 динара. „Г. Бранислав Нушић се опоравља. Посетили га академици Богдан Поповић, Урош Предић и Ђока Јовановић“. Руше се многе страћаре у центру Београда. Политичари широм света надају се бољој 1937. години. „У ноћи између старе и нове године похарана једна златарска радња у Београду“. „Нова година на самом почетку обманула је многе: локали су остали пусти“. Међутим, „општини Милни на Брачу оставио је Иван Боначић-Сарго, „ујак из Америке“, своје имање у вредности преко 100 милиона динара. Зато ниједан грађанин не плаћа никакве пореске дажбине!“

Тек за две године родиће се Политикин забавник.

НЕДОСТИЖНИ ГЛИГА

Који су наши шахисти најуспешнији на досадашњим шаховским олимпијадама?

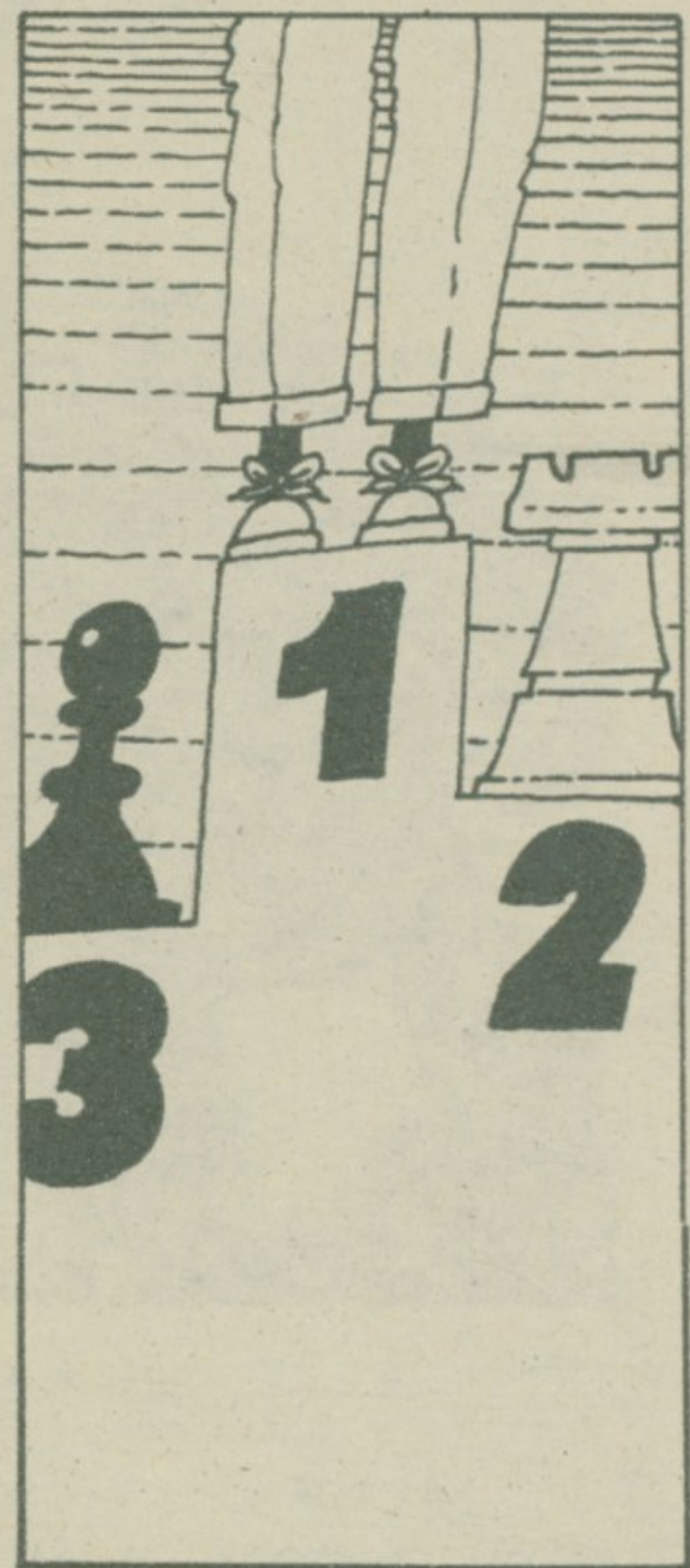
МИРКО БОНОВИЋ
36307 Делимеће

Наш најуспешнији играч на шаховским олимпијадама је велемајстор Драгољуб Ђирић. Учествовао је два пута и одиграо укупно 15 партија, од којих је добио 12, две ремизирао и само једну изгубио. Нарочито добро је играо кад је први пут учествовао на олимпијади, у Хавани 1966. године. Био је друга резерва, одиграо је осам партија и – све победио! То је најбољи резултат који је икада постигао један наш шахиста.

Међутим, својеврстан рекордер је и Светозар Глигорић. Учествовао је на највише олимпијада, чак 15! Иза њега је пољско-аргентински репрезентативац Мигел Најдорф с 13 учествовања. Глигорић је одиграо и највише партија, чак 231. Дванаест пута је био наша

„прва табла“, што досад није остварио ниједан шахиста света.

Покојни Тигран Петросјан држи рекорд друге врсте: учествовао је на десет олимпијада и освојио де-

вет златних и једну сребрну медаљу, одигравши 130 партија. Победио је 79, ремизирао 50 пута и претрпео само један пораз. Остварио је најбољи проценат успеха, чак 80 одсто!

СИТНО ЗРНО – ГОЛЕМ УЖИТАК

Моја тетка Радмила изузетно воли кафу. Неколико пута сам јој обећала да ћу се распитати како је и где пронађен њен најдражи напитац и зато те сад молим да ми помогнеш да испуним ово обећање.

ВЕСНА МИЛИВОЈЕВИЋ
26336 Гудурица

Постоји легенда да је, пре око хиљаду година, неког Етиопљанина привукао пријатан мирис из запаљеног дивљег грма. Откинуо је и сажвакао неколико бобица. Њихов укус му се толико свидео да је од њих скувао напитац. Тако је открио „црну кафу“...

Познато је да су прву кафу пили житељи данашње Етиопије, назвавши чаробну биљку према истоименој покрајини у којој је почела да се узгаја. До 15. века то је било једино место где је кафа расла. Одатле је пренета у Араби-

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директор НО „ПОЛИТИКА“
др Живорад Миновић

В. д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Виб

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Виб

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Боковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Виб, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукатиновић, Душан Глушац, Божана Дожић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црнобарновић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 1.656,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 42,-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93,-
ШВЕДСКА	Шкр. 299,-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285,-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79,-

Уплате из иностранства слати на дебитни рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Силвана Газиновска, Горноврановска 112, 91000 Скопље – има 16 година, воли дружење, музику и спорт, навија за Партизан.

Раде Соларевић, Вука Караџића 6/3, 26300 Вршац – има 14 година, воли музику, навија за Партизан.

Joanna Nurzyńska, Morcin-ka 13a/12, 40-124 Katowice, Polska – има 23 године, студира наш језик и књижевност, воли путовања, музику, филмове и позориште, највише цени добар хумор. Познаје: српскохрватски, словеначки, македонски, руски, енглески и помало немачки језик.

Биљана Поповић, Бошка Бухе 20, 31230 Ариље – има 14 година, воли музику, спорт и путовања.

Тијана Ружић, Каће Дејановић 2, 21000 Нови Сад – има 13 година, сакупља налепнице, тренира рукомет, воли забавну музику.

Vinsent Dardenne, Rue de Fleurjoux 93, B. 6220 Fleurus, Belgique – жели да се дописује са филателистима на енглеском језику.

Марита Томасовић, Гајева 18, 58000 Сплит – има 11 година, сакупља постере и значке, воли рок музику.

Мексико, а такође и југоистоку Азије.

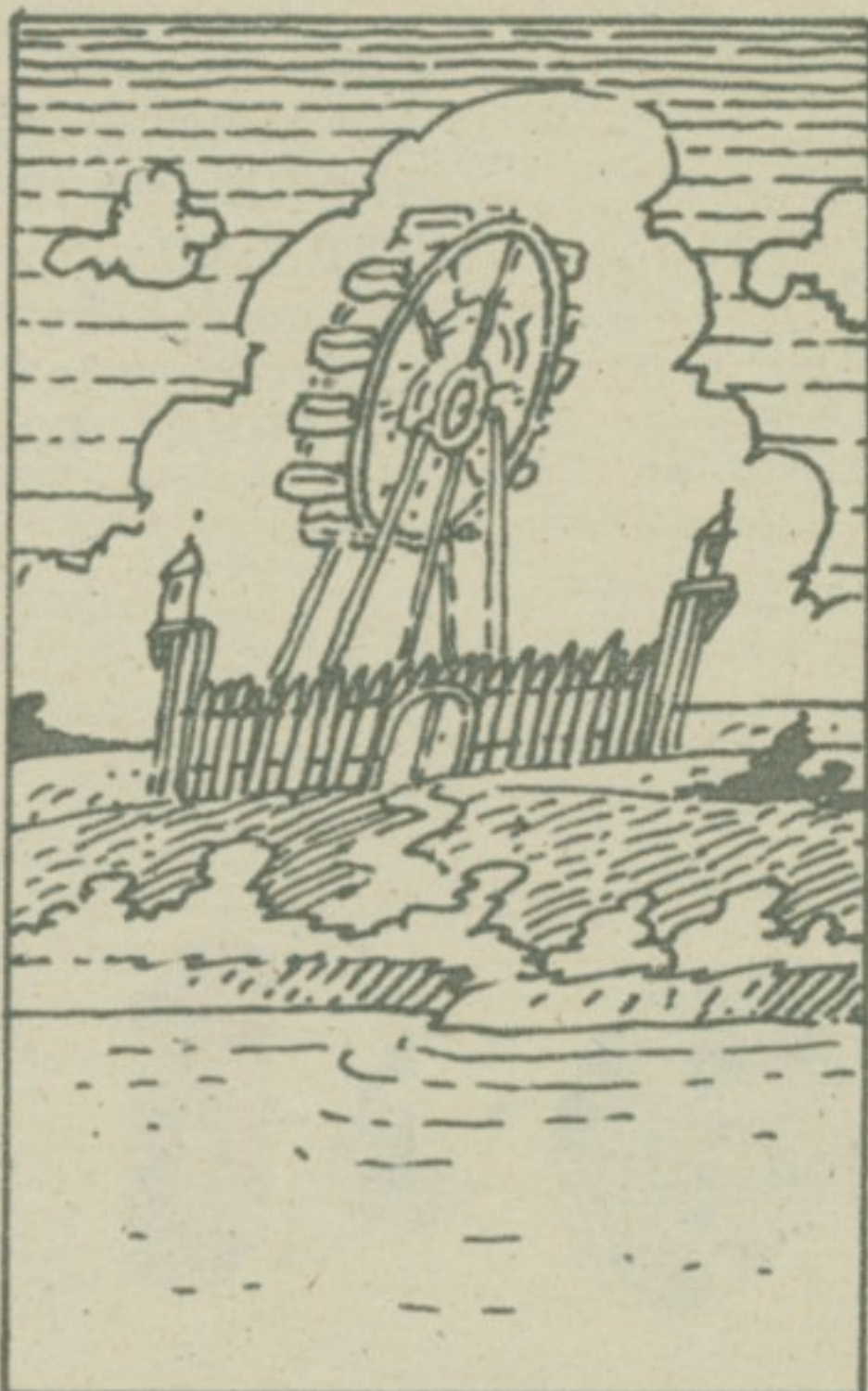
Иако у тропским пределима дивље расте преко 25 врста кафе, само две рађају плод који има онај нарочити, заносни мирис кад се испржи.

КАКО ЈЕ ВИНДОБОНА ПОСТАЛА БЕЧ

У многим језицима и земљама главни град Аустрије, Беч, назива се Vienna. Због чега само ми кажемо Беч?

СЛАЂАНА МИТРОВИЋ
Булевар Лењина 123
11070 Нови Београд

Када су још у доба праисторије Келти основали насеље на месту данашњег Беча, назвали су га Виндобона и Виндомина. Одатле

потиче немачки назив Wien (изговара се Вин), а од овога у средњовековном латинском Vienna, што је пренето у енглески и многе друге језике. Словенци Беч зову Дунај, према реци на којој лежи. Мађари су га назвали Bécs (Беч), једном старом речју која је означавала аварска земљана утврђења. То име, одомаћено у нашем језику, нисмо преузели само ми, већ и Турци и Албанци.

ГРАДИТЕЉИ

Како вам се то могло десити да објављујете песме, а да ови стихови Бранислава Петровића још увек чекају на ред?

Ево градитеља који граде цвеће који граде воду који граде муње ево градитеља који граде сунце који граде ваздух који граде пчеле

Они су створили снегову и кишу они су створили пужеве и жабе они су творци пустих покрајина и творци народа давно изумрлих

Они су творци звезда на дну мора и творци јежева и ватре и куге они су створили Време пуно Света они су све то измислили

Ево градитеља који граде Време који граде Светлост који граде Таму

ево градитеља који граде Наду ево мајстора на гласу

Они су ноздрве своје порушили они су своја чула до темеља они су напустили свој ум и своја срца

само да саграде своју грађевину

Они су језике своје почупали они су јетру своју из утробе они се заиста не штеде на послу ево правих мајстора кад вам кажем

Ево градитеља који граде жито који граде лађе који граде децу ево градитеља који су под земљом саградили небо веће од надземног

Они су створили све што је створено они су створили све што не постоји без њих би било као на дну гроба из ког је мртавац давно утекао

Њих славе пчеле муње и цветови њих слави време својим непролазом они су љубимци куге и времена они поседују све кључеве света

МИЛЕНА из Сомбора

ПАЖЊА! ПАЖЊА! ПАЖЊА!

Наоштрите вијуге – уско-ро у „Забавнику“ велико наградно такмичење:

ИГРАЈМО СЕ ШЕРЛОКА ХОЛМСА!

На средокраћу између 1986. и 1987. на двоструку стогодишњицу рођења највећег светског детектива из маште, „Забавник“ у три броја (почев од следећег), први у свету, објављује комплетно решење чувене компјутерске игре „Шерлок“, која је многе хаке ребацала у очај.

Међутим, решење ћемо објављивати тако да у игри могу да учествују и читаоци без компјутера. Потребно је само да логично одговорите на наградна питања која ће бити постављена у сваком од три наставка.

Припремите се.

ју, да би се свет у следећа два века снабдевао кафом са овог полуострва.

У 17. веку Холанђани су почели да гаје кафу на острву Јави, преневши ту биљку у неколико других тропских подручја. Енглези су је засадили на острву Јамајци, одакле је пренета у Средњу и Јужну Америку. Ускоро је кафа постала омиљени напитек у Европи и обе Америке.

Кафа успева у готово свим тропским поднебљима, али најбоље расте на високом, оцедитом земљишту. Такво тло и поднебље веома су чести у подножју високих планина у Бразилу. Зато се данас три четвртине укупне количине кафе која се троши у свету производи у Бразилу. Тамо се налазе и највеће плантаже: на неким од њих расте и више милиона жбуна кафе. Ова жбунаста биљка гаји великим количинама у Венецији, Колумбији, Гватемали и

Поштоване девојчице и
дечаци,

ТРАЖИЛИ СТЕ, ДОБИЛИ СТЕ!

СТРУЧНА КЊИГА из Београда, Поле Рибара 48

ИЗДАЛА ЈЕ ПО ВАШИМ ИДЕЈАМА,
ЖЕЉАМА
И ПОТРЕБАМА ВАШ ПРВИ

НАРУЧЕНИЦА

СТРУЧНА КЊИГА, Београд
Поле Рибара 48
тел. 342-512

Овим неопозиво наручујем поузећем _____ при-
мерака ШКОЛСКОГ ХИТ КАЛЕНДАРА 1987. по цени од 1.500-
динара.

Наручилац _____

место _____

Улица и број _____

Уплату ћу извршити по пријему календара поузећем. У случа-
ју спора признајем надлежност одговарајућег надлежног су-
да у Београду.

у _____ дана _____ 19 _____

Наручилац

(потпис родитеља)

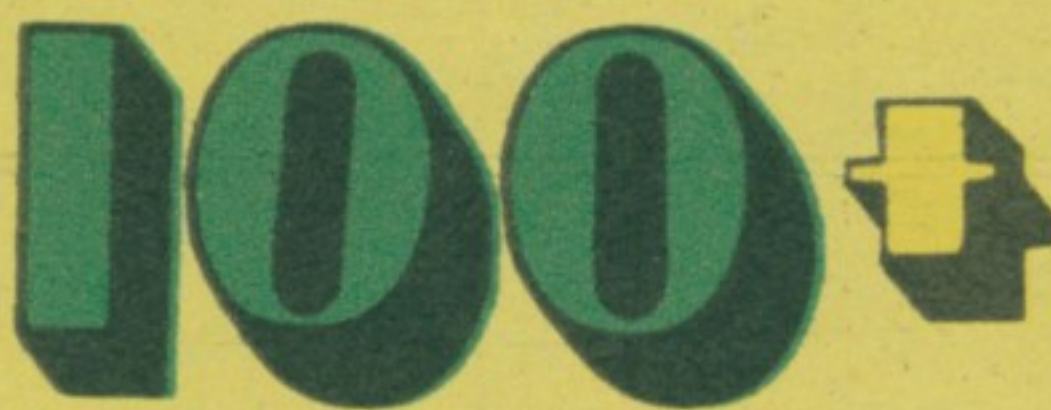
ШКОЛСКИ ХИТ КАЛЕНДАР

за 1987. годину

У коме Вас 91
САМОЛЕПЉИВА
НАЛЕПНИЦА У
БОЈИ подсећа на све

важне догађаје и
датуме из Вашег
школског, породичног
и, наравно, забавног и
спортског живота.
Школски хит календар
1987. памти све уместо
Вас и брине да не
заборавите све што је
важно и значајно
у Вашем животу.
Поред љупких и
привлачних налепница
у календару ћете наћи
још и:
Распоред часова... Хит
месеца... и Забавни
додатак са
РАДОСНИМ,
РАДОЗНАЛИМ,
ПАМЕТНИМ И
ПОВЕРЉИВИМ
КУТКОМ за свакога
од вас!

ВАШ ШКОЛСКИ ХИТ КАЛЕНДАР 1987. ЈЕ
ВЕЋ У ПРОДАЈИ! ПОРУЧИТЕ ГА ОДМАХ ПРЕКО
НАРУЧЕНИЦЕ КОЈУ ЋЕ ПОТПИСАТИ ВАШ
РОДИТЕЉ.
За све КОЛЕКТИВНЕ НАРУЧЕНИЦЕ којима се
наручује преко 10 примерака календара,
СТРУЧНА КЊИГА одобрава попуст од 20%!

**НАГРАДА
СВАКОГ МЕСЕЦА**

Само за чланове ПЕЗ клуба!

1 пут месечно – **1 СУПЕР НАГРАДА**
и 100 других награда

Постаћеш и ти пријатељ ПЕЗ-а и
члан ПЕЗ клуба кад пошаљеш 5
омота ПЕЗ бомбона.

ПЕЗ ПОЗДРАВЉА СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

Испуњен купон пошаљи на адресу:
ПЕЗ ПРИЈАТЕЉ 61110 ЛУБЉАНА, пп. 38

Купон испуни штампаним словима, исеци и налепи на до-
писницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Пошт. број и место становања

датум рођења

СУПЕР НАГРАДА 123154 ПОПОВИЋ БИЉАНА,
21209 БУКОВАЦ, М. Тита 114

ИГОР КОРДЕЈ

Рођен је 1957. године у Загребу. Један је од најзначајнијих југословенских аутора стрипа. За прво представљање одабра-
ли смо један од његових првих радова. Наиме, 1977. године
прва два Кордејева стрипа појавила су се готово истовремено
у Београду и Загребу. Оба су обрађивала мотиве старих јапан-
ских легенди. Овај који је пред вама објављен је у београд-
ским „Видицима“. Читаву групу „Нови квадрат“, којој је Кордеј

у то време припадао, карактерисало је уношење ироније у
стрип. Управо у иронији се састоји немала разлика између
овог стрипа и стрипа Асканија Поповића „Истина“, који смо
вам представили у „Забавнику“ бр. 1809. Већ први Кордејев
стрип наговештава нам његов раскошни таленат.

избор: Зоран Ђукановић

ИЗ НОВИЈЕ ИСТОРИЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СТРИПА

